

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК ОПШТИНЕ ЛАПОВО

ГОДИНА XV Ш БРОЈ 9 ЛАПОВО, 20. јун 2022. год.
ГЛАСНИК ИЗЛАЗИ ПО ПОТРЕБИ. РОК ЗА РЕКЛАМАЦИЈУ 10 ДАНА. ГОДИШЊА

С А Д Р Ж А Ј

Ред. број	АКТИ СКУПШТИНЕ	стр. Бр.
1.	Одлука о усвајању Плана развоја општине Лапово за период од 2022. до 2028. године	2.
2.	План развоја општине Лапово за период од 2022. до 2028. године	3.

Службени гласник издаје и штампа Скупштина општине Лапово, ул. Његошева
бр. 18

Главни и одговорни уредник - Марина Спасојевић, телефон: 853-159
Гласник је регистрован код Министарства за информисање Србије бр. 1800

79.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ЛАПОВО
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ
Број: 020-80/22-I
Датум: 20. 6. 2022. године
ЛАПОВО

На основу члана 32. тачка 4. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“ бр. 129/2007, 83/2014 - други закон, 101/2016 - други закон, 47/2018 и 111/2021 – др.закон), члана 37. тачка 4. Статута општине Лапово („Службени гласник општине Лапово“, бр. 2/19) и члана 9. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, број 30/18), Скупштина општине Лапово, на седници одржаној дана 20. јуна 2022. године, донела је

ОДЛУКУ
О УСВАЈАЊУ ПЛАНА РАЗВОЈА
ОПШТИНЕ ЛАПОВО ЗА ПЕРИОД ОД 2022-2028. ГОДИНЕ

Члан 1.

УСВАЈА СЕ План развоја општине Лапово за период од 2022. до 2028. године (у даљем тексту: План развоја) који чини саставни део ове одлуке.

Члан 2.

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику општине Лапово“.

ПРЕДСЕДНИЦА
Мирела Раденковић, с. р.

80.

ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ЛАПОВО 2022 - 2028

Лапово моје вољено

Јун 2022. године

Уводна реч председника општине Лапово

Драги пријатељи,

Пре 126 година по милости Божијој и вољи народној кренули смо да градимо пристојну, модерну и савремену заједницу Лапово, на које ћемо бити поносни и у које ће наша деца имати будућност какву заслужују. Заједно смо сањали и веровали у напредну и успешну варош, достојну сваког угледа и поштовања. Корак по корак, велики снови постали су велика дела, а будућност коју смо некада сањали полако постаје садашњост коју поносно живимо.

Неуморно смо радили умрежавању нашег места, инфраструктурно са околним општинама и градовима јер само повезаност и заједништво нас воде просперитету и напретку. Поносни смо на чињеницу јер смо квалитетним радом заслужили статус и постали чланови Наледовог БФЦ клуба, клуба градова и општина са најбољим пословним окружењем.

Израдом планова, студија, пројектним документацијама дошли смо и до изградње и реконструкције мостова, путева и пруга. Локомотива реформи је покренута: наша привреда напредује брже него икада; све је више инвестиција и нових радних места – и све је више прилика за младе.

Ми данас имамо велика градилишта. Реконструисали смо или су у фази реконструкције све јавне институције у нашем месту, а са циљем улагања у најважније ресурсе ~ људе!

Сачували смо животе и успешно се боримо са пандемијом и светском економском кризом.

Наш пут је јасан и ми смо одлучни у настојању да искористимо добар географски положај, природне ресурсе и људске капацитете локалне самоуправе, свих установа и предузећа, приватног сектора, улагања домаћих и страних инвеститора. Захвални на помоћи наше државе на челу са Александром Вучићем, Владом Републике Србије, свих министарстава и организација и свакој другој помоћи.

Поносни смо што ниједан наш остварени сан није случајност или срећа, већ увек последица заједничког труда, рада, борбе, међусобног поштовања и вере.

Будите здрави и увек ради да живите у Лапову или да га са радошћу посетите!

С' поштовањем
Професор Бобан Миличић,
председник Општине Лапово

1. Контекст и процес израде

1.1. Контекст

План развоја општине Лапово за период 2022–2028. године (у даљем тексту План развоја) је дугорочни документ развојног планирања општине Лапово, који даје смернице за будући одрживи развој као циљно оријентисан, дугорочан и свеобухватан процес који утиче на све аспекте живота (економски, социјални, еколошки и институционални). План развоја је оријентисан на стварање одрживог модела који унапређује квалитет живота грађана и задовољава друштвено-економске потребе заједнице, а истовремено значајно умањује штетне утицаје на животну средину и природне ресурсе.

Израда документа званично је отпочела доношењем Одлуке о приступању изради Плана развоја Општине Лапово за период од 2022-2028. године, број СГ општине Лапово број 9/2021, и број 17/2021, а на основу Решења о одобравању финансијских средстава из буџета општине за израду Плана развоја општине Лапово, раздео – I, скупштина Општине, програм 2101 – политички систем ЛС, позиција 7 – економска класификација 481 – текуће дотације НВО.

Радна група која је директно учествовала у изради Плана развоја формално је успостављена у следећем саставу:

1. Марко Рајић – извршилац за послове локалног економског развоја, Координатор
2. Марко Вељковић – заменик председника општине
3. Милан Крстић – помоћник председника општине, члан
4. Милица Станковић – шеф кабинета председника општине Лапово, члан
5. Радосав Павловић – заменик председника Скупштине, члан
6. Никола Несторовић – начелник Општинске управе, члан
7. Иван Гајић – руководилац Одељења за буџет, привреду и финансије, члан
8. Зорица Миличић – руководилац Одељења за општу управу, друштвене делатности и заједничке послове, члан
9. Марина Спасојевић – комунални инспектор и инспектор за заштиту животне средине, члан
10. Милош Жугић – просветни инспектор, члан
11. Небојша Милетић – члан Општинског већа, члан
12. Бојан Јончић - члан Општинског већа, члан
13. Дејан Стајковић – извршилац за послове јавних набавки, члан
14. Драгана Милошевић – професор географије, члан
15. Ирена Протић – запослена у Црвеном крсту, члан
16. Живадинка Филиповић – запослена у Националној служби за запошљавање, члан
17. Срђан Голубовић – службеник за послове из области пољопривреде, матичне евиденције у сточарству, одбране и заштите, члан
18. Момчило Петровић – службеник за имовинско-правне и стамбено-комуналне послове, члан
19. Марија Голубовић – вд директор ЈКСП «Морава» Лапово, члан
20. Јовица Кнежевић – руководилац комунално-техничког сектора ЈКСП «Морава» Лапово, члан
21. Александар Ђорђевић – руководилац сектора за економске и правне послове у ЈКСП «Морава» Лапово, члан
22. Славица Томић – директор Основне школе «Светозар Марковић», члан
23. Маја Марковић – директор Средње школе Лапово, члан
24. Јелена Томић – директор ПУ «Наша младост», члан
25. Данијела Вулићевић – директор Општинске библиотеке «Слово» - члан
26. Ивана Андрејевић – вд директор КТЦ «Стефан Немања» Лапово, члан
27. Милан Хршум – запослен у КТЦ «Стефан Немања» Лапово, члан
28. Слађана Вујичић – мастер економиста, мастер инжењер менаџмента и доктор наука машинског инжењерства, члан

Основ за доношење овог Решења садржан је у закону о планском систему РС («Службени гласник РС» број 30/2018) којим су дефинисани субјекти који доносе планове развоја међу којима су и локалне самоуправе.

План развоја јединице локалне самоуправе (ЈЛС) је дугорочни документ развојног планирања који за период од најмање седам година усваја Скупштина ЈЛС, а на предлог надлежног извршног органа ЈЛС. План развоја ЈЛС, према Закону, садржи преглед и анализу постојећег стања, визију односно жељено стање, приоритетне циљеве развоја који се желе постићи, као и преглед и кратак опис одговарајућих мера, које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним планом јединице локалне самоуправе.

Предложене мере се детаљније разрађују средњорочним планом јединице локалне самоуправе и документима јавне политике, док је ЈЛС обавезна да годишњи извештај о спровођењу плана развоја ЈЛС припрема у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана. Истеком сваке треће календарске године од доношења, општинско веће ЈЛС утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења плана развоја, који подноси на усвајање скупштини јединице локалне самоуправе, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока

Приликом израде Плана локална самоуправа је водила рачуна о његовој усклађености и са планским документима донетим на републичком нивоу, водећи рачуна о изворним надлежностима јединица локалне самоуправе у домену планирања, прописаних Уставом и законом. Урбани развој директно је повезан са одрживим економским растом и развојем, рационалним коришћењем земљишта, демографским променама и становањем, саобраћајем и техничком инфраструктуром, животном средином, културним наслеђем и свим осталим областима које су у надлежности јединице локалне самоуправе. Стога је план развоја усклађен са Просторним планом општине Лапово. План развоја представља кровни документ за све остале стратегије и програме.

Обзиром да Стратегија одрживог развоја општине Лапово 2017-2021. која представља развојни плански документ, је истекла крајем 2021. године, обавеза општине Лапово је да, у циљу стварања услова за даљи развој заједнице, донесе плански акт којим ће се дефинисати правци развоја и приоритетни циљеви у наредном планском периоду.

За методологију израде нацрта Плана развоја општине Лапово изабрана је Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља.

1.2. Методологија израде плана

Документ је израђен у складу са Законом о планском систему, члан 9, и Уредбом о обавезним елементима Плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе («Службени гласник РС» број 107. од 14.08.2020.). Процес је започет ажурирањем података Социо економске анализе која је урађена за претходни стратешки период, тј. израдом Прегледа и анализе постојећег стања.¹ Ажурирањем истих категорија података по областима стиче се увид у трендове и индикаторе у кључним областима социо-економске реалности општине. Модули Прегледа и анализе постојећег стања су:

1. Основни географски и историјски подаци
2. Становништво
3. Локална самоуправа
4. Људски ресурси и тржиште рада
5. Економија
6. Пољопривреда

¹ Комплетан документ Преглед и анализа постојећег стања је дат као Анекс 1 Плана развоја општине Лапово.

7. Инфраструктура
8. Туризам
9. Здравствена и социјална заштита
10. образовање
11. Култура и спорт
12. Информисање.
13. Животна средина

Формиране су неформалне тематске радне групе на бази стубова одрживог развоја и дефинисаних развојних приоритета, које су активно учествовале у дефинисању приоритетних циљева и мера на заједничким радионицама и у комуникацији путем е-маила и телефона. Прва група је покривала питања из области образовања, културе, спорта и омладине; друга група из области социјалне и здравствене заштите; трећа група је покривала питања из области економског развоја, пољопривреде и туризма; четврта из области животне средине и инфраструктуре. Учешће тематских радних група обезбедило је ширу партиципацију у процесу планирања, укључивањем шире заједнице, тј. представника установа, јавних предузећа и цивилног сектора, као и представника привреде општине Лапово.

Преглед и анализа постојећег стања представља „личну карту” општине, односно профил локалне заједнице. Преглед и анализа постојећег стања је први практичан корак у процесу и подразумевао је прикупљање и обраду података из примарних и секундарних извора. У оквиру овог корака, комбинацијом примарног (коришћењем упитника) и секундарног (прикупљањем података из званичне статистике) прикупљања података, за општину Лапово, урађене су следеће анализе: 1) Анализа економског развоја; 2) Анализа људских ресурса и тржишта рада; 3) Анализа сектора животне средине (стање ваздуха, воде, управљање отпадом, стање земљишта, комунална зоохигијена, енергетска ефикасност); 4) Анализа инфраструктуре (путна мрежа, водопривреда, отпадне воде, одржавање чистоће, енергетика, ПТТ саобраћај, просторно планирање); 5) Анализа области друштвеног развоја (образовање, култура, спорт, информисање, здравствена и социјална заштита); 6) Анализа сектора пољопривреде; 7) Анализа показатеља туризма

Анализа постојећег стања завршена је израдом SWOT анализе за сваку област. Извршено је њихово бодовање како би се издвојиле најкритичније слабости, а ради дефинисања мера у следећим фазама планирања. Бодовање SWOT анализа обављено је путем е-мејла путем дефинисаних формулара и инструкција за бодовање, због рада у ограниченим условима кретања и окупљања услед пандемије Ковид 19. У изради анализа и бодовању учествовали су представници релевантних институција, организација, предузећа и општинске управе, као чланови тематских радних група.

Након завршетка овог процеса прешло се на наредне кораке: дефинисање визије, приоритетних циљева и мера и то како кроз радионице тако и кроз консултације са тематским групама. Одржана су два круга консултација са тематским радним групама и завршне консултације са формално именованом Радном групом.

Визија општине Лапово има за задатак да представи ставове целокупне заједнице о томе где себе види у наредних петнаест до двадесет година. Како је визија општине Лапово дефинисана приликом израде преходног стратешког планског документа, приликом израде овог Плана развоја је обављено ажурирање претходне визије.

Када је дефинисана Визија општине, створена је подлога за идентификацију кључних развојних приоритета општине. Приоритети су декомпоновани на основне сегменте у форми приоритетних циљева, који касније омогућавају утврђивање програма.

Приоритетни циљевии су пројекције жељеног стања које доприносе остварењу визије, а постижу се спровођењем мера, односно групе мера, при чему се свака мера, односно група мера обавезно везује за конкретан циљ. Приоритетни циљевии се утврђени тако да буду специфични, мерљиви, достижни, реални и временски одређени а на нивоу сваког циља дефинисани су показатељи исхода.

Такође, направљена је веза са Циљевима одрживог развоја (Агенда 2030), тј, урађена је локализација циљева и индикатора циљева одрживог развоја.

Мере представљају активности чије се предузимање планира ради остварења приоритетних циљева, односно достизања постављене визије. Оне могу бити различите по својој врсти и начину деловања, а за остварење постављеног циља потребна је реализација једне или више мера, које могу бити међусобно условљене. У кратком опису мера одређен је очекивани Рок за реализацију за остваривање мера (кратки – у прве две године спровођења плана, средњи – од треће до пете године, и дуги – од шесте до осме/десете године спровођења) као и одговорна страна за спровођење мера. Такође, утврђени су и очекивани извори за финансирање мера, а где је то било могуће и смислено дата је процена трошкова сваке од мера.

Дефинисање оквира за праћење, евалуацију и извештавање са структуром одговорности је био завршни корак у изради документа и састоји су дефинисању активности и одређивање одговорности за спровођење Плана развоја. Оно укључује процесе праћења спровођења, извештавање о процесу спровођења и оцену спровођења Плана развоја.

На крају, последњу фазу представља фаза усвајања Плана где тако дефинисан План развоја након завршних консултација усваја Веће јединице локалне самоуправе које га подноси на јавну расправу након чијег спровођења тај предлог се подноси на усвајање Скупштини општине.

1.3. Фазе процеса развојног планирања

Израда Плана развоја општине Лапово био је континуиран процес састављен из више sukcesивних фаза од којих је свака проистацала из претходне. Пролазећи поступно кроз сваку, дошло се до крајњег циља - финалног кровног документа.

Процес развојног планирања је сачињен од следећих фаза:

7. Преглед и оцена постојећег стања
8. Секторске SWOT анализе
9. Приоритетне слабости и снаге
10. Визија општине Лапово
11. Развојни приоритети
12. Општи циљеви и мере
13. Препоруке за реализацију Плана развоја општине Лапово.

ФАЗЕ ИЗРАДЕ ПЛАНОВА РАЗВОЈА ЈЛС

2. Профил општине Лапово

2.1. Уводни подаци

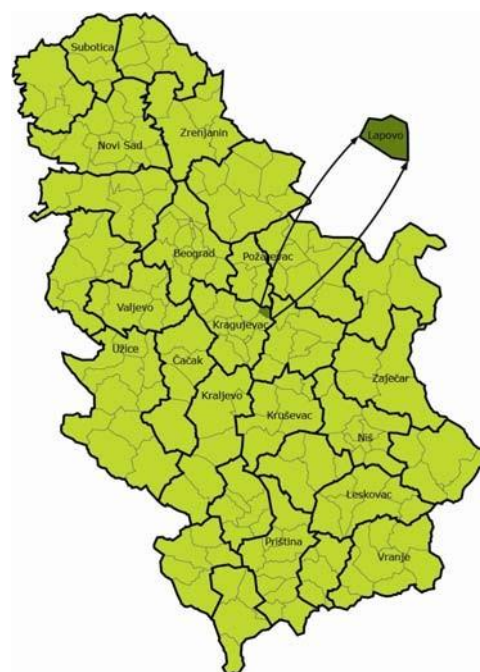
Општина Лапово налази се у централном делу Републике Србије, у северозападном делу Шумадијског округа коме административно припада. Са укупном површином од 5.522 ха, чини 2,3% укупне површине Шумадијског округа, представљајући, по величини, његову најмању општину. Целокупна дужина границе општине износи 40 км. Сама општина окружена је са јужне стране општином Баточина, источне, општином Свилајнац, северне, општином Велика Плана, док се са западне стране граничи са општином Рача. У састав општине Лапово улазе свега два насеља: варошица Лапово и истоимено село.

Прецизније, општина Лапово се налази између 44°08'45" и 44°13'30" северне географске ширине и 21°01'20" и 21°09'30" источне географске дужине (по Гриничу). Удаљена је од Београда 106 км, од Крагујевца 31 км, док је удаљеност од Ниша 129 км.

На територији општине Лапово, по последњем званичном попису, спроведеном 2019. године живи 7095. становника или 2,6% целокупне популације Шумадијског округа. И по овом параметру (броју становника), чини најмању општину поменутог округа.

Просечна густина насељености износи 129 становника по км² - после града Крагујевца највећа је у Шумадијском округу.

Општина Лапово се налази на 107м надморске висине и лежи у средишњем делу тока Велике Мораве, између њених притока, река Раче и Лепенице, на прелазу алувијалне равни ове реке у ниско побрђе крајњих изданака планине Рудник.

Табела број 1 - Општи подаци о општини Лапово из 2019. године

Површина, km ²	Број насеља	Становништво, стање 30.06.2019.		Катастарске општине	Регистроване месне заједнице	Месне канцеларије
		укупно	на 1 km ²			
55	2	7095	129	1	1	-

Извор: Републички завод за статистику

Први писани трагови о Лапову потичу из 12. века у којима се насеље помиње под именом Шавче. Међутим, овај податак није довољно поуздан. Знатно су поузданији подаци из доба након Косовског боја у којима се насеље помиње под називом Хлапова Пољана. Средином 19. века насеље добија данашње име Лапово.

2.2. Природни ресурси

Рељеф

За морфоструктуру општине Лапово од значаја је радијално раседна тектоника. Регионални, продужени, покривени багрдански расед меридијанског правца, који се пружа западним ободом алувијалне равни Велике Мораве, пролази кроз средишњи део општине, иницирајући присуство значајне дислокације. Дуж овог раседа спуштено је источно крило, односно простор данашње алувијалне равни.

На територији лаповске општине овај расед пресеца баточински расед који се пружа правцем исток - запад, дуж доњег тока Лепенице. Он је, највећим делом, покривен квартарним наносима. Покривени марковачки расед који пресеца багрдански у селу Марковац, пружа се северном страном лаповске општине, долином Раче, правцем југозапад - североисток. Ови раседи имају посебан значај код неотектонских покрета. О томе сведочи и околност да подручје општине Лапово припада зони осмог степена сеизмичког интензитета. У целини је заступљен рељеф живе пластике, изграђен тектонским и речно - денудационим процесима. Најкарактеристични облик рељефа који припада лаповској општини је део долине Велике Мораве и њених притока, Лепенице и Раче.

Инундациона раван Велике Мораве, ширине 3 - 4 км, просечне висине 105 м, захвата источни део општине. Лаповско ниско подбрђе, као крајњи изданак планине Рудник, умногоне карактеришу ниске, распљоштене и благе косе и косице, међу којима су плитке долине текућих вода и суве јаруге. Оваква конфигурација терена, уз присуство осталих фактора, омогућава гајење разноврсних пољопривредних биљних култура.

Ниски део општине Лапово је у алувијалној равни, са обе стране ранијег корита реке Лепенице које, пак, ограничава насеље од лепеничко-моравске инундационе равни. Јужни крај насеља је на излазу реке Лепенице у великоморавску равницу - испред ушћа реке Лепенице у Велику Мораву.

Планине

Општина Лапово смештена је на алувијалним равнима Велике Мораве, њених притока, Лепенице и Раче, на 107м просечне надморске висине, тако да на њеној територији нема висинских масива. Лаповско ниско подбрђе представља крајњи изданак Рудника, највеће планине Шумадије и умногоне је окарактерисано ниским, распљоштеним и благим косама и косицама међу којима су плитке долине текућих вода и суве јаруге.

Воде

На разноврсност хидролошких карактеристика општине Лапово утицали су рељеф, клима, вегетација и деловање становништва. На територији општине заступљене су подземне и површинске воде. Подземне воде су од великог значаја за општину Лапово, пре свега због слабе издашности извора. Значајан део територије општине изграђен је од речних наноса који су препознатљиви као богати колектори са одличним могућностима експлоатације подземних вода. Стога су вршена испитивања установила да се из каптажа у алувијалној равни Велике Мораве, у пределу Багрдан - Лапово, може захватити од 200 до 240 л/с воде. Овај алувијон између Багрдана и Лапова различите је дебљине. Највећа утврђена могућност алувијона, ближе ушћу реке Лепенице, износи 19 м. У горњем делу рејона Брзан - Лапово водоносни слој има највећу дубину, 4 - 5 м. Идући низводно ка Лапову, дебљина овог слоја се повећава, достижући вредност од 6 до 8м. Површинске воде су од изузетног значаја за привреду општине Лапово, пре свега пољопривреду.

Већ смо напоменули да се општина Лапово налази на десној страни средишњег тока Велике Мораве, између њених притока, река Лепенице и Раче.

Велика Морава, заједно са својим природним наставком Јужном Моравом, највећа је река Републике Србије, дуга 295 км. Слив Велике Мораве чини 41,5% површине Републике Србије. Представља типичну равничарску реку која нема устаљено корито. У њеној инундационој равни, на територији општине Лапово, трагови напушеног корита налазе се у потесу Криваја и северно од потеса Дубова, где је заостала већа мртваја. Укупна дужина ове реке на територији општине Лапово износи 12 км. Иако постоје подаци да се на овој реци некада обављала пловидба, данас о томе нема ни помена. Утицај човека на промене физичко-географског процеса у долини и сливу Велике Мораве довео је до екстерног режима који се огледа у максималном протицају од 2.600 м³/с и минималном од 26 м³/с. У новије време, ова река је исправљена пресецањем меандре тако да сада њена дужина, поред старог корита које припада општини Лапово, износи око 7 км. Дуж новоформираног, нерегулисаног тока подигнут је насип који штити насеља од поплава.

Лепеница је, после реке Јасенице, највећа притока Велике Мораве. Својим доњим, регулисаним током ова река протиче кроз југоисточни део општине Лапово, дужином од 5 км. Лепеница се убраја у реке сиромашне водом. Према неким старијим подацима, њен просечан годишњи протицај код водомерне станице Рогот, недалеко од општине Лапово и ушћа у Велику Мораву, износио је 1,99 м³/с.

Рача је река која тече северним делом општине Лапово дужином од 7 км и чини природну границу општине. Ова река има екстремни режим и може се рећи да припада повременим водотоцима јер за време сушних година, током лета, пресушује. Према ранијим испитивањима, средњи протицај реке Раче износио је 1,5 м³/с.

Поред наведених водотокова, од значаја за хидролошке карактеристике лаповског краја су и мањи водотоци: Куси, Липарски, Казански, Грабовачки, Слатински, Сипићки и Жујевачки поток.

Клима

Са становишта климатских карактеристика, општину Лапово одликује умерено-континентална клима, релативно хладне зиме, јесени незнатно топлије од пролећа и умерено топла лета. Период са средњом дневном температуром изнад 5°Ц трају доста дуго, почиње у првој половини марта, а завршава се крајем новембра. То условљава дуго трајање вегетационог периода, око 8,5 месеци.

Највећа количина падавина је током јуна, а најмања током фебруара, јануара и марта. Средње вишегодишње количине падавина износи 637,2 мм. Средња вишегодишња температура ваздуха износи 10,8°Ц. Најхладнији месец је био јануар (просечна температура износи 2,9 °Ц), а најтоплији јул (просечна температура износи 25,1°Ц).

Средња годишња вредност атмосферског притиска се крече у интервалу од 1000,8 мб (месец мај) до 1017,1 мб (децембар). Средња годишња вредност износи 1004,4 мб.

Подаци који се односе на климатске параметре општине Лапово за 2015. годину:

- Најхладнији месец: јануар - просечна температура: 2,9 °Ц
- Најтоплији месец: јул - просечна температура: 25,1 °Ц
- Просечна годишња температура: 12,9 °Ц
- Највлажнији месец: децембар - просечна влажност: 88%
- Најсушнији месец: јул - просечна влажност: 58%
- Просечне годишње падавине: 667,5 л/м²
- Број дана са јако ниском температуром (испод нуле) – 79 дана
- Број дана под снегом - 15 (највише у јануару: 11 дана)
- Највише падавина – месец: септембар, просек: 102,9 л/м²
- Најмање падавина – месец: јул - просек: 1,7 л/м²
- Просечан број сунчаних сати - 6,3 х/дан
- Последњи пролећни мразеви – месец: април
- Први јесењи мразеви – месец: октобар
- Дебљина снежног покривача: 8цм

- Број снежних дана: 15
- Укупна годишња инсолација: 2298,3 х
- Најдужа инсолација – месец: јул, просек: 362,3х
- Најкраћа инсолација – месец: јануар, просек: 87х

Геостратешки положај

Општина Лапово смештена је на месту где се од тзв. Великоморавског пута меридијанског правца (С–Ј) одвајају упореднички путеви, долинама река Лепенице и Раче. Наведеним природним правцима воде врло значајне комуникације – уздужна, железничко-друмска, удвојена Балканска магистрала као и лепеничка и рачанска трансверзала у облику железничко-друмске, односно друмске комуникације.

Прва од наведених комуникација која се пружа долином Велике Мораве, од давнина је имала велики значај. Данас се јавља у виду модерног аутопута Е-75 у дужини од 8,7 км на територији лаповске општине, као и у облику међународне железничке пруге Београд - Скопље - Атина у дужини од 8,5 км и са железничким чвором управо на територији општине. Обе ове саобраћајнице воде средишњим делом општине Лапово, пружајући се правцем север - југ.

Поред ових, важне саобраћајнице представљају трансверзални комуникациони правци долинама Лепенице и Раче. Савремени асфалтни пут и железничка пруга који воде долином реке Лепенице, повезују општину Лапово са градом Крагујевцем и општином Краљево.

Долином река Раче, Јасенице, Кубршнице и Пештана води магистрални пут Марковац - Рача - Наталинци - Топола - Аранђеловац - Лазаревац који, преко суседног Марковца, спаја Лапово са Ибарском магистралом. На другој страни, према истоку, општина Лапово је савременим асфалтним путем повезана са Свилајнцем.

Постојеће саобраћајнице, уз близину тока Велике Мораве, указују да општина Лапово има изузетно повољан геостратешки положај који се огледа у доброј повезаности са осталим деловима Републике Србије.

На крају наводимо и удаљености општине Лапово од суседних општина и већих градова у Републици Србији. Удаљеност од града Крагујевца износи 31 км, од града Београда 106 км, од града Ниша 129 км, од општине Краљево 82 км, од општине Рача 12 км, од општине Велика Плана 21 км, од општине Свилајнац 10 км, од општине Јагодина 29 км.

Историјски подаци

Археолошки налази на територији општине Лапово и њеној околини указују на могућност битисања праисторијског човека на тим просторима. Најстарији трагови насеља пронађени су на простору између ранжирне и путничке железничке станице. На карти праисторијских налазишта централне Србије, Лапово је означено као насеље бронзаног доба, некада лоцирано јужно од данашњег насеља. На овој карти, поред Лапова обележена су насеља Баточина и Црни Као.

У античко доба, непосредно близу места где је постојало поменуто праисторијско насеље, основано је римско насеље на локалитету Шавац, о којем сведоче остаци зграда и зидова. Те зидине су се протезале на насеобинском простору данашњег насеља и преко железничке пруге.

У раном средњем веку, идући северно од античког насеља, постојало је српско средњовековно насеље на потесима Кленовац и Самарна. О том насељу сведочили су остаци цркве на Кленовцу и старо гробље код Самарне. Поред овог, на месту некадашњег римског насеља, на коси Шавац, постојало је и средњовековно насеље које кнез Лазар спомиње у Повељи из 1381. године којом манастиру Раваници додељује одређене области, између осталих и село Шавче. У Повељи кнегиње Милице из 1395. године помиње се, пак, добро војводе Михајла у Хлаповој Пољани (Лапово). Из ових сачуваних података закључујемо да је Лапово насеље средњовековног порекла.

У најстаријем сачуваном турском катастарском попису Смедеревског санџака, Лапово се први пут помиње 1476. године као село под именом Жабаре или Жабарци. Село је, сведочи документ, било смештено у крај Цариградског друма, између села Марковца и Баточине, на територији данашње општине Лапово, у његовом Доњем крају. Село Лапово се први пут помиње у турским списима под именом Липова 1516. године као село насељено власима - сточарима.

Током аустријске окупације северне Србије (прва половина 18. века), према извесним списима, насеље Лапово се налазило на ушћу Лепенице у Велику Мораву, односно у потесту Кључ. Средином 18. века Лапово је унето у карту Хоминових наследника под именом Лупова, а 1788. године и у Шумекову карту, овога пута под садашњим именом Лапово. Према записима аустријског шпијуна Митесера (крај 18. века), насеље Лапово је бројало 23 српске куће и један турски конак на друму.

Средином 18. века насеље Лапово се, услед поплава, премешта из потеса Кључ у потес Каце, а потом у данашњи Доњи крај. Након оснивања Доњег краја, становништво из околине Миљковог манастира сели се у данашњи Горњи крај. Спајањем Доњег и Горњег краја настало је данашње насеље.

Након ослобађања од Турака отпочиње веома брзи развој насеља Лапово, пре свега захваљујући његовом изузетно повољном геостратешком положају. Тако је 1826. године у насељу саграђена црква, да би 1896. године краљевим Указом било проглашено за варошицу.

Природне карактеристике

Посматрајући педолошки састав земљишта општине Лапово, уочавамо да преовлађују два типа: гајњача и алувијална земљишта.

Гајњача је тип земљишта који покрива 45% лаповског атара. Она представља секундарни тип земљишта лаповског атара, а настала је од смонице, уништавањем шума и деловањем атмосферских појава. Овакво земљиште је лако обрадиво, јер је растресито по површини. На територији лаповског атара јавља се у два облика: права (очувана) гајњача и гајњача у оподзољавању.

Боја хумусног хоризонта праве гајњаче најчешће је смеђа. Могућности овог земљишта, рачунајући од површине до матичног супстрата, креће се од 85 до 185 цм, а најчешће варира од 100 до 140 цм. Садржај хумуса у овом земљишту креће се од 3 до 4%.

Гајњача у оподзољавању представља земљиште са лошијим особинама у односу на праву гајњачу. Могућности овог земљишта крећу се од 70 до 130 цм, при чему је развијеност активног хоризонта од 30 до 50 цм.

Алувијална земљишта покривају преосталих 55% лаповског атара и то његов средишњи и источни део. Настала су таложењем речног материјала након изливања река Велике Мораве, Лепенице и Раче. Алувијална тла спадају у групу плодних земљишта, углавном богатих хумусом. Ово земљиште се на територији лаповског атара јавља у два облика: алувијуми и алувијалне смонице.

Алувијум представља дубоко, растресито земљиште, богато хумусом. Најчешће је смеђе боје која, на већим дубинама, прелази у сиву. Иако има релативно плитку издан, допушта примену агротехничких мера, почев од дубоког орања, примене ђубрива до наводњавања. Ово земљиште, погодно за ратарску производњу, распрострањено је дуж обала Велике Мораве и Лепенице, простирући се на око 25% лаповског атара. Са морфолошког аспекта, тзв. моравски алувијум који спада у групу лаке иловаче, разликује се од лепеничког који се

може сврстати у иловачу, а на већим дубинама, у тешку иловачу. Дебљина алувијума износи 2 м, а на појединим локацијама је и већа. Сматра се да је ово земљиште, уз одговарајућу примену агро-техничких мера, погодно за производњу ратарских и повртарских култура.

Алувијална смоница, тип земљишта који је заступљен у средишњем делу лаповског атара и дуж обала реке Раче, покрива 30% површине поменуто територије. Ово земљиште спада у групу средње дубоког и дубоког, а иловастог је и глиновитог механичког састава. Могућност активног слоја је 130 цм и код појединих локација садржај хумуса може значајно варирати. Може се рећи да има високу пољопривредну вредност и да се, уз редовну примену агро-техничких мера и ширег наводњавања, могу постићи високи приноси

Шуме

Шумске површине захватају близу 400 ха укупне површине општине. Главни представници шумског покривача су лишћари: багрем, брест, клен и цер. На подводним теренима поред река, заступљени су и други лишћари: бела врба, црвена врба и топола.

На територији општине има 374 ха шумског земљишта, које је у потпуности у приватном власништву.

Руде

Алувијални наноси Велике Мораве садрже огромне резерве шљунка и песка који се, за грађевинске потребе, експлоатишу из њеног приобалног појаса. На територији Лапова има неколико већих шљункара.

У западном делу територије општине, у потесу Гвоздењак, некада је експлоатисан мањи, тзв. општински мајдан камена.

До сада откривене најзначајније појаве неметаличних минералних сировина на теренима општине Лапово су оне које могу бити „приведене” у лежишта грађевинског материјала, у првом реду квалитетни шљункови експлоатисани из алувијалних наслага Велике Мораве. Алувијални седименти Велике Мораве су потенцијални носиоци расипних лежишта корисних минерала који могу да имају примену у разним гранама индустрије и занатства (индустријска сировина, јувелирни камен и др).

Лежишта шљунка се експлоатишу из долине и корита Велике Мораве источно од Лапова, из спрудова седимената корита око великих меандара реке (меанадар Лаповски кључ припада општини Лапово). Узводно, у суседном меандру на локалитету Врбак, налази се друго лежишта шљунка, у граничном подручју општина Лапово и Свилајнац.

Хемијски сатав кварца изгледа овако: $\text{SiO}_2=87,54\%$, $\text{P}_2=3-6,85\%$, $\text{CaO}=2,32\%$ и $\text{MgO}=2,58\%$. Перспективне сировине које би требало истражити су лежишта кречњака, раније коришћеног за грађевински материјал и лежишта архитектонског (украсног) камена.

Минерали, минералне, геотермалне воде и други потенцијални ресурси

Пројектом *"Детаљна хидрогеолошка и геофизичка истраживања на подручју општине Лапово у циљу утврђивања и коришћења термоминералних вода и хидрогеотермалне енергије"* који је спровела општина Лапово у сарадњи са предузећем Техноинг из Београда, утврђено је да на територији општине постоје довољне количине подземних термоминералних вода за потребе бањског туризма, спортско-рекреативног центра, као и хидрогеотермалне енергије за евентуално загревање привредних и стамбених субјеката. Поред тога, потврђена је могућност експлоатисања термоминералне и минералне воде ради флаширања исте. У следећим табелама дати су резултати који се односе на посматране бушотине током наведеног пројекта.

Животна средина

Према категоризацији локалитета наведеној у подацима Просторног плана Републике Србије (ППРС), Лапово припада трећој категорији. Не постоје локалитети на којима је прекорачена граница загађења токсичним материјама и штетним енергијама, али је уочен проблем угрожавања простора буком, непријатним мирисима, индустријским, комуналним отпадом и саобраћајем. У овој групи су околине локалитета друге категорије, на растојању од 10 км, у правцу доминантног ветра: великих загађивача, средњих загађивача (у које спадају и коридори ауто-пута) и малих загађивача.

Стање ваздуха

Проблематика аерозагађења, актуелна на глобалном нивоу, испољава се на различитим степенима организације система. Квалитет ваздуха непосредно је завистан од климатских одлика и временских прилика (падавине, струјање ваздуха и сл). Како би се добили ралевантни показатељи стања аерозагађености неког подручја, неопходан је континуирани мониторинг (неколико година) великог броја параметара који утичу на квалитет ваздуха.

С обзиром да стални мониторинга квалитета ваздуха није успостављен, процена стања његовог квалитета може се приказати на основу присутних емитената загађујућих материја, њиховог размештаја, капацитета на територији општине и ближе околине.

Од потенцијалних загађивача ваздуха на подручју Лапова, пре свега треба издвојити друмски и железнички саобраћај као и индивидуална ложишта. Територијом Лапова пролази деоница ауто-пута Београд - Ниш (Е-75), затим магистрална, двоколосечна пруга међународног карактера Београд - Ниш, железничка пруга Лапово - Крагујевац, а на овој територији је лоциран и железнички чвор Лапово. Наглашено саобраћајно оптерећење инфраструктурних система знатно утиче на квалитет ваздуха. Позитивна активност тумачена и као једна од мера предузетих зарад побољшања квалитета ваздуха је гасификација општине који се већ спроводи.

Стање вода

На територији општине Лапово постоје значајни водотокови: Велика Морава, Лепеница, Рача, док кроз само насеље протичу Казански и Липарски поток. Такође, на овом подручју се налази и извориште водоснабдевања "Гаревина".

Имајући у виду зоне ауто-пута, железнице, обрадивих пољопривредних површина, неадекватно депонованог отпада, може се рећи да постоје загађивачи који нарушавају квалитет површинских и подземних вода.

Међу главним узрочницима загађења површинских и подземних вода на територији општине издвајају се комуналне и индустријске отпадне воде (непостојање канализационог система с једне, и велики број неадекватних септичких јама, с друге стране) и отпадне воде са ранжирне и дезинфекционе станице које се, непречишћене, одводе до старог корита Лепенице и ту испуштају.

Такође, само је најужи, централни део насеља прикључен на кишну канализацију, тако да се и атмосферске отпадне воде јављају као узрочници загађења вода на територији општине.

Како је тенденција развоја Лапова усмерена ка развоју индустријских зона, једна од мера заштите вода била би изградња система за предtretмане (у оквиру производних погона) и изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода. Овакви системи за пречишћавање отпадних вода, генерално, прате сам развој индустријских зона, лоцираних на било ком подручју.

Стање земљишта

Индустријски развој Лапова умногоме ће утицати на деградацију земљишта, услед трајних, иреверзибилних промена које настају након превођења пољопривредног земљишта у грађевинско. Велике површине плодног земљишта промениће намену и бити претворене у грађевинско. На квалитет земљишта утичу сви фактори који се односе на квалитет вода.

Управљање отпадом

Компанија А.С.А. Врбак д.о.о. врши делатност сакупљања комуналног отпада са територија општина Лапова, Баточина, Деспотовац и Рача. Основана је октобра 2007. године, а са активностима је започела априла 2008. године. Тренутно, А.С.А. Врбак д.о.о. опслужује до 50 000 становника и 676 компанија.

Депоноване сакупљеног отпада врши се на модерној санитарној депонији изграђеној по највишим еколошким стандардима. Комплекс депоније заузима површину од 21 ха 93 а и налази се на територији општине Лапово. Компанија А.С.А. Еко огранак Лапово, руководи новоизграђеном депонијом и преносом искуства и знања обезбеђује да депонија служи општинама у наредних 25 година.

2.3. Демографија

Табела број 2. Преглед броја становника општине Лапово у периоду од 2012. - 2019. године
ПРОЦЕНА

Година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ЛАПОВО	7738	7650	7550	7466	7390	7307	7210	7095

Извор: Републичког завода за статистику

Након увида у податке из публикације Општине и региони Републике Србије, Републичког завода за статистику, који се односе на период од 2012. до 2019. године, може се констатовати да је углавном приметан пад броја становника општине Лапово. Последњи званични попис из 2019. године, сведочи да је општина Лапово бројала 7095 становника, што је за 4,69% мање у односу на попис спроведен 2002. године, када је имала 8228 становника.

Према проценама Републичког завода за статистику у периоду од 2012. до 2019. године бележи се константан пад становника. Општина Лапово спада у групу малих општина те је уочљива миграција становништва ка већим привредним центрима, пре свега оним у окружењу. На овакав демографски баланс утицала је и природна депопулација као друга, битна компонента демографског процеса.

Структура становништва општине Лапово према старости формирана је директним дејством фертилитета, односно наталитета, а процес старења је, у највећој мери, условљен секуларним падом наталитета. На структуру становништва према старости утицали су смртност у мањој, односно миграције млађег становништва, у знатно већој мери. Према подацима из пописа становништва спроведеног 2011. године, највећи број становника је старости између 55. и 59. година (695), односно 8,87% укупне популације општине. Видљиво је варирање броја становника до 20. године старости.

Посматрајући полну структуру становника (према подацима прузетим из пет пописа), може се уочити већа бројност женске популације сваке пописне године. Према последњем попису из 2011. године, женска популација је за 4,31% бројнија у односу на мушку, док је осталих година, доминација, изражена у процентима, мања, осим 2011. године, када је износила 6,4%.

Табела број 3. Основни контингенти становништва у 2019. години

Територија	Укупно становништво		Основни старосни контингенти становништва										Очекивано трајање живота живорођене деце од 2013-2015	
			Радни 15-64		Пунолетни 18 и више		Предшколски 0-6		Школо – обавезни 7-14		Фертилни 15-49			
	Прос. старост	Индекс старења	број	%	број	%	број	%	број	%	број	%	М	Ж
ЛАПОВО	45,21	185,5	4655	65,6	6058	85,4	323	4,6	517	7,3	1462	20,6	72,4	78,1
Лапово РАНИЈЕ	44,27	159,6	5026	67,32	6309	84,5	366	4,9	556	7,45	1596	21,38	75,04	77,28

Извор: Републички завод за статистику

Табела број 4. Витални догађаји у општини Лапово

Година	Живорођени		Умрли		Природни прираштај		Бракови	
	број	на 1000 становника	број	на 1000 становника	број	на 1000 становника	закључени	разведени
2014.	59	5,6	133	17,6	-74	-12,1	29	3
2015.	54	7,2	111	14,9	-57	-7,7	33	4
2016.	43	5,8	117	15,8	-74	-10,0	23	2
2017.	49	6,7	110	15,1	-61	-8,3	31	1
2018.	48	6,7	139	19,3	-91	-12,6	28	3
2019.	50	7,0	132	18,6	-82	-11,6	39	8

Извор: Републички завод за статистику

Године 2019. бележи се благи пораст броја живорођених, смањен број умрлих и благи пораст природног прираштаја у односу на податке из претходне године

2.4. Локална самоуправа

Организација локалне самоуправе општине Лапово успостављена је у складу са Законом о локалној самоуправи, Статутом општине Лапово и другим законским актима и одлукама Скупштине општине Лапово.

У складу са Законом, органи локалне самоуправе општине Лапово су Скупштина општине, председник општине и Општинско веће.

За непосредно спровођење и извршавање закона, општинских и других прописа, као и омогућавање остваривања права грађана, образује се Општинска управа као јединствена служба.

Скупштина општине је представнички орган којег чине одборници. Одборнике бирају грађани на непосредним изборима, тајним гласањем, у складу са Законом и Статутом општине Лапово.

Општинско веће је орган који усклађује остваривање функција председника општине и Скупштине општине и врши контролно-надзорну функцију над радом Општинске управе. Броји пет чланова.

Општинска управа дужна је да грађанима омогући несметано остваривање њихових права, обавеза и правних интереса, даје потребне податке и обавештења, пружа правну помоћ, сарађује са грађанима и поштује њихово достојанство.

Општинска управа општине Лапово организована је као јединствена служба са 4 основне унутрашње организационе јединице:

- Служба за скупштинске послове
- Одељење за општу управу и заједничке послове
- Одељење за буџет, привреду и финансије
- Одељење за урбанизам и стамбено-комуналне делатности

Дана 01.12.2016. године завршен је за избор извршиоца за послове канцеларије за локални економски развој. Одлуком СО Лапово ("Сл.гласник РС",БР. 89/15) донета је одлука о оснивању канцеларије.

У локалној самоуправи има 23 запослених на неодређено време и 8 именованих и постављених лица, а квалификациона структура запослених на неодређено време је:

Висока / виша стручна спрема	Средња стручна спрема	Остало
19	3	1

Извор: Локална самоуправа

Управа поседује 33 рачунара, који за приступ интернету користе кабловски интернет преко оптичког кабла, оператера МТС Србија.

Општина Лапово има своју Интернет презентацију која се налази на адреси www.lapovo.ls.gov.rs

Општина има једно јавно предузеће – ЈКСП Морава. Делатност предузећа јесте сакупљање, пречишћавање и дистрибуција воде. Предузеће има 50 запосленог.

2.5. образовање

Образовни систем је у надлежности Републике Србије, односно ресорног министарства, а један део послова у надлежности локалне самоуправе. Образовни систем у Србији састоји се од предуниверзитетског образовања (рани развој и предшколско васпитање и образовање, основношколско и средњошколско) и универзитетског образовања (струковне студије – више и високе струковне школе, академске студије – факултети, мастер и докторске студије).

Образовање у Општини Лапово има дугу традицију и обавља се у три установе: ПУ „Наша младост“, ОШ „Светозар Марковић“ и Средња школа.

Табела број 5. Преглед установа за предшколско образовање

Назив институције	Локација	Број васпитача	Број деце корисника		
			До 5 часова	9-11 часова	Преко 11 часова
Установа за децу предшколског узраста „Наша младост“ Лапово	Михајла Пупина бр.2, 34220 Лапово	12 васпитача, 4 медицинске сестре-васпитачи	19	191	

Извор: Локална самоуправа

Табела број 6. Преглед основних школа

Назив школе	Локација	Број наставника	Број ученика	Број ученика по разредима							
				I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
ОШ "Светозар Марковић"	Косовских јунака 10, Лапово	32	364	34	32	34	40	64	43	52	65
ОШ "Светозар Марковић"	Карађорђево а 139, Лапово	4	35	8	6	10	11				
ОШ "Светозар Марковић"	Солунска 113, Лапово	3	37	11	9	16	1				
СВЕГА		39	436	53	47	60	52	64	43	52	65

Извор: Локална самоуправа

Табела број 7. Преглед средњих школа

Назив школе	Локација	Број наставника	Број ученика	Број ученика по смеровима/разредима				
				смер	I	II	III	IV
Средња школа	Светозара Марковића 43, Лапово	24	170	Царински техничар	28	28	30	30
				Кувар и конобар	16	16		
				Женски фризер			22	

2.6. Социјална заштита

Примарна делатност Центра за социјални рад "Шумадија" базира се на друштвеној и законској обавези у пружању одговарајућих облика, мера и услуга социјалне заштите, лицима у стању социјалне потребе. Непосредна заштита корисника обавља се уз примену начела и метода комплексног социјалног рада.

Општина Лапово права из области социјалне заштите дефинисала је посебним правним актом односно Одлуком о социјалној заштити општине Лапово, која се са Изменама и допунама примењује од 2014 године и представља једну од основа рада Центра за социјални рад на локалном нивоу.

Табела број 8. Преглед установа социјалне заштите

Установа	Пројектован капацитет	Тренутно збрињава	Запослени			
			Помоћни радник	Стручни радници	Административни радник	остали
Центар за социјални рад "Шумадија" – Баточина За општине Баточина Рача и Лапово, одељење у Лапову	Две канцеларије	Територију општина Баточина, Рача и Лапово	1 хигијеничар	Педагог 1	2 лица са ССС и 2 лица такође са ССС (рачуноводство)	Директор 1
				Правник 1		Социјални радник 2
				Психолог 1		-

Извор: Локална самоуправа

Број корисника услуга социјалне заштите се повећава из године у годину, број корисника новчане социјалне помоћи је све већи, у порасту су и малолетничка деликвенција, насиље у породици, разводи бракова, раскид ванбрачних заједница и повера малолетне деце, поремећени породични односи, као и потребе тајног смештаја у установе социјалне заштите и отварање нових објеката за смештај.

Остали пружаоци услуга социјалне заштите

Агенција Нивеус тим - Агенција за пружање услуга социјалне заштите основана је 2016. године у Горњем Милановцу, поседује решење о испуњености услова за пружање услуге Помоћ у кући одраслим и старим лицима и решење о испуњености услова и стандарда за пружање услуге Лични пратилац детета од Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Агенција остварује одличну сарадњу са свим институцијама и установама на територијама где реализујемо услугу у циљу пружања најадекватније подршке корисницима. Тим који броји преко 300 запослених у преко 30 локалних заједница и професионалности пружа услугу Помоћ у кући и Лични пратилац детета за преко 1500 корисника, а на основу закључених уговора са Општинским/Градским управама. Сви запослени поседују лиценце и акредитоване обуке надлежних институција како би на најадекватнији начин обављали послове за које су и ангажовани. У циљу развоја компетенција, Агенција Нивеус тим реализује акредитоване обуке "Основног програма обуке за геронтодомаћице у пружању услуге Помоћ у кући" и „Програм обуке за Личног пратиоца детета“.

2.7. Здравствена заштита

Здравствена заштита грађана Лапова обезбеђује се у оквиру Дома здравља. У установи је у радном односу на неодређено време запослено 50 радника, који здравствене услуге пружају током 24 часа, редовним радом по сменама.

Током ноћи и викендима организовано је дежурство ради обављања непрекидне здравствене заштите у циљу пружања неодложне хитне медицинске помоћи.

Табела број 8. Преглед здравствених установа

Домови здравља	Здравствене станице	Амбуланте (место)	Кадровска структура							
			специјалисти	лекари	стоматолози	дипл. фармацевт-медицински биохемичар	На специјализацији	Здравствени радници са ВСС	Здравствени радници са ССС	Немедицинско особље
Дом здравља Лапово	/	Лапово	6	4	2	1	2	3	21	11

Извор: Локална самоуправа

2.8. Комунална инфраструктура

Путна мрежа

Када је реч о крупној инфраструктури, њу чине важнији саобраћајни коридори (друмски, железнички), као и објекти, надземни електроенергетски коридори и др.

Саобраћајно-географски положај ове општине изузетно је повољан, с обзиром да се она налази на европском коридору (Коридору 10) и једном од најважнијих магистралних коридора у нашој земљи. Посматраним подручјем пролазе основни магистрални коридори друмског и железничког саобраћаја што му у погледу саобраћајних веза, придаје посебан значај.

Даљинске везе Лапово данас остварује преко магистралног пута М-1.11, ауто-пута Е-75 Београд - Ниш, док везе са ближим и даљим окружењем на регионалном нивоу општина остварује преко регионалног пута IIА реда, ознака пута 158 - Велика Плана - Јагодина, магистралног пута М-1.11 према Крагујевцу Краљеви и Чачку, као и мрежом локалних и некатегорисаних путева.

Друмски прикључци на аутопут Е-75 остварују се преко две петље - на правцу централне зоне Лапова и у јужном делу, на позицији везивања магистралног пута М-1.11 према Крагујевцу.

С обзиром да Лапово представља један од најважнијих железничких чворова у нашој земљи, то је и разумљиво постојање значајне железничке инфраструктуре на подручју насеља. Укупна дужина железничке мреже на територији ове општине износи 5.155 км (за један колосек).

Поред основног железничког коридора, у јужном делу се налази и магистрална железничка пруга Лапово - Краљево - Ђенерал Јанковић која се везује на железничку пругу Београд - Ниш - државна граница.

На подручју општине Лапово постоје нерегулисане конфликтне тачке на позицијама укрштања друмског и железничког саобраћаја, посебно на позицијама интензивних пешачких токова.

Општина Лапово активно учествује у реализацији пројекта повезивања пута Баточина – Крагујевац са аутопутем Е-75 у потезу "Кошута", кроз израду пројектно – техничке документације.

Водопривреда

У последњих неколико година дошло је до значајног позитивног помака са аспекта улагања како страних тако и домаћих инвеститора, тј. до отварања нових индустријских комплекса и других привредних садржаја, на подручју општине Лапово, што је довело до значајног проширења посебно радних и стамбених зона у оквиру обухвата новоизрађеног Главног Генералног Плана општине Лапова.

Међутим, ово подручје нема адекватно решено питање организованог, уредног, редовног и контролисаног снабдевања водом за пиће. Наиме, основно извориште које се данас користи у оквиру постојећег система водоснабдевања је извориште подземних вода под називом "Гаревина". Осим неодговарајућег квалитета, лаповачки систем одликује и недовољни резервоарски простор, недовољни пречници како главних магистралних цевовода тако и дистрибутивне мреже, дотрајалост постојећих објеката, као и значајни губици у дистрибутивној мрежи. Напред наведено представља и главне задатке за наредни период јер развојем постојећег водоводног система доводи до стварања основе за даљи развој Општине.

Отпадне воде

Проблем отпадних вода на подручју општине Лапово је веома изражен. Наиме, елементи фекалних канализационих система постоје само у уском централном делу Лапова, где се отпадне воде сакупљају и одводе до постојеће црпне станице одакле се даље потискују ка реци Велика Морава у коју се упуштају без икаквог предходног третмана.

На читавом осталом општинском подручију ситуација је још критичнија, с обзиром да не постоје ни системи за сакупљање и одвођење, а ни систем за пречишћавање употребљених вода, већ се диспозиција ових вода врши индивидуално у неадекватно изведене септичке јаме и копане бунаре или директно у оближње водотокове.

Прикупљање и евалуација атмосферских вода такође није решена.

У ужем центру Лапова постоји канализациони систем којим се вода спроводи без третмана до оближњих водотока. Ван центра постоје спорадична решења одређених делова улица, који се такође ослањају на Казански или Липарски поток.

Одржавање чистоће

ЈКСП „Морава“ Лапово је предузеће која је основала СО Лапово и које у оквиру своје организације има службу за уређење и одржавање јавних и зелених површина и пружање комуналних услуга.

Ова служба редовно одржава зелене површине и то: засађује и одржава цвеће на трговима и у жардињерама, шиша, грабуља, сакупља и одвози траву и лишће; одржава Липарски и Казански поток; врши подкресивање дрвећа у урбаном делу Лапова, коси око стамбених зграда и одржава површине око споменика.

Ови послови се обављају чешће по ужем центру Лапова, а остале локације се ради по потреби.

Поменута служба врши и чишћење јавних површина као што су тргови, пијаце и улице у ужем центру места.

Енергетика

Купци електричне енергије са територије општине Лапово су прикључени на електроенергетски систем Републике Србије. За одржавање и реконструкцију водова, постројења и електричне опреме као и за наплату утрошене електричне енергије задужена је ЕПС Дистрибуција Крагујевац са својом Пословницом у Лапову.

Електрична енергија се дистрибуира домаћинствима, индустрији и предузетницима преко једног трансформаторског постројења преносног односа 110/35/10 кВ/кВ/кВ како на територији општине Лапово тако и суседним општинама Баточина и Рача, и другог трансформаторског постројења преносног односа 35/10 кВ/кВ.

Снабдевање електричном енергијом купаца на територији општине Лапово је на задовољавајућем нивоу (извршена реконструкција далековода и нн мреже више од 95%). Систем уличног осветљења на подручју општине Лапово такође је на задовољавајућем нивоу. Надлежност над системом уличне расвете на подручју општине Лапово има локална самоуправа којој је поверено одржавање истог.

Топлотна енергија

Постојеће стање представља систем индивидуалног и јавног коришћења течних и чврстих енергената: угља, течног горива и електричне енергије.

Топлотна енергија за грејање објеката и технолошке потребе, обезбеђиваће се из система дистрибуције природног гаса.

Гасификација

Према подацима преузетим из Генералног плана општине Лапово, дуж ауто-пута постоји магистрални гасовод високог притиска као и изграђена ГМРС (Главна мерно-регулациона станица) са МРС (мерно-регулационом станицом), лоцираном поред постојеће ГМРС, у непосредној близини постојеће радне зоне, обе предвиђене да задовоље потребе широке потрошње снабдевања гасом у општини Лапово.

Начин грађења сваког објекта ове инфраструктуре увек се дефинише техничким, енергетским и другим условима надлежног предузећа задуженог за изградњу те комуналне инфраструктуре.

Ограничења развоја и изградње енергетске инфраструктуре огледају се у конфликту између коришћења енергетских ресурса и заштите животне средине (земљишта, становништва, итд). Потребно је предузети одговарајуће мере за смањење конфликта и санирање негативних последица (програми рекултивације / ревитализације, отклањање штета и др).

Капацитети (величине) објеката гасоводне градске мреже одређиваће се накнадно, према потребама, техничким условима, дистрибутера природног гаса.

ПТТ саобраћај

Претплатници на подручју општине Лапово напајају се телефонским прикључцима из дигиталне телефонске централе типа ЕВСД која је инсталирана 2007. године и из дигиталне телефонске централе СИ2000/224, инсталиране 1985. године. Број инсталираних прикључака у овој централни је 2593 – 2281 директних и 250 двојника. Од 2593 претплатника, 2274 су физичка, а 258 правна лица. На подручју Лапова у току је изградња МСАН-а Лапово село са планираних 920 телефонских прикључака. На посматраном подручју капацитет постојеће телефонске централе не задовољава потребе конзума, те су током прошле и ове године рађене реконструкције и проширења месне мреже. Дужина секундарне ТТ мреже износи 350 км. Постоји изграђена кабловска ТТ канализација.

На територији општине Лапово постоје две базне станице мобилне телефоније: једна МТС оператера, друга ВИП.

Постоји два објекта поште: 34220 и 34221 Лапово

Постоје 2 инсталирана шалтера. Оба су аутоматизована и стално активна (пошта 34220 Лапово).

И један инсталиран шалтер, аутоматизован и стално активан (пошта 34221 Лапово)

Током 2007/2008. године урађена је реконструкција постојеће ТТ мреже и изграђена нова чиме би требало да се реше проблеми напајања претплатника са територије општине Лапово. Приоритетним пословима сматрају се даља проширења мреже и увођење нових услуга, пре свега АДСЛ-а и телевизије.

Мобилна телефонија Србије на овом подручју има четири преферентне зоне за изградњу базних станица, а оператер Теленор девет.

Претплатници на подручју општине Лапово напајају се телефонским прикључцима са више дигиталних телефонских централа. Број инсталираних прикључака на овим централама је преко 5000.

Активности на децентрализацији телекомуникационе мреже подразумевају реконструкцију и проширење постојећих капацитета. На предметном подручју постоји изграђена кабловска ТТ канализација. Такође, у функцији су и две базне станице мобилне телефоније оператера Телеком Србија.

Просторно планирање

Општина Лапово има донет Просторни план за подручје општине, објављен у Службеном гласнику Општине Лапово бр. 8/11.

2.9. Привреда

Привредне активности на подручју општине Лапово везане су за *великих привредних система* – носилаца некадашњег привредног развоја и приватни сектор.

Табела број 9. Преглед великих привредних система – носилаца некадашњег привредног развоја

Назив	Делатност	Број запослених
ГИК 1. мај	Грађевинарство	700
Партизан	Трговина	180
ПИК Лапово	Пољопривреда	60
Железница	Саобраћај	1.400

Извор: Локална самоуправа

ГИК 1. мај, својевремено цењено и познато име у области грађевинске индустрије на просторима некадашње Југославије. Бавило се експлоатацијом, прерадом шљунка и песка, производњом префабрикованих бетонских елемената, изградњом станова и других објеката у индустријском систему градње, користећи, при том, савремену опрему и актуелне препоруке технолога.

ТП Партизан бавило се трговином на велико и мало у својим продајно - складишним објектима (робна кућа, пословно-дистрибутивни центар са индустријским колосеком и друмском саобраћајницом, 2 стоваришта грађевинског материјала, стовариште пољопривредне механизације, 2 бензинске пумпе и ланац малопродајних објеката).

ПИК Лапово се бавио сопственом пољопривредном производњом (ратарство, сточарство, млин, фарма за тов, кланица, кооперација са ветеринарском службом, трговина, угоститељство, зоотехничка служба, машински парк). ПИК Лапово пословало је као правно лице, које, као и задругарство у Србији, доживљава општи крах те је целокупна имовина, заједно са производно-пословним објектима, распродата судским путем. Ово предузеће је у стечајном поступку.

Железница – Железнички саобраћај се обавља преко лаповског железничког чвора који сачињавају 3 железничке станице (две путничке и једна ранжирна). У оквиру Железнице постоје: секција за вучу возова, ЗОВС - за одржавање вучених и вучних средстава, ТКС техничко-колска служба, ЗОП - одржавање пруге, деонице за слабе и јаке струје, деонице за сигнално-сигурносна постројења, нега кола, железнички ресторан и амбуланта. Процес приватизације директно је повезан са променама у ЈП Железнице Србије Београд. Сада је доста смањен број радника.

Поред побројаних предузећа, носиоци некадашњег привредног развоја Лапова су: Пољотехна, Универзал, Воћар, Крајинавино и Феротекс.

Табела број 10. Преглед најзначајнијих МСП

Назив	Делатност	Број запослених
Колор Прес	Графичка	101
Сани	Хемијско-техничка	24
Алфа Нова	Графичко-техничка	65
Сомил	Хемијско-техничка	10
Фит Степ	Хемијско-техничка	30
9. октобар	Хемијско-техничка	13
Ролпак	Хемијско-техничка	10
А.С.А.	Скупљање отпада који није опасан	36
Куч Компани	Узгој музних крава	11
Морава Пром	Остала трговина на мало у неспецијализованим продавницама	72
Кроно Спан	Производња фурнира и плоча од дрвета	150

Извор: Локална самоуправа

Табела број 11. Активна привредна друштва према величини

	29.11.2021	31.12.2020	31.12.2019
	број друштава	број друштава	број друштава
микро	32	32	29
мало	9	9	11
велико	1	1	1
	42	42	41

Табела број 12. Правна форма активних привредних друштава

	29.11.2021	31.12.2020	31.12.2019
Правна форма	број друштава	број друштава	број друштава
ДОО	48	49	45
Јавно предузеће	1	1	1
Задруге	1	1	1
	50	51	47

Табела број 13. Број активних привредних друштава према сектору

	29.11.2021	31.12.2021	31.12.2019
Сектор	број друштава	број друштава	број друштава
пољопривреда, шумарство и рибарство	4	3	4
рударство	2	2	2
прерађивачка индустрија	17	17	14
снабдевање водом, управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сличне активности	3	3	3
трговина на велико и мало	13	14	12
саобраћај и складиштење	2	3	3
информације и комуникације	3	3	3
стручне, научне, иновационе и техничке делатности	4	4	4
административне и помоћне услужне делатности	2	2	2
	50	51	47

Табела број 14. Активни предузетници према сектору

Сектор	29.11.2021.	31.12.2020.	31.12.2019.
	Број предузетника	Број предузетника	Број предузетника
рударство	1	1	1
прерађивачка индустрија	53	53	55
снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	1	1	1
снабдевање водом, управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сличне активности	1	0	0
грађевинарство	22	18	16
трговина на велико и мало	56	55	57
саобраћај и складиштење	15	14	14
услуге смештаја и исхране	20	18	20
информисање и комуникације	6	7	8
пословање некретнинама	1	1	1
стручне, научне, иновационе и техничке делатности	19	15	15
административне и помоћне услужне делатности	10	10	10
образовање	2	2	2
здравство и социјална заштита	7	6	5
уметност, забава и рекреација	1	1	1
остале услужне делатности	19	20	21
	234	222	227

Табела број 15. Активни предузетници према величини

	29.11.2021	31.12.2020	31.12.2019
	Broj preduzetnika	Broj preduzetnika	Broj preduzetnika
микро	93	101	106
мало	2	2	1
	95	103	107

Табела број 16. Преглед локација одређених за инвестирање

Локација	Намена	Власник	Површина
Индустријска зона – радна зона 1	Фабрика за прераду дрвета	"Kronospan"	50 ha
Врбак	Прерада секундарних сировина	Општина	21 ha
Индустријска зона – радна зона 2	Логистичко дистрибутивни центар	"Лидл КД"	40 ha
Ауто пут	Трговина нафтним дериватима	"OMV"	12 ha
Ауто пут	Сабраћај	"DV OIL"	5 ha
Индустријска зона – радна зона 4	Приватно власништво	Приватно власништво	80 ha
Индустријска зона – радна зона 3	Приватно власништво	Приватно власништво	304 ha
Индустријска зона – радна зона 2	Приватно власништво	Приватно власништво	3.8 ha
Индустријска зона – радна зона 1	Приватно власништво	Приватно власништво	124.50 ha

Запосленост

На крају 2019. године, општина Лапово је имала 2080 регистрованих запослених особа, што је, у односу на 2015. годину, представљало увећање за 24,4%, у односу на почетак посматраног периода.

Када су у питању сектори, највећа запосленост евидентирана је у прерађивачкој индустрији, саобраћају и складиштењу, трговини на велико и мало.

Табела број 17. Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом општини пребивалишта запослених у РДС

2015. година	2016. година	2017. година	2018. година	2019. година
37799	37781	39149	40392	43868

Незапосленост

Статистички подаци говоре да се у периоду од 2010. број незапослених лица општине Лапово увећавао, закључно са 2014. годином када је забележен највећи број незапослених на евиденцији Националне службе за запошљавање. У периоду од 2014. до августа 2021. године долази до спорадичног опадања броја незапослених лица.

Извор: Национална служба за запошљавање

Према подацима Националне службе за запошљавање укупан број незапослених лица на крају 2020. године је 812 лица. Од укупног броја незапослених, 52,6% су жене.

2.10. Пољопривреда

Општина Лапово смештена је у средишњем делу тока Велике Мораве, између њених притока река Раче и Лепенице. Инундациона раван Велике Мораве, просечне висине 105 м, ширине 3-4 км, захвата источни део територије општине Лапово и погодна је за производњу ратарских култура. Ниско побрђе општине представља крајњи изданак планине Рудник кога карактеришу ниске, распљоштене и благе косе међу којима су плитке долине текућих вода и суве јаруге. Оваква конфигурација терена, уз присуство осталих фактора, омогућује гајење разноврсних воћарских култура. У педолошком саставу земљишта доминирају два типа: гајњача и алувијална земљишта. Гајњачом је покривено 45% територије лаповског атара, а јавља се у два облика: права (очувана) гајњача и гајњача у оподзољавању. Преосталих 55% земљишта чине алувијалне равни које се такође јављају у два облика: алувијум и алувијална смоница. Ово земљиште покрива средишњи и источни део општине. Територијом општине протичу три реке: Велика Морава, дужином од 12 км, Лепеница, дужином од 5 км и Рача, дужином од 7 км чије су долине погодне за развој пољопривредне производње.

Пољопривредно становништво

Општина Лапово има Лапово варош и Лапово село, при чему се доминантан део становништва налази у Лапово вароши и то у проценту од 94%, док је незнатан број становника у руралним областима општине.

Табела број 18. Однос урбаног и руралног становништва

Општина	Укупно	Урбано	Рурално	Рурално (%)
Лапово	7837	7.367	470	6

Извор: Републички завод за статистику

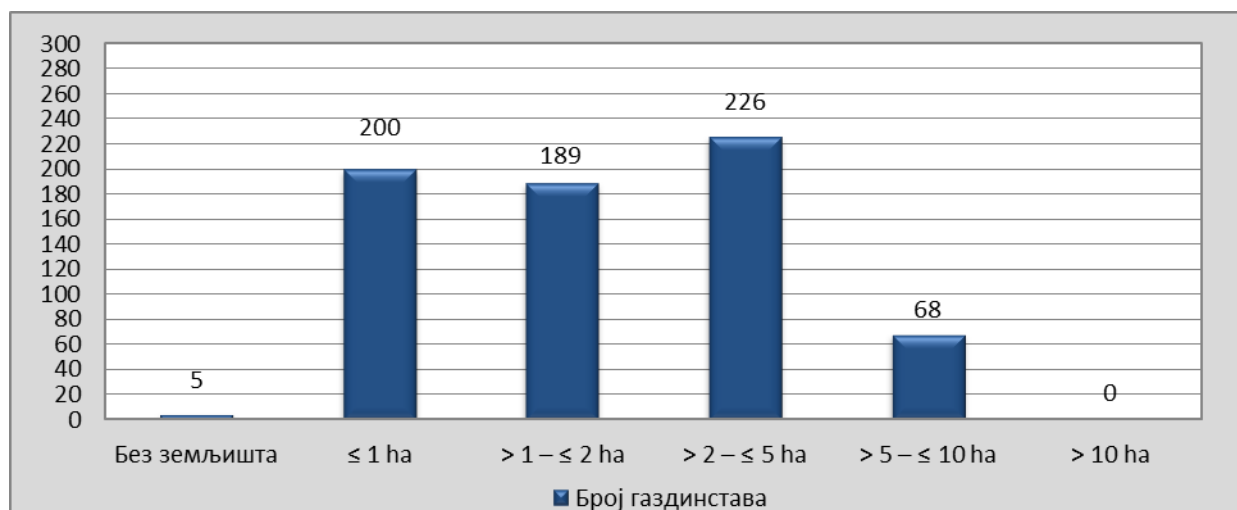
Од укупно 2455 домаћинстава, пољопривредом се бави 710 домаћинстава, док је регистровано око 350, што показује да се готово трећина домаћинстава бави неком врстом пољопривредне производње. Највећи број газдинстава који обавља пољопривредну производњу има 1-2 члана радно ангажована и њих је укупно 553, на укупно 139 газдинства радно је ангажовано 3-4 лица, на 17 газдинства упошљено је укупно 5-6 особа, док на свега 1 газдинству је радно ангажовано 7 и више лица.

Од укупно 1405 чланова газдинства, 488 чине жене а 917 мушкарци. Носиоци газдинства су углавном мушкарци, па тако од 704 носилаца, 632 су мушкарци, а тек 72 жене. Међутим, у ангажовању породице и рођака на пољопривредном газдинству предњаче жене и то од укупно 223 рођака или чланова породице који су у току године били ангажовани у пољопривредној производњи 143 лица су жене.

Пољопривредна газдинства

Табела број 19. Газдинства шпрема величини коришћеног пољопривредног земљишта

Лапово	Укупно		Без земљишта	≤ 1 ha		> 1 – ≤ 2 ha		> 2 – ≤ 5 ha		> 5 – ≤ 10 ha	
	ПГ	ha		ПГ	ha	ПГ	ha	ПГ	ha	ПГ	ha
	710	1899	5	200	127	189	281	226	702	68	459

Од укупно 1455 газдинстава на територији општине Лапово, пољопривредом се бави 710 домаћинстава, док је регистровано око 350, што показује да се половина домаћинстава бави неком врстом пољопривредне производње. Према подацима РЗС, 710 газдинства обрађује укупно 1899 хектара земљишта, што би значило да свако газдинство обрађује у просеку 2,81 ха.

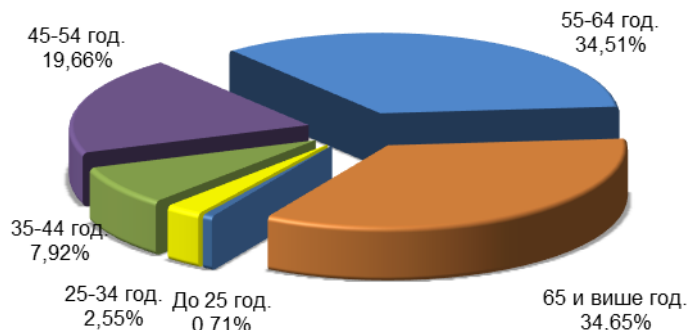
Управљачка структура домаћинстава

Табела број 20. Управљачка структура домаћинстава према старости и полу

Година	Број газдинстава	Мушкарци	Жене
До 25	5	638	69
25-34	18		
35-44	56		
45-54	139		
55-64	244		
65 и више	245		
Укупно	707		

Извор: Републички завод за статистику

Уколико се посматра управљачка структура газдинстава на територији општине Лапово према старости и полу може се закључити да највише мушкарци старијег старосног доба од 55 и више година управљају газдинством и доносе кључне одлуке. Укупно 90.24 % мушкараца управља газдинством, док је само 9,76 % жена одговорно за управљање пољопривредним газдинством.

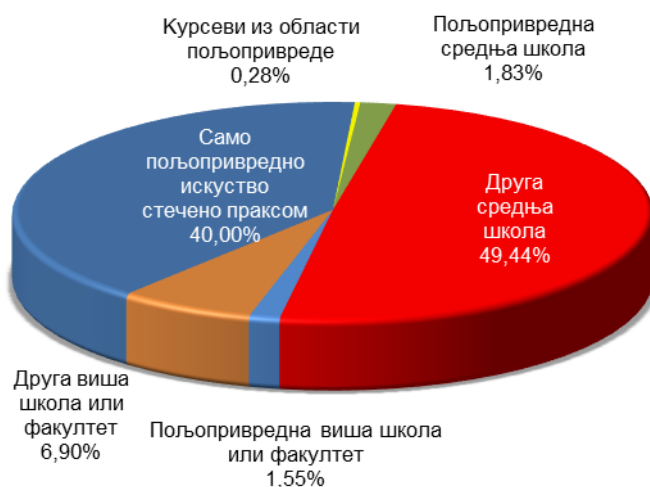

Чињеница која доводи до оваквих резултата је и та што су углавном старачка домаћинства на територији општине Лапово. Уколико се посматра ниво обучености менаџера пољопривредних газдинстава на територији општине Лапово може се закључити да највише менаџера има само пољопривредно искуство стечено праксом и њих је укупно 284 или 40,00%. Пољопривредну средњу школу, вишу или факултет из области пољопривреде има 24 носиоца пољопривредних газдинства, што представља 3,24% од укупног броја менаџера газдинстава.

Табела 21. Ниво обучености менаџера газдинства

Ниво обучености	Газдинстава
Само пољопривредно искуство стечено праксом	284
Курсеви из области пољопривреде	2
Пољопривредна средња школа	13
Друга средња школа	351
Пољопривредна виша школа или факултет	11
Друга виша школа или факултет	49

Извор: Републички завод за статистику

Оваква статистика упућује на неопходност организовања константних неформалних стручних едукација из различитих области руралне економије, а посебно из области управљања газдинствима. Носиоци газдинства (менаџери) су углавном старији чланови газдинства којима је потребно пружити едукативну подршку за управљање газдинством како би газдинства била економски одржива. У систем едукација је потребно укључити и млађе чланове газдинства. Анализа управљачке структуре пољопривредних газдинстава према годинама старости и према степену обучености јасно указује на неопходност развоја програма стручних едукација за носиоце газдинстава.

Пољопривредна површина

Табела број 22. Пољопривредна површина општине Лапово (ха)

Број газдинстава	Коришћено пољопривредно земљиште	Оранице и баште	Воћњаци	Виногради	Ливаде и пашњаци
710	1899	1683	81	25	78

Извор: Општине и региони у Србији, 2020. године - Републички завод за статистику

На територији општине Лапово пољопривредно земљиште заузима 4.130 ха али се користи око 1.899 ха. На оранице и баште отпада 1.683 ха, што чини 90,14%, индустријско биље 1 ха. Воћњака има на површини од 81 ха или само 4,34%, док су виногради подигнути на 25 ха што је 1,34% од укупно коришћеног пољопривредног земљишта. Ливаде и пашњаци заузимају 78 ха, односно 4,18%.

Ратарство

Како је изузетно висок удео ораница и башта у укупном коришћеном земљишту, тако је изузетно висок удео жита у ораницама. Од 1683 ха ораница и башта, чак 1402 ха или 81 % чине жита, првенствено пшеница и кукуруз, 274 ха или 18% чине крмно биље, првенствено луцерка, док поврће заузима 9 ха углавном у пластеницима.

Производња жита је најзаступљенији вид примарне ратарске производње у општини Лапово, што говори о скромним економским могућностима фармера и недостатку обртног капитала. Кукуруз најбоље успева у алувијалним равнима река, Велике Мораве, Раче и Лепенице, пшеница на оцедитијим теренима. Повољни климатски и земљишни услови су довели до значајне производње кукуруза и пшенице која је утицала у великој мери и на развој сточарства на територији општине Лапово. Просечни приноси су изузетно нестабилни, али се може рећи да је просечан принос пшенице на десетогодишњем нивоу негде око 4 т/ха, а зрна кукуруза око 7 т/ха. Ратарска производња одређена је минималним улагањима и производњом жита за сопствене потребе. Ретки су примери примене потпуних агротехничких мера, али су исто тако и потврда да се њиховом применом могу постићи веома високи приноси.

Пшеница се гаји на површини од око 450 хектара. Просечни приноси су изузетно нестабилни, али се може рећи да је просечан принос пшенице на десетогодишњем нивоу негде око 4 т/ха.

Кукуруз се гаји на површини од око 1.000 хектара. Просечни приноси варирају, зависно од агротехнике и климатских прилика али се може рећи да је просечан принос зрна кукуруза око 7 т/ха.

Воћарство

Квалитет земљишта, клима, услови за наводњавање као и географски положај погодују производњи појединих врста воћа и грождја, иако традиционално али и практично ово није изразито воћарски и виноградарски крај. Одређене воћне врсте се могу веома добро узгајати, пре свих шљива, трешња, крушка, лешник, али и друге врсте уз примену адекватне неге и заштите. Највећим делом воћарска и виноградарска производња су за сопствене потребе, мање-више екстензивна и са традиционалним навикама узгајања, али је последњих година приметан раст плантажне производње тржишног карактера. Ова производња је у експанзији и треба је подржати и максимално јој се посветити јер се показала као веома исплатива.

Према подацима Пописа пољопривреде, на територији општине 265 газдинства се бави воћарском производњом на укупно 66 ха, од тога 28 ха плантажних и 38 екстензивних. На 5 ха су засади јабуке, 6 ха крушке, 2 ха брескве, 2 кајсије, 2 вишње, 35 ха шљиве, 3 ха ораха, 8 ха лешника и 2 ха осталог воћа. За разлику од позитивног помака у воћарској производњи, површине под виноградима се у континуитету смањују. Винограде гаји 198 газдинстава на укупно 20 ха, искључиво за сопствене потребе.

Просечан принос јабуке по стаблу варира од године до године што указује на недостатак савремених засада и примену савремене технологије и агротехнике. Недостатак финансијских средстава за осавремењавање производње и недостатак складишних капацитета у великој мери утиче на подизање нових засада и озбиљнију производњу јабуке.

Од воћарских култура узгајаних на територији општине, култура шљиве заузима водеће место. Шљива се углавном гаји у уређеним шљиварима, док су остале воћарске културе засађене расуто. Од сорти шљива најзаступљеније су "црвена ранка" и "пожегача". Ова култура се већином користи за производњу ракије, а мање за друге видове прераде. Увидом у расположиве статистичке податке може се констатовати повећање укупне производње културе шљиве током посматраног периода.

Сточарство

Традиционално, територија општине Лапово је одувек била позната по сточарској производњи, пре свега музних крава, товних јунади и свиња. Веома погодни природни услови омогућили су да се сточарством бави највећи број пољопривредних газдинстава. Предност је пре свега у постојању квалитетног земљишта за производњу сточне хране, а и доброг расног састава сточног фонда. Последњих година највећи проблем представља тржиште и цене сточарских производа, па су за пласман сточари препуштени сами себи.

У Лапову ради фарма «КУЧ КОМПАНИ», која поседује 250 музних грла говеда сименталске расе, и око 50 високо стеоних јуница, као и 50 женских телади сименталске расе, увежених из Аустрије и Немачке, и из сопствене производње. Капацитет фарме је 600 музних грла, и у плану је његово потпуно попуњавање.

На основу броја грла стоке и њиховог учешћа у укупној сточарској, а самим тим и пољопривредној производњи, закључак је да је говедарство најважнија грана, а затим следе свињарство, овчарство па чак и пчеларство које је у експанзији.

Живинарство и козарство представљају најчешће производњу за сопствене потребе, док се рибарством нико не бави.

Говедарска производња је комбинованог карактера, већи проценат је производња млека, а мањи меса, живинарска се претежно заснива на производњи јаја, а свињарска и овчарска у производњи меса тј. прасади и јагњади.

Просечна производња млека по грлу је око 20 л по грлу/дан или 5000-6000 л/годишње. Пошто су углавном заступљена грла сименталске расе, задовољавајућа је и количина протеина и млечне масти, а мерама превентиве и хигијене муже значајно је умањен број микроорганизама и соматских ћелија у млеку.

Просечан број прашења по години износи око 2.1, број прасади по леглу кретао се око 10, просечан тов трајао је око 5,4 месеци са конверзијом од 3кг хране/1кг прираста. Изузетан помак је у производњи меса на мини фармама, где је просечна производња меса била око 59% по грлу. Ови резултати су били значајно лошији у претходним годинама, али су се значајно побољшали куповином квалитетних назимица висок генетског потенцијала, селекцијским мерама, вештачким осемењавањем, побољшаном исхраном и активним учешћем на семинарима и предавањима из области свињарста.

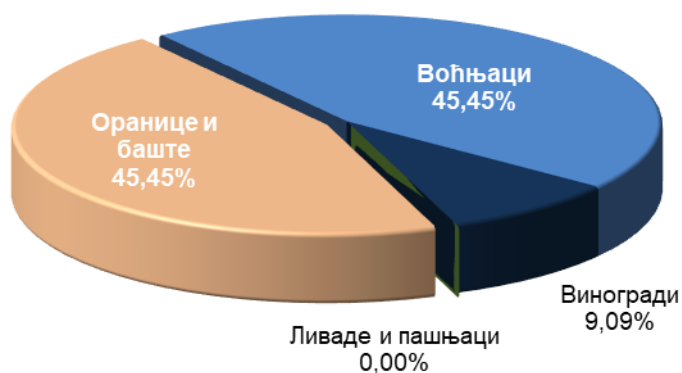
Последњих година значајан је пораст овчарске производње како по броју грла тако и по квалитету. Производња се заснива претежно на одгоју јагњади за продају, док се производњом млека и вуне готово нико не бави, али се зато бележи пораст производње меса по грлу и проценат ближњења по овци.

Наводњавање пољопривредних површина

Велики проблем представља веома мала површина под системима за наводњавање, готово занемарљива, иако је хидрографски потенцијал изузетан пре свега због присуства река као што су Велика Морава и Лепеница, али и великог присуства подземних вода погодних за изградњу бунара. Иако су системи за наводњавање готово у траговима, системи за заштиту од штетног дејства спољних вода су заступљени али још увек недовољно. Систем обалоутврда и каналска мрежа постоји на већем делу територије, али је веома запуштена и слабо одржавана. Уз улагање одређених средстава за ревитализацију и адаптацију, степен угрожености од спољних вода би свакако био мањи, с обзиром да је територија општине веома подложна поплавама. Површина земљишта у државној својини износи 78,8096 ха, површине предвиђене за закуп износе 53,1401 ха, а закупљено је укупно 4,7859 ха.

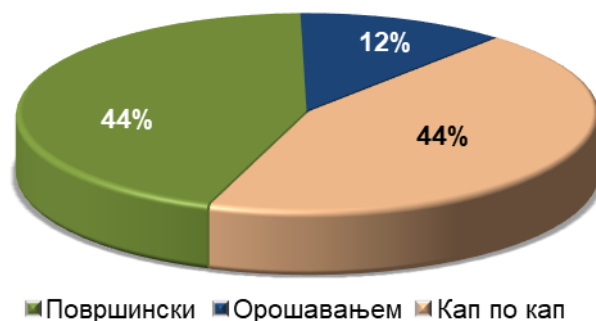
Табела број 23. Наводњавано земљиште према категоријама коришћења у пољопривредној 2011/2012.

Општина	Наводњавано земљиште		Оранице и баште		Воћњаци		Виногради		Ливаде и пашњаци		Остали стални засади	
	ПГ	Укупно ха	ПГ	ха	ПГ	ха	ПГ	ха	ПГ	ха	ПГ	ха
Лапово	15	12	9	5	5	7	1	0	-	-	-	-

Површине које се наводњавају на територији општине Лапово, према званичном попису пољопривреде из 2012. године достижу површину од 15 ха. Од укупне наводњаване површине 45,45% су оренице и баште, воћњаци заузимају површину од само 5 х или 45,45%, док наводњаване површине под виноградима заузимају 1 ха или 9,10% укупно наводњаваних површина

На територији општине Лапово наводњава се најмање процентуално најмање пољопривредних површина од свих осталих општина Шумадијског округа. Према начину на који се наводњавају пољопривредне површине, доминирају системи „кап по кап“ и површинско наводњавање са по 44 %, док се орошаваће користи на само 12 % парцела.

Механизација и опрема

Као и у већини крајева Србије, агротехничка опремљеност пољопривредних газдинстава на територији општине Лапово је просечна и испод просека, а највећи проблем представља старост и неадекватност механизације, опреме и објеката. Механизација је солидно заступљена на сваком газдинству, али је карактерише изузетно велика старост. Тако нпр. једноосовинских трактора има 216, од тога 214 старијих од 10 година, двоосовинских 518, од тога 508 старијих од 10 година, комбајна 37 и сви старији од 10 година.

Што се тиче прикључне механизације, берача кукуруза у власништву има 25, плугова 435, тањирача 315, дрљача 308, сетво-спремача 26, ротофреза 22, растурача минералних ђубрива 98, растурача стајњака 4, сејалица 168, прскалица 134, приколица 345, косилица 156, и сва она у просеку стара 20 и више година.

Пољопривредни објекти

Ситуација са објектима је иста, ако не и лошија од механизације и опреме. Ако се изузме пар савремених и новијих објеката, сви остали су изузетно стари, већина и преко 30 година, ван стандарда и прописа. Објеката за смештај говеда има 274, свиња 453, кокошака 215 и 151 осталу врсту стоке. И друге објекте карактерише изузетна застарелост, а пре свега се односи на кошеве за кукуруз којих има 400, амбара 30, силоса и сушара нема, док објеката за силажу има 8, што у облику тренча, што у форми јаме. Објеката за смештај машина и опреме има 131, а хладњача нема. Стакленика нема, а пластеника различитог квалитета и капацитета 58. Прерађивачког и складишног капацитета скоро да и нема, или има у занемарљивом броју.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

Општина Лапово је све до 90-их година била широко позната чак и ван граница по изузетно доброј сточарској производњи телади, јунади, прасади и товљеника који су се производили у задругама и код коопераната који су услужно производили за потребе задруге. Готово сваки пољопривредни произвођач је био део задружног система и заједно су чинили окосницу привредног напретка општине. То је „златни“ период пољопривреде општине и готово 70% механизације, опреме и објеката датира из тог периода.

Данас је, нажалост, ситуација потпуно другачија и једино што се може констатовати је да тренутно на територији општине не постоји ни једна регистрована задруга. Данас, највећу логистику али и сву другу врсту помоћи пољопривредницима пружа служба за пољопривреду Општинске управе Лапово, као и *Удружење пољопривредних произвођача „Лапово“*, под чијим именом је регистрована и основна одгајивачка организација у сточарству. То се пре свега односи у пружање стручне помоћи и преношења знања члановима удружења, пружање помоћи приликом реализације својих развојно инвестиционих планова, организовање стручних предавања, саветовања, семинара, сајмова, трибина, екскурзија, изложби, смотри, као и других видова стручних оспособљавања, упознавање пољопривредника са актуелном законском регулативом, обележавање и вођење матичне евиденције у сточарству, послове регистрације и пререгистрације газдинстава, израда бизнис планова, конкурсне документације за кредите и субвенције.

Треба споменути и *Удружење пчелара „Лапово“* са 30 чланова и 1.127 кошница чији се број последњих година знатно увећава, као и *Удружење воћара „Лапово“* са преко 20 чланова, углавном младих људи који из године у годину увећавају вишегодише засаде воћа.

Трансфер знања и информација: Семинари, тренинзи, обуке и предавања као једни од најбољих видова преношења знања и искустава на територији општине Лапово се одржавају обично у зимском периоду када су активности на пословима пољопривреде сведени на минимум. Њихов број и континуитет одржавања није баш на задовољавајућем нивоу, а разлог пре свега лежи у чињеници да осим комерцијално-трговинских пољопривредних кућа које махом врше промоцију својих производа и ангажовања преко Удружења пољопривредних произвођача „Лапово“ и подручне пољопривредно саветодавне стручне служба, других релевантних и стручних организација готово да и нема. Образовне, научно-истраживачке установе и организације, задружне организације, консултантски привредни субјекти и представници надлежног министарства често немају слуха за овакве врсте организација. Већина њих има одређене финансијске услове јер послују искључиво комерцијално, други имају проблем у организацији и функционисању, трећи у непрепознавању важности ових скупова. Не треба занемарити ни пасивност и незаинтересованост циљне групе, тј. пољопривредних произвођача, јер осим млађих произвођача и оних са вољом и ентузијазмом за стицање нових знања и прихватања иновација, другима често стање пољопривреде и исплативост ове производње, тешка материјална ситуација и индеферентност често представљају основни проблем у исказаној жељи за учешће на оваквим окупљањима.

2.11. Туризам

Услови за унапређење туристичке понуде општине Лапово стекли су се променом назива установе у Културно-туристички центар „Стефан Немања“ Лапово.

Примарна понуда смештаја у општини Лапово је у постојећим капацитетима: Ресторан „Капија Шумадије“ (24 лежаја) и ресторан „Стражевица“ (8 лежаја). Присутна је и богата гастрономска понуда, развио се етно туризам кроз деловање УЖ „Моравске шаренице“ и УЛУ „Светлост“ и стварање сувенира и ручних радова, уметничких дела и њихово пласирање на сајмовима, етно фестивалима и сличним манифестацијама.

Врло значајан је културни туризам као неодвојиви део целокупне туристичке понуде и то кроз подстицање и координирање различитих културних активности а посебно је циљ развијање специфичних видова туризма као што су: спортско-рекреативни, ловно-риболовни, културно-манifestациони, дечији, сеоски, излетнички, омладински и други видови.

Допринос развоју туризма дала су следећа удружења: Ловачко, Риболовачко, Бициклисти, Азил за коње „Старо брдо“, КУД Лапово, УЖ „Моравске шаренице“, УЛУ „Светлост“, Удружење воћара и виноградара „Црвени брег“, Бицикличко удружење, Бајкери, Плесачи „Адвенце клуб“, УГ „Зора“, Коло Српских Сестара, Кинолошко удружење „Пирамида“.

Од 2006. године створене су значајне туристичке манифестације које имају за циљ окупљање различитих удружења, уметника, а све у циљу неговања културне баштине, неговања културе живљења, подстицања бављењем и израдом сувенира, уметничких дела као и ручних радова. Такође ствара се добра база за развијање сеоског туризма у сарадњи са приватним сектором као нераскидивим делом у стварању туристичке базе и инфраструктуре. Најзначајније манифестације су:

- **Вина у част** – обухвата едукацију, дегустацију вина и проглашење најбољег вина.
- **Дани отворених дворишта** –у циљу едукације и подизања стандарда живљења и обухвата избор најлепших дворишта у три категорије: етно, парк и најлепше двориште.
- **Међународна изложба уметника "Град музеј железнице Лапово"**
- **Етно фестивал "Дани Моравских шареница"** - манифестација која представља изложбу експоната и етно-производа ручне израде. Манифестација је регионалног карактера, осмишљена тако да, поред наведених изложби, обухвати и размену искуства са гостујућим удружењима сличне оријентације. Поменути манифестацију просечно посети 800-1000 гостију.

2.12. Култура

Богата понуда културних дешавања у општини Лапово резултат је изузетног рада двеју установа Културно-туристичког центра „Стефан Немања“ Лапово и Општинске библиотеке „Слово“.

Разноврсна понуда културних дешавања од почетка рада од 1991. године чији се рад заснивао на музичким, биоскопским и позоришним представама, обogaћен је туристичким дешавањима и у нераскидивом деловању омогућио још потпунију понуду и врло богату за све посетиоце тј. све кориснике услуга КТЦ-а.

Последњих десет година редовно се одржавају међународне манифестације: Међународна изложба „Град музеј железница Лапово“, Ликовна колонија УЛУ „Светлост“, годишњи концерт музичке школе „Божидар Трудих“ и културно-туристичка манифестација „Вину у част“ посвећена пољопривредницима, винарима, виноградарима али и песницима и сликарима. Посебно место у богатој понуди КТЦ-а представља и број позоришних и биоскопских представа. Посебно се истиче заједнички рад на посебним тематским изложбама као и књижевним вечерима са Општинском библиотеком „Слово“.

Културна баштина

Културно-историјску баштину општине Лапово углавном чине споменици посвећени историјским дешавањима на простору општине и њене околине:

- Град Музеј Железнице под отвореним небом
- Спомен чесма 1804 - 2004. подигнута поводом прославе 200. године од подизања Првог српског устанка
- Споменик палим борцима у Првом светском рату
- Петров гроб посвећен Карађорђевој саборцу који је страдао у борби против турске војске
- Спомен-плоча палим борцима југословенске војске посвећена групи од 670 палих бораца
- Споменик стрељаним партизанима из Ћупријског затвора у Другом светском рату.

- Споменик црвеноармејцима страдалим у борбама за ослобођење Лапова које су се водиле од 9. до 15. октобра 1944. године.
- Споменик крајпуташ, на потезу Слатина-Ладна
- Споменик борцима палим у НОР-у
- Споменик краљу Југославије Александру I Карађорђевићу
- Споменик ђенералу Дражи Михајловићу

Културне манифестације

Међународна изложба уметника "Град Музеј железнице Лапово" - Од 2007. године устоличена је ова манифестација са идејом да уметници железничари покажу своја уметничка дела.

Културно-туристичка манифестација „Вину у част“ - Посвећена пољопривредницима, винарима, виноградарима али и песницима и сликарима.

Ликовна колонија УЛУ "Светлост" - Место за све заљубљенике у уметност, не само из Лапова, већ и из околине. Дружење уз сликање и вајање и пригодан културни програм.

Годишњи концерт музичке школе „Божидар Трудих“

Новогодишњи бал - Представља такмичење певача и плесача са територије општине Лапово али и гостију из околних општина Шумадије и Поморавља.

Мини октобар фест - Такмичење Позоришта за децу из околних општина уз богат програм и репертоар за дечији узраст.

Зимовање у библиотеци – циклус радионица за децу и младе у току зимског распуста.

Летовање у библиотеци – циклус радионица за децу и младе у току летњег распуста.

Раскршћа

Традиционална манифестација такмичарског карактера поводом Дана Књижевног клуба „Милорад Бранковић“ – 16. маја.

Књижевни програм за Светски дан књиге и ауторских права – 23. априла.

Књижевни програм за Међународни дан књиге за децу - 2. априла.

Књижевни програм за Дан библиотеке – 15. августа.

Књижевни програм за Светски дан поезије – 21. марта.

Представљање Листа за библиотекарство, књижевност, културу и завичајност „Слово о Лапову“ – 4 пута годишње.

2.13 Спорт

Табела број 24. Преглед активних спортских организација

Назив клуба	Спорт	Мушки/женски	Број чланова	Место	Лига
Општинска организација спортских риболоваца "Морава" Лапово	Риболов	Мушки/женски	91	Лапово	/
Железнички ФК "Локомотива" Лапово	Фудбал	Мушки	50	Лапово	Шумадијско окружна лига
ФК "Лав 2014"	Фудбал	Мушки	75	Лапово	/
Карате клуб "Лапово"	Карате	Мушки/женски	30	Лапово	КС Пипер
Боди билдинг клуб "Power House"	Боди билдинг	Мушки/женски	15	Лапово	/
Шах клуб "Лапово"	Шах	Мушки/женски	20	Лапово	Шумадијска лига
РК "Локоси"	Рукомет	Мушки/женски	64	Лапово	Лига млађих рукометних категорија Србије
РК "Локомотива"	Рукомет	Мушки	30	Лапово	1. лига
ФК "Метеор"	Мали фудбал	Мушки	30	Лапово	Друга Фудсал Лига Србије
Касачки клуб „ Кас“	Коњички спорт	Мушки	20	Лапово	Тркачки дани

3. SWOT анализа

SWOT анализа (интерна и екстерна самопроцена локална заједнице) је методолошки алат, коришћен у циљу одређивања конкурентске позиције локалне заједнице. Представљао је основни инпут за дефинисање стратешких циљева и то, пре свега, део анализе који се односи на слабости. Наиме, евидентирани слабости служе као основа за квалитетно планирање развоја, тако што ће дефинисани стратешки циљеви указивати на потребу и начин елиминисања тих слабости.

Практичност и веома широку применљивост ове анализе обезбеђује јој њена једноставност представљена матрицом 2 x 2, у којој се налазе и четири саставна елемента SWOT анализе: **снаге, слабости, шансе и претње**. Снаге и слабости су интерни елементи на које једна локална заједница може да утиче, док шансе и претње представљају екстерне елементе, односно факторе из спољашности на које не може да утиче.

Снаге су фактори који једном подручју дају предност. Слабости су, са друге стране, фактори који представљају препреке развоју локалне заједнице. Шансе су екстерне прилике које треба искористити, док претње означавају негативан екстерни фактор који треба неутралисати.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ

SWOT матрица

Идентификовано је 5 група кључних области друштвено-економског развоја за које су израђене SWOT анализе:

1. Економија, предузетништво
2. Образовање
3. Пољопривреда и рурални развој
4. Инфраструктура и животна средина
5. Здравствена и социјална заштита
6. Култура, спорт, туризам и млади

SWOT анализа: Економија и предузетништво

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Развијен железнички саобраћај - Одличан геостратешки положај, директан приступ Коридору 10 – повезивање региона и развој међународне сарадње - Постојање индустријске зоне 4 - Извршена гасификација - Преко 200 активних привредних субјеката - Добра сарадња образовних институција и друштвено одговорних компанија (организовање стручне праксе за ученике и студенте у финансијским институцијама и привреди) - Дефинисане процедуре за добијање дозвола за изнајмљивање јавних простора - Постојање трогодишњих образовних профила 	<ul style="list-style-type: none"> - Слаба промоција привредних потенцијала општине - Непостојање бизнис инкубатора - Неискоришћеност индустријских зона - Недовољно дефинисана пројектно планска документација - Недовољан број нових инвеститора - Сложене административне процедуре за нове инвеститоре - Неадекватна комуникација између локалне самоуправе и привредника - Недовољна подршка и информисаност привредника о актуелним подстицајима - Недовољни подстицаји Локалне самоуправе за почетнике у бизнису - Недовољно развијена предузетничка свест грађана - Лоши ефекти процеса приватизације - Нерегулисани правно – имовински односи на земљишту - Мањак радних места за младе/ Неусклађеност програма образовања са потребама привреде - Неповољна демографска кретања (одлазак младог и образованог кадра у веће градове) - Неискоришћени капацитети неактивних привредних система - Недовољна транспарентност спроведених активности на локалном нивоу - Велики број незапослених жена - Непостојање социјалне карте општине - Постојање сиве економије - Слабо коришћење ресурса локалне средине. - Недовољно развијеност мрежа екстерне и интерне комуникације (образовање – привреда)
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Постојање националних и ЕУ програма за подршку развоју предузетништва и образовања - Развој алтернативних извора енергије - Повећање броја корисника гасоводне мреже - Развијена регионална и међуопштинска сарадња - Постојање регионалних институција за подршку - Развој женског предузетништва - Развој Музеја железнице - Обнављање традиционалних дешавања - Увођење нових иновативних услуга - Нове инвестиције - Братимљење са градовима из иностранства - Сарадња са дијаспором - Могућности за донаторским средствима; - Диверсификовани програми 	<ul style="list-style-type: none"> - Нестабилна политичка ситуација - Економска криза - Извршена систематизација не одговара реалном стању – сврставање општине у II групу развијености - Долазак нове конкуренције која доводи до затварања малих привредних субјеката - Миграција становништва - Неравномеран економски развој региона - Централизација у креирању пословног амбијента (дефинисање закона, прописа, регулатива) - Недовољне надлежности локалне самоуправе у доношењу одлука

SWOT анализа: Образовање

Снаге	Слабости
-------	----------

<ul style="list-style-type: none"> - Добра сарадња образовних институција и друштвено одговорних компанија (организовање стручне праксе за ученике и студенте у финансијским институцијама и привреди) - Постојање васпитно - образовних институција - Постојање стручног наставног и педагошког кадра у свим образовним институцијама - Постојање стручног кадра за припрему пројеката у васпитно - образовним институцијама - Постојање трогодишњих образовних профила - Нови образовни профили у Средњој школи од школске 2021/2022 - Одлична сарадња са медијима који промовишу позитивне вредности које негује школа - Добра сарадња Локалне самоуправе и образовних институција - Постојање Канцеларије за младе - Завршетак школско-спортске хале - Покривеност средње школе надзорним системом у ходницима и школском дворишту - Сарадња средње школе са родитељима и релевантним институцијама у пружању подршке ученицима; - Учешће и успеси ученика на различитим такмичењима; - Добри услови за рад (солидно опремљени кабинети средње школе наставним средствима); - Опремљеност предшколске установе - Сарадња предшколске установе са ШУ - Конструктивна комуникација и сарадња родитеља и васпитача предшколске установе - Добра организација рада и развијени принципи пословања вртића (добра прихваћеност новопридошлих радника, флексибилност у ритму дана и реализацији активности, уважавање интересовања и потреба сваког детета, сигурност и безбедност деце - Исхрана деце у предшколској установи је према Правилнику о нормативу друштвене исхране деце и поштовању индивидуалних потреба деце 	<ul style="list-style-type: none"> - Неусклађеност програма образовања са потребама привреде - Недовољна укљученост референта за образовање у рад - Недовољна улагања у издвојене објекте установе за децу предшколског узраста - Отежани технички услови за рад у средњој школи (неклиматизоване учионице, техничка средства за рад захтевају редовније провере и поправке, проблеми са конекцијом на интернет мрежу) - Недовољни просторни капацитети (наставници немају простор за припремање наставе, не постоји посебан простор за индивидуалне састанке наставника са родитељима и ученицима) - Ученици не користе у довољној мери доступне изворе знања; - Недовољно развијеност мрежа екстерне и интерне комуникације (образовање – привреда); - Недовољна мотивисаност неких наставника у појединим фазама наставног процеса и пројектима; - Недостатак материјалних средстава. - Недовољна индивидуализација наставе; - Програми подршке ученицима нису довољно препознати од стране ученика као ни мере превенције ризичних облика понашања; - Просторни и инфраструктурни капацитети предшколске установе су неадекватни и у лошем стању (неуређеност оградe према игралишту, неопремљеност дворишта справама и реквизитима за децу у складу са „Годинама узлета“, кров над атријумом)
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Развој неформалног образовања - Умрежавање са сродним установама из региона - Позитивни реформски процеси у образовању који омогућава иновирани наставни процес; - Повезивање школа са заинтересованим странама (Школском управом, Министарством просвете, општинском управом, хуманитарним-еколошким-културним-спортским организацијама, Здравственим центром, Центром за социјални рад, привредним сектором...); - Подршка и укљученост родитеља; - Применљивост добрих искустава; 	<ul style="list-style-type: none"> - Гашење истурених одељења васпитних и образовних институција - Нарушен систем вредности у друштву, - Недовољна мотивисаност локалне заједнице у појединим областима везаним за рад школе; - Све рестриктивнији буџет за школе; - Пораст делинквенције. - Тренутна епидемиолошка ситуација узрокује пад заједничких активности са институцијама и друштвеном заједницом - Пад natalитета

- Сарадња са невладиним организацијама, институцијама и друштвеном заједницом (семинари, донације, планирање...)	
--	--

SWOT анализа: Пољопривреда и рурални развој

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Квалитетно пољопривредно земљиште - Површина пољопривредног земљишта је велика у односу на површину општине - Близина главних путних праваца - Повољни климатски услови - Близина великих речних водотокова - Потенцијал за развој сточарства - Природни услови за развој воћарства и виноградарства - Потенцијал за развој пчеларства - Удружење пчелара је добро организовано - Удружење воћара и виноградарара „Црвени брег“ - Константан раст броја РПГ - Велика предузећа у области аграра (Млекара Куч) - Квалитетан расни састав у сточарству 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоје прерадни и складишни капацитети - Демографска структура - Не постоје откупна места за пољопривредне производе - Уситњене пољопривредне парцеле - Комасација није спроведена - Застарела механизација - Мали број младих пољопривредника - Мали број руралног становништва (око 5 %) - Неодвољно развијена диверсификација - Недовољно развијена свест локалног становништва о значају чувања и одржавања атарских путева - Не постоји систем за наводњавање - Неразвијен рурални туризам - Недовољна примена агротехничких мера - Недовољна примена савремених технологија
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Стране инвестиције у региону - ИПАРД фондови - Отворено тржиште ЕУ - Национални фондови - Постојећи прерађивачки капацитети у региону - Пораста тражње за пчеларским производима - Домаће државне субвенције из области пољопривредне производње 	<ul style="list-style-type: none"> - Неповољан паритет цена за пољопривредну производњу - Ниске субвенције за пољопривредно земљиште - Ниске откупне цене млека на националном нивоу - Увоз пољопривредних производа - Ниске цене пољопривредних производа - Отворено тржиште ЕУ

SWOT анализа: Инфраструктура и заштита животне средине

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Повољан гео-стартешки положај општине - Постојање регионалне депоније - Постојање магистралног водоводног цеводода великог капацитета - Обезбеђено водоснабдевање – извориште Гаревина - Организовано прикупљање и депоновање комуналног отпада - Развијена електро-енергетска, гасна и телекомуникациона инфраструктура - Постојање образоване радне снаге - Постојање просторно-планске и планско-урбанистичке документације - Обезбеђење локације за потенцијалне 	<ul style="list-style-type: none"> - Непостојање постројења за третман отпадних вода - Недовољна развијеност и квалитет комуналне инфраструктуре (водоводне, канализационе) - Непостојање постројења за производњу воде за пиће - Некоришћење обновљивих извора енергије - Нерешени имовинско правни односи између локалне самоуправе и приватних лица - Низак ниво рециклаже - Недостатак зелених површина на територији општине - Недовољан број запослених у јавном сектору, необучени кадрови за процедуре писања и управљања пројектима на локалном нивоу

<p>инвеститоре – радне и индустријске зоне просторно дефинисане</p> <ul style="list-style-type: none"> - Постојање студија и идејних пројеката у области заштите животне средине - Природни ресурси (термалне воде, водоизворишта) - Изграђеност и опремљеност школских објеката 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољна искоришћеност потенцијала Велике Мораве - Недовољно развијена свест локалног становништва о заштити животне средине - недовољна организованост и мотивисаност локалне заједнице - Неадекватно и недовољно промовисана општина - Непостојање мониторинга животне средине - Директно одливање значајних количина отпадних вода којима се загађују речни токови. - недовољна изграђеност инфраструктуре и одржавање постојеће - недостатак финансијских средстава - непостојање имовине у власништву општине - Лоша координација у раду са ЈКСП - Лоша постојећа инфраструктура (путна мрежа, водоводна мрежа, канализациона мрежа,..) - Загађеност пољопривредног земљишта - Дивље депоније - Непостојање канализационе мреже - Непостојање рециклажног центра
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Доступност националних и ЕУ фондова. - учешће републичког буџета - Процес ЕУ интеграција - Индустријске зоне на главним транспортним правцима (друмским и железничким) - Међуопштинска сарадња, укључивање у реализацију регионалних/међуопштинских пројеката - Повећање енергетске ефикасности - Јачања грађевинског сектора - Развој рециклажног центра при ФЦЦ - ГИС на територији општине - Развој малих и средњих предузећа - Царински терминал - Постојање потенцијала за Greenfield и Brownfield - Отварање ученичког дома - Нови образовни профили у Средњој школи - Неформално образовање о заштити животне средине - Рад на развоју сарадње удружења која се баве животном средином 	<ul style="list-style-type: none"> - Неповољна финансијска ситуација - недостатак средстава - Светска економска криза - Одлив радно способног становништва - Неповољни демографски тренд - Нерешени имовинско правни односи - Недовољно развијена сарадња са републичким институцијама - Енергетска неефикасност - Неконтролисано загађивање (земљиште, вода, ваздух) - Спора реализација републичких планова - Индустрија-прљаве технологије и непостојање или неадекватни системи за пречишћавање - Неимплементирање мера за постизање енергетске ефикасности

SWOT анализа: Здравство и социјална заштита

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Спремност општинске власти и локалне заједнице за унапређење социјалне заштите и здравствене заштите - Добар геостратешки положај општине и неразуђеност - Дом здравља, Центар за социјални рад и 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољно људских, инфраструктурних и техничких капацитета - Минимална општинска средства за социјалну заштиту - Повећан број случајева насиља у породици, малолетне делинквенције, развода

<p>Црвени крст</p> <ul style="list-style-type: none"> - Школован стручни кадар и спремност за усавршавање - Добра организација у служби у оквиру Дома здравља - Мотивисаност у раду - Адекватно распоређена једнократна средства - Пораст свести локалне заједнице о социјалним проблемима и механизму реаговања на њих - Постојање удружења за помоћ особама са инвалидитетом ЗОРА - Препознато удружења Зора у буџету општине - Дobar пример доступности простора средње школе особама са инвалидитетом - Регулисано одлагање медицинског отпада - Спремност ЛС да ојача одељење ЦСР у Лапову - Постојање пројекта Геронто домаћица - Постојање канцеларије за младе - Постојање пројекта Лични пратилац детета 	<ul style="list-style-type: none"> - Неодрживост појединих услуга пројектног принципа - Велике миграције младих - Несразмерно издвајање средстава из буџета општине за удружење ЗОРА у односу на друге организације цивилног друштва - Неадекватан простор и техничка опремљеност за рад удружења ЗОРА - Непостојање архитекторских решења за особе са инвалидитетом за приступ установама - Недоступне здравствене услуге за жене и децу са инвалидитетом (рехабилитација, педијатрија, гинекологија) - Изиолованост и стигматизација особа са инвалидитетом и њихових породица од стране заједнице - Неадекватна повезаност и опремљеност одељења ЦСР Лапово (интернет, база података, умреженост) - Недовољна информатичко-техничка едукација стручних радника Центра - Повећање броја корисника социјалне заштите - Велики пораст самачких домаћинства - Непостојање установа за трајни смештај корисника (дом за стара лица, прихватилишта итд.) - Пораст броја корисника новчане надокнаде - Непостојање довољно волонтера за рад ЦК - Недовољно развијена међусекторка сарадња (образовање, здравство и социјална заштита) - Недостатак капацитета / кадра за писање предлога пројеката - Пораст хроничних, незаразних обољења (дијабет, карцином) - Неадекватна техничка опремљеност (ултра звук) - Недовољна техничка и кадровска опремљеност (за обављање цитолошких гинеколошких прегледа) - Недостатак консултативних прегледа / специјалиста - Низак ниво свести о значају превенције и превентивних прегледа - Недовољни капацитет за превоз пацијената за дијализу и зрачне терапије у КЦ Крагујевац
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Доступност националних и ЕУ фондова. - Процес ЕУ интеграција - Индустијске зоне на главним транспотним правцима (друмским и железничким) - Међуопштинска сарадња, укључивање у реализацију регионалних/међуопштинских пројеката - Повећање енергетске ефикасности - Јачања грађевинског сектора 	<ul style="list-style-type: none"> - Неповољна финансијска ситуација - недостатак средстава - Светска економска криза - Одлив радно способног становништва - Нерешени имовинско правни односи - Недовољно развијена сарадња са републичким институцијама - Енергетска неефикасност - Неконтролисано загађивање (земљиште, вода, ваздух)

SWOT анализа: Култура, туризам, спорт и млади

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Повољан географски положај општине (Коридор 10, Велика Морава) - Добра међуопштинска сарадња у области спорта, културе и туризма - Добра међусекторска сарадња - Велики број деце и младих укључен у спортске активности - Више разноврсних спортских клубова - Адекватни услови за бављење фудбалом - ФК Локомотива (традиција) - Турнир у баскеу 3x3, Меморијални турнир Манце и Мата - Спортске манифестације „Турнир у малом фудбалу“, - Започето инфраструктурно опремање стадиона - Традиција у рукомету (највиши степен такмичења у односу на остале клубове) - Традиционалне културне манифестације - Удружење Моравске шаренице - Удружење ликовних уметника (традиција, велики број чланова) - Одржавање међународне ликовне изложбе - Уређена сала КТЦ (инфраструктурно, опрема, ..функционална, вишенаменска) - Активно КУД (традиција, велики број младих чланова, квалитетан наставни кадар,..) - Квалитетан стручни кадар у библиотеци - Традиција књижевног клуба - Рад са децом и младима у оквиру библиотеке - Лист Слово Лапова - 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољно финансијских средстава из локалног буџета за развој спорта, културе и туризма - Неповољна демографска структура - Недовољна подршка приватног сектора спортским клубовима и активностима - Недовољна промоција спорта, културе и туризма - Базени у лошем стању (инфраструктура, опрема, документација) - Недостатак адекватне спортске инфраструктуре - Недостатак малих фудбалских терена - Недостатак школске базе за развој спорта - Недовољна заинтересованост младих за бициклизам - Недовољна сарадња малих школа фудбала и ФК Локомотива - Недостатак рукометних, одбојкашких турнира - Одбојка нема такмичарски карактер (школа одбојке није укључена у редовна такмичења) - Недовољна промоција фолклора и ликовне уметности у школама - Недостатак централне културно туристичке манифестације општине Лапово - Недовољно туристичких садржаја - Недостатак позорнице за одржавање манифестација на отвореном - Нерешени имовинско-правни односи КТЦ Стефан Немања - Недовољна искоришћеност капацитета сале КТЦ - Сала са позорницом КТЦ нема опремљену гардеробу, недовољно места за велике манифестације - Недовољно људских ресурса у оквиру КТЦ - Недостатак продајно-изложбеног простора за традиционалне производе (сувенирница) - Галеријски простор је неприступачан осетљивим групама (налази се на 2. спрату) - Недовољно простора за редовне активности ликовних уметника - Недовољно опреме за КУД Лапово (народне ношње) - Недовољна међусекторска сарадња (простор, термини, трошкови,..) - Недовољно финансијских средстава за издавачку делатност библиотеке - Мали број чланова библиотеке - Недовољно коришћење нових технологија - Недостатак простора за књиге у библиотеци
Шансе	Претње

Приоритетне слабости					
Економија и предузетништво и образовање	Образовање	Пољопривреда и рурални развој	Инфраструктура и заштита животне	Здравство и социјална заштита	Култура, туризам, спорт и

<ul style="list-style-type: none"> - Заинтересованост инвеститора за изградњу етно села - Донације за инфраструктурно опремање стадиона ФК Локомотива - Међуопштинска сарадња - Национални и међународни фондови за развој спорта, туризма и културе - Регионално повезивање туристичких и културних организација и институција - Нове технологије библиотека 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољно финансијских средстава на националном нивоу за развој културе, спорта и туризма - Недостатак националне стратегије за развој туризма - Већа заинтересованост публике за електронске медије него књиге
---	---

Бодовање SWOT анализе

Након израђених SWOT анализа, спроведена је класификација и приоритетизација слабости и снага по свим областима развоја. Ово представља основу за дефинисање општих циљева и мера Плана развоја.

Критеријуми који су коришћени за одређивање приоритетних слабости и снага:

3. Да ли слабост показује растући, опадајући или привремени тренд?
4. Колико дуго има утицај и када се појавила?
5. Да ли је утицај снажан или не?
6. Да ли је могуће контролисати тај утицај?

Резултати ове фазе приказани су у табели приоритетних слабости и снага.

			средине		млади
Слаба промоција привредних потенцијала општине	Просторни и инфраструктурни капацитети предшколске установе су неадекватни и у лошем стању	Не постоје прерадни и складишни капацитети	Непостојање постројења за третман отпадних вода	Недовољно људских, инфраструктурних и техничких капацитета	Недовољно финансијских средстава из локалног буџета за развој спорта, културе и туризма
Недовољно развијена предузетничка свест грађана	Отежани технички услови за рад у средњој школи	Уситњене пољопривредне парцеле	Недовољна развијеност и квалитет комуналне инфраструктуре (водоводне, канализационе)	Повећан број случајева насиља у породици, малолетне делинквенције, развода	Недостатак малих фудбалских терена
Мањак радних места за младе/ Неусклађеност програма образовања са потребама привреде	Недовољна индивидуализација наставе	не постоје откупна места за пољопривредне производе	Непостојање постројења за производњу воде за пиће	Повећање броја корисника социјалне заштите	Нерешени имовинско-правни односи КТЦ Стефан Немања
Неискоришћеност индустријских зона	Програми подршке ученицима нису довољно препознати од стране ученика као ни мере превенције ризичних облика понашања	Застарела механизација	Директно одливање значајних количина отпадних вода којима се загађују речни токови.	Непостојање установа за трајни смештај корисника (дом за стара лица, прихватилишта итд.)	Недовољна међусекторска сарадња
Неповољна демографска кретања (одлазак младог и образованог кадра у веће градове)	Недовољна мотивисаност неких наставника у појединим фазама наставног процеса и пројектима	Не постоји систем за наводњавање	Непостојање канализационе мрежеОР	Пораст броја корисника новчане надокнаде	Недовољна промоција фолклора и ликовне уметности у школама

Приоритетне снаге					
Економија и предузетништво	Образовање	Пољопривреда и рурални развој	Инфраструктура и заштита животне средине	Здравство и социјална заштита	Култура, туризам, спорт и млади
Одличан геостратешки положај, директан приступ Коридору 10 – повезивање региона и развој међународне сарадње	Постојање стручног наставног и педагошког кадра у свим образовним институцијама	Квалитетно пољопривредно земљиште	Повољан гео-стартешки положај општине	Спремност општинске власти и локалне заједнице за унапређење социјалне заштите и здравствене заштите	Повољан географски положај општине (Коридор 10, Велика Морава)
Постојање индустријске зоне 4	Добра сарадња локалне самоуправе и образовних институција	Природни услови за развој воћарства и виноградарства	Постојање регионалне депоније	Спремност ЛС да ојача одељење ЦСР у Лапову	Више разноврсних спортских клубова
Извршена гасификација	Добра организација рада и развијени принципи пословања вртића	Брзина великих речних водотокова	Постојање магистралног водоводног цеводода великог капацитета	Пораст свести локалне заједнице о социјалним проблемима и механизму реаговања на њих	Традиционалне културне манифестације
Преко 200 активних привредних субјеката	Одлична сарадња са медијима који промовишу позитивне вредности које негује школа	Квалитетан расни састав у сточарству	Постојање образоване радне снаге	Школован стручни кадар у установама и спремност за усавршавање	Рад са децом и младима у оквиру библиотеке
Развијен железнички саобраћај	Постојање стручног кадра за припрему пројеката у васпитно - образовним институцијама	Потенцијал за развој сточарства	Постојање студија и идејних пројеката у области заштите животне средине	Адекватно распоређена једнократна средства	Удружење ликовних уметника (традиција, велики број чланова)

4. Визија општине Лапово

Општина Лапово је општина са убрзаним привредним развојем, базираним на природним потенцијалима и повољном геостратешком положају.

Директан приступ Коридору 10 и пролаз међународне железничке пруге Београд - Скопље – Атина, основне су предности општине Лапово за ефикасно спровођење политике привлачења нових инвестиција, проширење постојећих привредних зона, развој предузетништва, и стварање туристичких потенцијала.

Развијена комунална инфраструктура уз ефикасну локалну самоуправу и грађане са високо развијеном еколошком свести, унапређују квалитет ове здраве животне средине.

Лапово, као општина која има развијен образовни систем у функцији друштвеног развоја, са повећаним нивоом запослености, развијеним културним и спортским садржајима и унапређеним нивоима услуга социјалне и здравствене заштите, је пожељна Општина за живот грађана.

Лапово моје вољено

5. Развојни приоритети и циљеви развоја

Развојни приоритети су јаснији и конкретнији у односу на визију. Заснивају се на резултатима SWOT анализе и суштински потичу из Визије. Развојни приоритети представљају специфичне области на које се План развоја фокусира.

Код избора развојних приоритета водило се рачуна о следећим питањима:

3. Да ли се приоритет односи на специфичности друштвено-економског и политичког окружења?
4. Да ли приоритет логично проистиче из Визије?
5. Какав је утицај тако дефинисаног приоритета на решавање проблема?
6. Који је рок постављених приоритета?

Приоритетни циљеви су формулисани декомпоновањем приоритета и јасно су повезани са његовим кључним елементима.

Приоритетни циљеви представљају мост између широко дефинисаних приоритета и уже дефинисаних мера за остварење циљева. Посебно су битни јер дају основне смернице за касније дефинисање стратегија и програма.

Приоритетни циљеви су везани за резултате SWOT анализе и у комбинацији са кључним сегментима развојног приоритета, дају одговор на питање ШТА урадити ради достизања постављеног развојног приоритета.

Мере представљају конкретне акције везене за достизање приоритетних циљева. Оне су мерљиве и дате су са јасно постављеним индикаторима што омогућава праћење нивоа реализације Плана развоја и спровођење евентуалних корективних активности, што се врши на нивоу средњерочног планирања.

Дефинисано је 4 развојних праваца, 12 приоритетних циљева и 37 мера:

Развојни правац 1: Привреда – предузетништво,

Развојни правац 2: Пољопривреда - рурални развој и туризам,

Развојни правац 3: Инфраструктура и заштита животне средине

Развојни правац 4: Друштвене делатности (култура, образовање, спорт, млади, здравство и социјална заштита)

6. Мере за достизање приоритетних циљева по развојним правцима

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1: ПРИВРЕДА И ПРЕДУЗЕТНИШТВО

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.1.

Унапређење инвестиционих потенцијала, конкурентности и промоције привреде

Општина Лапово је у претходном периоду постала веома привлачна инвестициона локација, узимајући у обзир веома повољан гео-стратешки положај. Значајни и друмски и железнички коридори доприносе доласку инвеститора, олакшаном повезивању са суседним локалним самоуправама, даљем привредном и равномерном регионалном развоју.

У циљу даље промоције постојећих потенцијала и повољног амбијента за инвестициона улагања, неопходно је унапредити развој локалног система подршке прилагођеног потребама привреде и тржишту радне снаге. Унапређењем услуга подршке привреди, развоју људских ресурса и инвестиционе инфраструктуре, омогућава се повећање конкурентности на локалном нивоу, упошљавање нових радника, заједничка сарадња и удруживање привредника на локалном нивоу, већи извозни потенцијал, као и привлачење нових инвестиција.

Индикатори:

- Повећање нивоа искоришчености капацитета индустријских и радних зона за 15% до 2028. године
- Повећање извоза за 20% до 2028. године
- Повећање броја запослених за 20% до 2028. године
- Повећање броја привредника за 20% до 2028. године
- Повећање броја корисника програма подршке за 20% до 2028. године
- Удружења привредника добила финансијску подршку из најмање 5 фондова до 2028. године

Мера: 1.1.1. Унапређење и промоција инвестиционог амбијента

У претходном периоду су у општини Лапово реализоване значајне директне инвестиције, пре свега у сектору прерађивачке индустрије и сектору саобраћаја, складиштења и веза. Такође, до краја 2022. године ће се реализовати инвестиција вредна 70.000.000,00 евра у сектору трговине.

Како би се наставило са привлачењем домаћих и страних директних инвестиција, неопходно је даље унапређење и промоција инвестиционог амбијента. Спровођење ове мере подразумева формирање институционалне подршке потенцијалним инвеститорима у свим фазама инвестиционог циклуса, кроз реализацију следећих пројеката, од којих су неки већ и започети: Локални центар за подршку бизнису - Оне стоп схоп услуге, Израда водича за инвеститоре, Развој инвестиционе инфраструктуре, Израда планско-урбанистичке документације за проширење индустријске зоне 1 у општини Лапово, Инфраструктурно опремање индустријске зоне 1, Утврђивање фактичког стања и откуп земљишта од стране инвеститора за потребе проширења индустријске зоне 1, Утврђивање фактичког стања и откуп земљишта од стране општине за потребе инвеститора ради унапређења радне зоне 4 (Табела 1).

Табела број 18. Пројекти - Унапређење и промоција инвестиционог амбијента

	ПРОЈЕКАТ	Оквирна вредност у еврима
1.	Израда планско-урбанистичке документације за проширење индустријске зоне 1 у општини Лапово	100.000
2.	Инфраструктурно опремање индустријске зоне 1	1.000.000
3.	Утврђивање фактичког стања и откуп земљишта од стране општине за потребе инвеститора ради унапређења радне зоне 4	110.000

4.	Утврђивање фактичког стања и откуп земљишта од стране инвеститора за потребе проширења индустријске зоне 1	100.000
5.	Израда водича за инвеститоре	5.000
6.	Локални центар за подршку бизнису – One stop shop услуге	10.000
7.	Развој инвестиционе инфраструктуре	75.000
Укупно		1.400.000,00

Повећање нивоа искоришћености капацитета индустријских и радних зона доводи и до већег броја привредника, већих извозних активности, као и до повећања броја запослених и смањења одлива младе и квалификоване радне снаге, што представља један од озбиљнијих проблема даљег развоја општине.

Одговорна страна: Општина Лапово и привреда

Процењена вредност: 1.400.000,00 евра

Извори финансирања: Интерни и екстерни

Временски рок: Дугорочна мера

Мера: 1.1.2. Унапређење механизма за подршку и промоцију предузетништва

Незапосленост радно активних становника у општини Лапово је знатно побољшана у последњих 5 година, али је још увек значајно виша од републичког просека. Такође, подаци о учешћу незапослених према старосним групама у укупном броју незапослених показују да 24% укупно незапослених припада групи 15 - 29 година, 52% припада групи 30 - 54 година, 24% припада групи незапослених од преко 55 година.

Овакви подаци указују на чињеницу да посебну пажњу треба усмерити на подизање предузетничке свести код становништва, на јачање компетенција незапослених и стицање практичних вештина, као и на директне подстицаје развоју предузетништва.

Локална самоуправа кроз оформљену Канцеларију за локални економски развој може у значајној мери допринети унапређењу оквира за развој и промоцију предузетништва. Пружањем финансијске и нефинансијске подршке потенцијалним и постојећим привредницима и удружењима обезбеђују се нова улагања, нова запошљавања, као и унапређење људских капацитета у оквиру ММСП сектора.

Спровођењем следећих пројеката ће се у значајној мери допринети унапређењу механизма за подршку и промоцију предузетништва: Унапређење рада канцеларије за ЛЕР – прва фаза, Унапређење рада канцеларије за ЛЕР – друга фаза, Анализа потребе инвеститора за квалификованом радном снагом, Млади предузетници, Усаврши своје знање, Самозапошљавање младих, Дани предузетништва у Лапову, Развој удружења предузетника општине Лапова, Тренинзи и едукација предузетника кроз активности удружења предузетника Лапова (Табела 2).

Табела број 19. Пројекти - Унапређење механизма за подршку и промоцију предузетништва

	ПРОЈЕКАТ	Оквирна вредност у еврима
1.	Дани предузетништва у Лапову	15.000
2.	Самозапошљавање младих	20.000
3.	Тренинзи и едукација предузетника кроз активности удружења предузетника Лапова	10.000
4.	Млади предузетници	100.000
5.	Развој удружења предузетника општине Лапово	25.000
6.	Унапређење рада канцеларије за ЛЕР – прва фаза	30.000
7.	Унапређење рада канцеларије за ЛЕР – друга фаза	10.000
8.	Усаврши своје знање	10.000
9.	Анализа потребе инвеститора за квалификованом радном снагом	10.000
Укупно		230.000,00

Како би се обезбедила већа конкурентска предност привредника и боља позиционираност на тржишту, поред директне подршке, потребно је обезбедити и подршку у остваривању сарадње привреде са националним институцијама за подршку, као и са националним и међународним донаторима.

Одговорна страна: Општина Лапово и удружења привредника

Процењена вредност: 230.000,00 евра

Извори финансирања: Интерни и екстерни

Временски рок: Дугорочна мера

Допринос реализацији циљева одрживог развоја

ДОСТОЈАНСТВЕН РАД И ЕКОНОМСКИ РАСТ

Циљ 8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

8.3. Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама

8.6. До 2020. знатно смањити удео младих који нису запослени нити су у процесу образовања, односно стручног образовања

ПРИОРИТЕТНИ ПРАВАЦ 2: ПОЉОПРИВРЕДА, РУРАЛНИ РАЗВОЈ И ТУРИЗАМ

На територији општине Лапово пољопривредно земљиште заузима 4.130 ха али се користи око 1.899 ха. На оранице и баште отпада 1.683 ха, што чини 90,14% од укупно коришћеног пољопривредног земљишта. Велики проблем представља веома мала површина под системима за наводњавање, готово занемарљива, иако је хидрографски потенцијал изузетан пре свега због присуства река као што су Велика Морава и Лепеница, али и великог присуства подземних вода погодних за изградњу бунара. Од укупно 1455 газдинстава на територији општине Лапово, пољопривредом се бави 710 домаћинстава, док је регистровано око 350, што показује да се готово трећина домаћинстава бави неком врстом пољопривредне производње.

Општина Лапово својим положајем, близином коридора 10 и Велике Мораве има идеалне услове за развој туризма. Међутим, постојећи природни потенцијали нису искоришћени у пуном обиму. Посебна пажња у мерама за достизање приоритетних циљева биће посвећена развој нових туристичких производа, развоју инфраструктурних капацитета, манифестационог и сеоског туризма.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.1.

Унапређење пољопривредне производње и рурални развој

Општина Лапово смештена је у средишњем делу тока Велике Мораве, између њених притока река Раче и Лепенице. Инундациона равна Велике Мораве, просечне висине 105 м, ширине 3-4 км, захвата источни део територије општине Лапово и погодна је за пољопривредну производњу.

Гране пољопривреде које су најзаступљеније у општини Лапово су сточарство и ратарство док је интензивно воћарство у последњих неколико година. Велики су потенцијали за развоја повртарства као и интензивније примене агротехнике у постојећој производњи због повољних услова наводњавања и доброг земљишта. У погледу опремљености механизацијом, опремом и објектима може се рећи да није на задовољавајућем нивоу за успешну и економски исплативу производњу. Највећи проблем је у старости механизације као и спором увођењу технолошких решења. Од укупно 1455 газдинстава на територији општине Лапово, пољопривредом се бави 710 домаћинстава, док је регистровано око 350, што показује да се готово трећина домаћинстава бави неком врстом пољопривредне производње.

Нешто више од 710 газдинстава обрађује укупно 1950 ха земљишта, што је у просеку 2,75 ха. Укупно 586 пољопривредних газдинстава које држе стоку, располаже са 1.151 условних грла. Највећи број је оних који имају 4 и мање условних грла.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број РПГ укључених у систем подршке руралном развоју	30% од укупног броја РПГ	50% од укупног броја РПГ до 2028.
Број едукованих и стручно оспособљених пољопривредних произвођача из различитих области руралне економије	5 трибина и 50 полазника	30 стручних трибина и 400 полазника до 2028.
Број нових локалних пољопривредних производа	/	покренута производња минимум 3 нова до 2028.
Број израђених и усвојених планских и развојних документа за сектор пољопривреде и руралног развоја	/	Израђена 3 нова планска и развојна документа
Број асоцијација у сектору аграра подржаних кроз пројектне активности	/	Подржано минимум 5 асоцијације до 2028.
Чланство у локалној акционој групи засноване на LEADER принципима ЕУ (ЛАГ)	/	Партнерство у ЛАГ-у
Број агрометеоролошких мерних станица (АМС)	1 АМС	4 АМС
Број организованих посета сајмовима пољопривреде	/	5
Укупно ха пољопривредних површина обухваћених електрификацијом у циљу наводњавања	/	Минимум 300 ха
Укупно ха под воћарским културама	150 ха	повећани засади воћа за минимум 30 %
Број кошница пчела	3.000	5.000 до 2028. године
Број матичних служби у сектору сточарства	1	2
Процент повећања бројности сточног фонда	/	за 15 % до 2028
Број ревитализованих пијаца за продају пољопривредних производа	/	2
Број изграђених откупних места у сектору сточарства	/	1
Број изграђених бунара за наводњавање	/	100

Мера 2.1.1. Едукација становништва у руралним подручјима

Мера има за циљ креирање нових знања у складу са реалним потребама крајњих корисника. Мера ће посебно обухватити имплементацију постојећих и трансфер знања кроз међусобно повезивање креатора знања са пољопривредним произвођачима и другим становницима руралних средина. Ову меру је неопходно спроводити због неопходности праћења и примене савремених технологија у пољопривреди и изградње додатних вештина руралног становништва. Обуке је потребно спровести и области: ратарства, сточарства, воћарства, удруживања, агроекономије, могућности стварања производа високе додатне вредности, оснаживању жена у агробизнису, производњи у повртарству, органској производњи, заштити производа са географским пореклом и брендирање производа.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 40.000 Евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

Мера 2.1.2. Развој нових локалних пољопривредних производа

Подршка развоју територије општине Лапово у сектору аграра, има за циљ да се изгради територијални идентитет општине у сектору аграра, подрже пољопривредни произвођачи и укаже на важност унапређења квалитета, изгледа и маркетиншке промоције пољопривредних производа. Сврха је стварање производа који су препознатљиви и брендирани, који могу да остваре бољу позицију и цену на тржишту. Овом мером биће обухваћена подршка пољопривредним произвођачима у регистрацији и производњи минимум 3 нова нова производа:

- Производња воћних ракија
- Производња вина
- Производња у виду прераде воћа и поврћа (воћни сокови, џемови,...)

У складу са реалним потребама подржаће се и развој других производа.

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 200.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, страни донатори/фондови, национални и међународни конкурси и пројекти).

Временски рок: до 2028. године

Мера 2.1.3. Изградња и јачање капацитета асоцијација у сектору аграра

Општина Лапово је све до 90-их година била широко позната чак и ван граница по изузетно доброј сточарској производњи телади, јунади, прасади и товљеника који су се производили у задругама и код коопераната који су услужно производили за потребе задруге. Готово сваки пољопривредни произвођач је био део задружног система и заједно су чинили окосницу привредног напретка општине. Овом мером се унапређују институционални, технички и људски капацитети постојећих и успостављају се нове асоцијације пољопривредних произвођача и прерађивача кроз удружења и задруге у области пољопривреде. Мером су обухваћена и удружења жена и традиционалних заната.

Данас највећу логистику али и сву другу врсту помоћи пољопривредницима пружа Удружење пољопривредних произвођача „Лапово“, под чијим именом је регистрована и основна одгајивачка организација у сточарству, Удружење пчелара „Лапово“, Удружење жена „Моравске шаренице“, Удружење воћара и виноградара „Црвени брег“ са преко 20 чланова, углавном младих људи који из године у годину увећавају вишегодишње заседе воћа.

Посебна пажња биће посвећена партнерству и подршци у формирању Локалне акционе групе на територији општине Лапово и неке од суседних општина, која се заснива на међуопштинском и међусекторском партнерству у складу са LEADER принципима ЕУ. Мера ће обухватити и подршку формирању матичне службе за овце.

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 70.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ИПАРД програм РС, Општина Лапово, страни донатори/фондови).

Временски рок: до 2028. године

Мера 2.1.4. Израда и имплементација планских и развојних докумената из области руралног развоја

У циљу да се дефинише правац развоја пољопривредног и сектора руралног развоја општине Лапово, потребно је израдити планска и развојна документа. Планским документима ће се поред активности дефинисати и оквир буџетске подршке за имплементацију активности и пројеката. У оквиру ове мере биће обухваћено:

- Доношење програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта
- Доношење Програма развоја пољопривреде општине Лапово
- Израда базе података производних и људских ресурса у сектору руралног развоја.

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 40.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, страни донатори/фондови, национални и међународни конкурси и пројекти).

Временски рок: до 2028. године

Мера: 2.1.5. Унапређење примарне пољопривредне производње

Територија општине богата је водом и плодном земљом. Овакав рељеф и плодна земља око реке Велике Мораве веома је погодан за ратарске и повртарске културе, а читаво подручје за воћарство и сточарство. Општина Лапово има могућност за развој органске пољопривреде која би обезбедила производњу високе вредне и здравствено безбедне хране, која ће бити извор здравља људи и животиња. Квалитет земљишта, клима, услови за наводњавање као и географски положај погодују производњи појединих врста воћа и грожђа, иако традиционално али и практично ово није изразито воћарски и виноградарски крај. Одређене воћне врсте се могу веома добро узгајати, пре свих шљива, трешња, крушка, лешник, али и друге врсте уз примену адекватне неге и заштите. Највећим делом воћарска и виноградарска производња су за сопствене потребе, мање-више екстензивна и са традиционалним навикама узгајања, али је последњих година приметан раст плантажне производње тржишног карактера. Ова производња је у експанзији и треба је подржати и максимално јој се посветити јер се показала као веома исплатива.

У оквиру мере потребно је реализовати активности и мере које имају за циљ повећање површина под засадима и набавку механизације и опреме. Мера ће обухватити:

- Набавка сертификованог садног материјала коштичавог воћа
- Набавка сертификованог садног материјала јабучастог воћа
- Набавка сертификованог садног материјала јагодастог воћа
- Побољшање расног састава и бројности грла говеда
- Побољшање расног састава и бројности грла оваца
- Повећање броја пчелара и кошница пчела
- Набавке механизације, опреме и улагања у физичку инфраструктуру пољопривредних газдинстава
- Посете сајмовима пољопривреде.

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 600.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, страни донатори/фондови, национални и међународни конкурси и пројекти).

Временски рок: до 2028. године

Мера 2.1.6. Електрификација пољопривредних површина

Близина Велике Мораве, квалитет земљишта, клима, услови за наводњавање као и географски положај погодују производњи појединих врста воћа, поврћа и грожђа. На територији општине Лапово постоје изражене промене у приносима пољопривредних производа из године у годину. Смањење приноса је директна последица неповољнијих климатских прилика пре свега суше. Наводњавање је у оваквим условима и годинама најбитнији елемент, пре свега због промене климе и дугих топлих лета са мало падавина. Набавка система за наводњавање је подржана кроз субвенционисање од стране Општине Лапово и Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и кроз овај вид подршке системи су доступни пољопривредницима.

Након куповине и инсталирања ових система, највећи проблем настаје приликом потрошње енергента за покретање система за наводњавање. Најчешће трошени енергент представља гориво, било да се ради о дизелу или бензину, а како је цена и једног и другог енергента изузетно висока а потрошња велика у сезони наводњавања, долази до оправданости улагања у систем електрификације поља и покретања система за наводњавање на електричну енергију као много јефтинијег енергента. Електрификацијом поља, не само да се отвара могућност покретања система за заливање на отвореном, већ и подизања великих стакленика и пластеника на пољима, чиме ће се директно повећати производња у заштићеним условима. Систем ће се користити и за заштиту воћа и других биљних врста од измрзавања у пролећним месецима. Овом мером је предвиђено да се до 2028. године обезбеди електрификација за наводњавање минимум 300 ха пољопривредних површина.

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 500.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Општина Лапово, ИПАРД програм РС, страни донатори/фондови).

Временски рок: до 2028.

Мера 2.1.7. Набавка нових АМС у циљу унапређења локалног прогнозно-извештајног система

Мера има за циљ унапређење пољопривредне производње воћа, грожђа, житарица, кроз осигурање услова за интегралну производњу. Интегрална заштита заснива се на правовременој прогнози појаве болести и штеточина како би третирање пестицидима било правовремено и ефикасно. У предходним годинама метеоролошке прилике у Шумадији нису биле наклоњене пољопривредним произвођачима. Све то је утицало на приносе који су били далеко мањи од просека у земљама ЕУ.

Како се сличне ситуације не би догађале тј. како би се последице штетних инсеката и болести свеле на минимум неопходно је предузети превентивне мере. Мере би се огледале у виду постављана још 3 аутоматске метеоролошке станице. Метео станице ће давати податке о количини падавина, температури и влажности ваздуха и земљишта, што би омогућило прогнозу настанка болести и упозорење произвођачима да у кратком временском периоду (5 – 7 сати) делују правовремено и примене средства за заштиту биља на прави начин и у количинама у складу са јачином инфекције.

Прогноза болести би утицала на смањење употребе пестицида, очување природних непријатеља патогена и штеточина, појаву резистентности пестицида и значајно био смањен негативан утицај пестицида на становништво и животну средину. Све ово би утицало да се пољопривредна производња у овом крају подигне на један виши ниво, а самим тим и до повећања економске моћи села што ће утицати да млади остају на селу и баве се пољопривредом на породичном имању.

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 25.000 евра

Извори финансирања за меру: интерни и екстерни (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ИПАРД програм РС, страни донатори/фондови).

Временски рок: до 2028.

Мера 2.1.8. Изградња инфраструктурних и техничких капацитета за подршку руралном развоју

Мера обухвата реконструкцију инфраструктурних капацитета за продају локалних пољопривредних производа и подршку развоја инфраструктурних капацитета у сектору сточарства. Мера обухвата следеће инвестиције:

- Реконструкција и ревитализација зелене пијаце (процењена вредност за завршетак инвестиције је 45 милиона динара)
- Реконструкција и ревитализација сточне пијаце (процењена вредност за инвестицију је 15 милиона динара)

- Изградња откупне станице за овце (3 милиона динара)
- Изградња система бунара (бушотина) за наводњавање пољопривредних површина

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 65.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, друга надлежна министарства, ИПАРД програм РС, страни донатори/фондови).

Временски рок: до 2028. године

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2.

Развој туризма

Општина Лапово својим положајем, близином коридора 10 и Велике Мораве има идеалне услове за развој туризма. Међутим, постојећи природни потенцијали нису искоришћени. Осим примарне понуде у виду смештаја у постојећим капацитетима: Ресторан „Капија Шумадије“ (24 лежаја) и ресторан „Стражевица“ (8 лежаја) и богата гастрономска понуда, нема развијеног сеоског туризма. Пропратне делатности етно туризма стварање сувенира и ручних радова, уметничких дела и њихово пласирање на сајмовима, етно фестивалима и сличним манифестацијама огледа се кроз деловање УЖ „Моравске шаренице“ и УЛУ „Светлост“. Врло значајан је културни туризам као неодвојиви део целокупне туристичке понуде и то кроз подстицање и координирање различитих културних активности, а посебно је циљ развијање специфичних видова туризма као што су: спортско-рекреативни, ловно-риболовни, културно-манифестациони, зелени туризам, дечији, сеоски, излетнички, омладински и други видови. Посебна пажња биће посвећена развоју зеленог туризма у општини у спрези са активностима у области заштите животне средине и подизања еколошке свести становништва.

Развоју туристичке понуде доприносе пре свега невладине организације: Ловачко, Риболовачко, Азил за коње „Старо брдо“ и Центар за повратак природи (Rewild), КУД Лапово, УЖ „Моравске шаренице“, УЛУ „Светлост“, Бициклическо удружење, Бајкери, Плесачи „Адвенце клуб“, УГ „Зора“, Коло Српских Сестара, Кинолошко удружење „Пирамида“. За унапређење туристичке понуде потребно је много тога: заједнички рад свих актера у туризму, едукација и реализација започетих пројеката на потребној туристичкој инфраструктури, штампање брошура, појачана кампања и информисаност о понуди, стварање конкретних продајних и информационих места (табле, сувенирница и електронски туристички банер) и сигнализација.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број посета туриста	500 годишње	2.000 годишње до 2028. године
Број смештајних капацитета у сеоском туризму	0	50
Број газдинстава која пружају услугу сеоског туризма	0	минимум 5
Број едукованих носиоца туристичких домаћинстава	/	минимум 3
Број студијских посета примерима добре праксе	/	минимум 5
Број израђених планских докумената и студија у сектору туризма	/	2
Број израђених пројектно-техничких докуменатација за инфраструктурне пројекте у сектору туризма	/	5
Процент територије општине на којој је постављена туристичка сигнализација	/	100% територије општине
Број обележених и изграђених бициклических и пешачких стаза	1	минимум 2
Број уређених извора у сеоским срединама	/	минимум 2
Број опремљених ловачких домова за потребе туризма	/	1
Број изграђених визиторских центара	/	1
Број опремљених сувенирница	/	1
Број подржаних постојећих и нових туристичких манифестација	3	минимум 5

Мера 2.2.1. Јачање институционалних и људских капацитета у сектору туризма

Како би се унапредио сектор туризма у наредном периоду потребно је знатно ојачати локалне институционалне капацитете. Јачање капацитета сеоских туристичких домаћинстава је такође једна од активности коју је потребно константно спроводити током реализација плана развоја. Мера ће обухватити пре свега израду Програма развоја туризма општине Лапово. Посебан сегмент биће посвећен изградњи и јачању људских ресурса у сектору руралног туризма кроз едукацију и студијске посете носилаца сеоских туристичких домаћинстава иностраним и домаћим пружаоцима услуга. Едукација ће се спроводити на тему стандарда и примерима добре праксе сеоског туризма у Србији и ЕУ. Мера обухвата:

- Израда Програма развоја туризма општине Лапово
- Едукацију и студијске посете примерима добре праксе у сеоском и еко туризму
- Укључивање КТЦ општине Лапово у регионалне иницијативе за подршку развоја туризма на територији Шумадије и Поморавља
- Категоризација сеоских домаћинстава на територији Лапова

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 500.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство туризма, трговине и телекомуникација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ИПАРД програм РС, страни донатори/фондови, међународни пројекти)

Временски рок: до 2028. године

Мера 2.2.2. Унапређење и промоција манифестационог и еко/зеленог туризма

Од 2006. године створене су значајне туристичке манифестације које имају за циљ окупљање различитих удружења, уметника, а све у циљу неговања културне баштине, неговања културе живљења, подстицања бављењем и израдом сувенира, уметничких дела као и ручних радова. Мера обухвата подршку одржавању постојећих туристичких манифестација, унапређењу техничких услова и капацитета како би се унапредио манифестациони туризам и створили услови за пријем већег броја гостију. Туристичке манифестације које су обухваћене овом мером су:

- Вину у част
- Дани отворених дворишта
- Етно фестивал "Дани Моравских шареница"
- Кад кажем Лапово-фотомонографија
- Лапово у срцу железнице

Удружење Риболовачки рај има земљиште дато на коришћење од 1ха, као одличан потенцијал за туристички локалитет. Због изузетно повољног геостратешког положаја, као и цела општина и овај локалитет може бити значајна атракција за домаће и стране туристе који су у транзиту и желе да имају све услове за кратак предах на свом путу. Потребно је покренути иницијативу за проглашење туристичке зоне и унети у просторни план општине.

Удружење Азил за коње старо брдо и Центар за повратак природи већ више година организују бројне туристичко-културно-едукативне програме (као што су дани отворених врата азила, теоријске и практичне обуке у области трагања и сналажења у природи и др.) који у основи имају понуду у складу са еко туризмом и потенцијал за унапређење понуде за велики број посетилаца. У циљу развоја и промовисања еко/зеленог туризма у Лапову који има све већу потражњу у Србији као и у међународним оквирима потребно је посебну пажњу посветити интегрисању ових активности у општу туристичку понуду и промоцију општине Лапово. Ове активности, у синергији са акцијама подизања еколошке свести у општини доприносе свеобухватном унапређењу животне средине и здравља, као и атрактивности општине.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 100.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Министарство туризма, трговине и телекомуникација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ИПАРД програм РС, страни донатори/фондови, међународни пројекти, Општина Лапово)

Временски рок: до 2028. године

Мера 2.2.3. Унапређење инфраструктурних капацитета у сектору туризма

На територији општине налази се велики број туристичких локација које пружају могућности дневних и вишедневних излета како домаћим, тако и иностраним гостима. Поред природних лепота, ту су и значајне туристичке локације које пружају могућности упознавања са историјом, културом и старим и новим обичајима нашега народа, односно нематеријалним културним наслеђем. Да би се наведени потенцијали ставили у функцију развоја туризма, потребно је изградити нове и реконструисати постојеће инфраструктурне и смештајне капацитете. Један од кључних предуслова је намена земљишта за изградњу.

Пројектне активности обухватиће и активности на развоју ловног туризма. Мера обухвата:

- Израда пројектно – техничке документације и постављање туристичке сигнализације
- Израда пројектно – техничке документације бициклическо-пешачке стазе до Велике Мораве
- Израда студије о могућностима развоја бањског туризма на територији општине Лапово.
- Изградња бициклическо-пешачке стазе до Велике Мораве
- Изградња и опремање сувенирнице
- Обележавање и уређење пешачке стазе до извора „Ладно“ (обележити стазу, инфо таблама урадити одморишта, обезбедити места за видиковце)
- Изградња визиторског центра поред Велике Мораве
- Адаптација и опремање ловачког дома у Лапову
- Уређење 2 извора: «Ладно» и «Јованчини извори».
- Постављање табли на локалитете који су део историјских насеља
- Одржавање путева до локације азила на Старом брду
- Изградња бунгалова за ноћење (током 2022. капацитета до 20 места, 2024. до 50)
- Опремање спортских елемената у оквиру «Центра за повратак природи» ради подизања квалитета туристичке понуде

Одговорна страна: Општина Лапово.

Процењена вредност: 550.000 евра.

Извори финансирања: интерни и екстерни (Министарство туризма, трговине и телекомуникација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Општина Лапово, ИПАРД програм РС, страни донатори/фондови, међународни пројекти)

Временски рок: до 2028. године

Допринос приоритета остваривању циљева Агенде 2030

2 - СВЕТ БЕЗ ГЛАДИ

2.3. До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде

2.4. До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла

2.a. Повећати инвестирање, укључујући кроз побољшану међународну сарадњу, у руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала како би се унапредили пољопривредни производни капацитети у земљама у развоју, а посебно у најмање развијеним земљама

8 – ДОСТОЈАНСТВЕН РАД И ЕКОНОМСКИ РАСТ

8.9. До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе.

9 – ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈА И ИНФРАСТРУКТУРА

9.1. Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на јефтином и једнаком приступу за све

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3: ИНФРАСТРУКТУРА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1

Унапређење система водоснабдевања

Општина Лапово нема адекватно решено питање организованог, уредног, редовног и контролисаног снабдевања водом за пиће. Основно извориште које се данас користи у оквиру постојећег система водоснабдевања је извориште подземних вода под називом „Гаревина”. Тренутно наведено извориште може да задовољи потребе конзума, али се јавља проблем са аспекта квалитета који одступа од Законом захтеваног квалитета за пијаћу воду по више параметра (нитрати, електропроводљивост, гвожђе, манган, повремена мутноћа и сл.). Осим неодговарајућег квалитета, овај систем одликује и застарела магистрална и дистрибутивна мрежа, што за последицу има велике губитке воде.

Индикатор	Почетна вредност	Жељена вредност
% смањења губитака у водоводној мрежи	50%	20%
Повећање капацитета изворишта	70 л/сец	110 л/сец
Изграђено ПППВ	0	1
Повећан број прикључака на централни систем водоснабдевања	3345	3850

Мера 3.1.1: Увођење система за праћење губитака у водоводној мрежи и приоритетна реконструкција дела водоводне мреже у општини

Велики проценат, од укупне дужине водоводне мреже, је од азбестно цементних цеви, челичних и ливено гвоздених. Због старости и дотрајалости постојеће мреже и објеката долази до честих кварова, хаваријских искључења и знатних губитака на такозваним микро-прскотинама, које се отежано детектују. Анализа података између испоручене и укупно захваћене воде, у дужем временском периоду, показује стални тренд раста губатак, тако да у овом тренутку губице износе око 50%. Увођењем надзорно-управљачког система над целокупним системом водоснабдевања вршиће се праћење производње и дистрибуције воде, као и праћење губитака у мрежи уз мониторинг података о потрошачима. Ефикасан управљачки систем и рекуструисан цевовод, приоритетном заменом старих цеви у дужини од око 50км, допринеће смањењу губитака на прихватљив ниво.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово

Процењена вредност: 4.500.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.1.2: Повећање капацитета изворишта и дужине магистралног цевовода

Значајни позитивни помак са аспекта улагања како страних тако и домаћих инвеститора, тј. отварања нових индустријских комплекса и других привредних садржаја, довело је до значајног проширења посебно радних и стамбених зона, али и до потребе повећања капацитета изворишта у циљу редовног и уредног снабдевања водом свих потрошача. Неопходно је на локацији постојећег изворишта „Гаревина“ изградити 3 нова бунара и резервоарски простор запремине 2000м³. Све ове активности морају бити пропраћене и реконструкцијом дела магистралног цевовода (замена постојећих цеви уз постављање нових одговарајућег пречника) у дужини од најмање 1 км. За изградњу резервоарског простора обезбеђена је грађевинска дозвола у склопу пројектно-техничке документације за измештање цевовода из активних железничких коридора уз полагање мреже ка новој индустријској зони са паралелним мовим краком магистралне мреже за грађанство.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово

Процењена вредност: 4.000.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.1.3: Изградња Постројења за производњу пијаће воде

Квалитет воде за пиће је незадовољавајућег квалитета. Детектовани су параметри који значајно одступају од прописаног, дефинисаног Законом захтеваног квалитета за пијаћу воду и то по више параметра (нитрати, електропроводљивост, гвожђе, манган, повремена мутноћа и сл.). У општини Лапово се врши само дезинфекција хлором воде са изворишта. Неквалитетна пијаћа вода има негативан утицај по здравље становништва. Неопходна је изградња савременог постројења за производњу здраве пијаће воде у коме ће се одвијати процес пречишћавања по захтевима стандарда, односно обухватаће предозонизацију, таложење уз претходну коагулацију, филтрирање и дезинфекцију хлором. Изградњом постројења ће се допринети знатном унапређењу здравља становника општине Лапово. Постојеће би било лоцирано уз извориште „Гаревина“, на локацији која је у власништву локалне самоуправе.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово

Процењена вредност: 3.000.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Допринос приоритета остваривању циљева Агенде 2030

Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарне услове за све.

6.1 До краја 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и јефтиној пијаћој води за све.

6.3 До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непрочишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу.

Приоритетни циљ 3.2:

Унапређење локалне путне инфраструктуре

Саобраћајно-географски положај ове општине изузетно је повољан, с обзиром да се она налази на европском коридору (Коридору 10) и једном од најважнијих магистралних коридора у нашој земљи. Посматраним подручјем пролазе основни магистрални коридори друмског и железничког саобраћаја што му у погледу саобраћајних веза, придаје посебан значај. Укупна дужина путне мреже на територији општине Лапово износи 118 км, од чега је 94 км општинских путева и улица. Савремени коловоз је на 86% општинских путева. Реалтивно дуга путна мрежа и недовољно средстава у буџету локалне самоуправе за последицу имају неадекватно инвестиционо одржавање, а самим тим ни квалитет коловоза није на завидном нивоу.

Лапово представља један од најважнијих железничких чворова у нашој земљи, па је и разумљиво постојање значајне железничке инфраструктуре на подручју насеља. Са аспекта безбедности постоји одређени број небезбедних тачака на местима укрштања друмског и железничког саобраћаја.

Индикатори	Почетна вредност	Жељена вредност
Реконструисано општински путеви, улице и тротоари	0	6,8 км
Реконструисан надвожњак и приступна инфраструктура	0	1
Изграђени нови и реконструисани постојећи атарски путеви	0 + 7 км	20 + 70 км
Изграђени нови и реконструисани постојећи пружни прелази	0 + 0	3 + 2

Мера 3.2.1: Реконструкција постојеће и изградња нове локалне путне инфраструктуре

Стање путева на појединим деоницама није задовољавајуће, како у погледу стања коловозне површине, тако и у погледу осталих елемената пута који угрожавају безбедно одвијање саобраћаја и кретање пешака. Неопходна је реконструкција 6,8 км путне мреже и улица уз обавезну реконструкцију тротоара. За све планиране активности на реконструкцији неопходна је израда пројектно-техничке документације.

Изградња нових атарских путева и реконструкција постојећих знатно ће олакшати приступ обрадивим површинама и подићи безбедност саобраћаја на местима укрштатања са општинским путевима.

Просторним планом подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75, Београд-Ниш предвиђена је изградња надвожњака преко аутопута који ће спојити Радне зону 1 и Радну зону 4. Изградња овог надвожњака је у надлежности ЈП „Путеви Србије“, јер је део Државног пута IА реда те његова вредност није део процењене вредности за реализацију ове мере.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово, ЈП „Путеви Србије“

Процењена вредност: 2.695.345 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.2.1: Реконструкција постојеће и изградња нове железничке инфраструктуре

Лапово је једно од најзначајнијих железничких чворишта у Србији на чијој територији се налази значајна железничка инфраструктура. У самом насељу постоји више небезбедних места на којима се укрштају друмска и железничка инфраструктура. Пружни прелаз на путу Лапово – Свилајнац, као и на месту Каруле је небезбедан па је неопходно постављање рампе и неопходне саобраћајне и сигурносне сигнализације. Такође, угрожене је и прешачки саобраћај, те је неопходна изградња три нова пешачка пружна прелаза и пасареле код главне железничке станице.

Одговорни субјект за реализацију: Железнице Србије ад Београд, Општина Лапово

Процењена вредност: 500.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Допринос приоритета остваривању циљева Агенде 2030

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим
11.2 До 2030. обезбедити приступ сигурним, приуштивим, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшати безбедност на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у стањима рањивости, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица

11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

Приоритетни циљ 3.3:
Модернизација енергетске и телекомуникационе инфраструктуре

Постојећи електроенергетски објекти задовољавају садашње потребе потрошача уз недовољну сигурност напајања потрошача и незадовољавајући квалитет испоручене електричне енергије (уз знатан пад напона и велике губитке). Мада највећи удео у потрошњи електричне енергије има категорија потрошача-широка потрошња (домаћинства), присутан је благи тренд раста потрошње електричне енергије отварањем нових производно складишних предузећа.

Термоенергетска инфраструктура на периурбаном подручју је недовољно развијена. Индивидуални корисници, као горива за производњу топлотне енергије користе лож-уље, угаљ и у мањем обиму, електричну енергију. Недовољно је искоришћена гасификација општине. Постојећи капацитети изграђене гасоводне инфраструктуре, која се првенствено односи на дистрибутивни гасовод високог притиска и мернорегулационе станице нису довољног капацитета да завољје растуће потребе привреде.

На територији општине, телекомуникациона инфраструктура је незадовољавајућег квалитета. На подручју Лапова тренутни телекомуникациони капацитети су условно повољни у смислу добре покривености мрежом. Али телекомуникациона инфраструктура није одговарајућег квалитета и капацитета. Главно ограничење развоја је неблаговремено планирање за прелазак на нове врсте технологија.

Индикатори	Почетна вредност	Жељена вредност
Број новоизграђених и електроенергетских објеката напонског нивоа 10/0,4 кV + реконструисаних електроенергетских објеката напонског различитог напонског нивоа	0 + 0	3 + 4
% реконструисане нисконапонске мреже	95%	100%
Нова дистрибутивна гасоводна мреже високог притиска	0 км	7 км
% територије покривен оптиком	0%	20%

Мера 3.3.1: Реконструкција постојећих електроенергетских објеката и нисконапонске мреже и изградња додатних електроенергетских објеката

Несигурност напајања потрошача и незадовољавајући квалитете електричне енергије за последицу имају чест пад напона, губитке и хавариска искључења. Уз приоритетну реконструкцију остатка нисконапонске мреже, неопходна је реконструкција постојећих електроенергетских објеката напонског нивоа 10/0,4 кV о то четири трафостанице: Крајина вино, Рака петричевић, Дудови и Мујковићи. Такође, услед отварања нових предузећа и већих потреба неопходна је изградња три нове трафо станице напонског нивоа 10/0,4 кV и то Церска, Радна зона 1 и Радна зона 2.

Одговорни субјект за реализацију: ЕПС Дистрибуција Крагујевац - Пословница Лапово, Општина Лапово

Процењена вредност: 420.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.3.2: Изградња нове дистрибутивне гасоводне мреже

Број прикључака на гасоводно мрежу је реалитвно мали, 150 прикључака, и поред чињенице да је дистрибутивним гасоводом ниског притиска покривено 90% територије општине. Недовољна искоришћеност капацитета гасоводне мреже је последица пада стандарда становништва, па су индивидуални корисници као енергенте углавном користе фосилна горива, лож-уље и угаљ. Покривеношћу периурбане територије општине, уз еколошку кампању, овај тренд се мора променити.

Са друге стране потребе привредних субјеката расту па је неопходна изградња дистрибутивних гасовода високог притиска у дужини од око 7 км и изградња две нове ГМРС „Лапово 1“ и „Лапово 2“.

Одговорни субјект за реализацију: ЈП Србија гас, Општина Лапово
Процењена вредност: 350.000 евра
Извори финансирања: екстерни и делом интерни*
Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.3.3: Модернизација телекомуникационе инфраструктуре

Тренутни телекомуникациона инфраструктура се може оценити условно повољно у смислу задовољавајуће покривености, али неодговарајућег капацитета и квалитета. Главно ограничење даљег развоја је неблаговремено планирање за прелазак на нове врсте технологија. Кроз општину пролази магистрални оптички кабл, чиме се отварају велики потенцијали за изградњу и реализацију DSLAM уређаја који су услов за даљу реализацију ADSL прикључака IPTV телевизије и других врста сервиса корисницима. За поједина насеља, најбоље решење би било изградити потпуно нову ТТ инфраструктуру, јер реконструкција постојеће је економски неоправдана. Знатно повећана брзина преноса сигнала допринеће подизању квалитета живота становника општине Лапово.

Одговорни субјект за реализацију: ЈП Телеком Србије, Општина Лапово
Процењена вредност: 1.000.000 евра
Извори финансирања: екстерни и делом интерни*
Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Допринос приоритета остваривању циљева Агенде 2030

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

11.а Подржати позитивне економске, социјалне и еколошке везе између урбаних, периферних и руралних области оснаживањем националног и регионалног развојног планирања

Циљ 12. Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње

12.2. До 2030. постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних

Приоритетни циљ 3.4:

Унапређење система управљања отпадним водама

Међу главним узрочницима загађења површинских и подземних вода на територији општине издвајају се комуналне и индустријске отпадне воде (непостојање канализационог система с једне, и велики број неадекватних септичких јама, с друге стране). Покривеност територије општине канализационом мрежом је незадовољавајућа и износи свега 30%, укупне дужине 15км и то углавном централног, урбаног подручја са 590 постојећих прикључака. У урбаном подручју изграђен је само 1км кишне канализације.

Ни у једном од периурбаних насеља на територији општине не постоји канализациони систем. Одвођење фекалних отпадних вода решено септичким јамама. Већина ових септичких јама не испуњава прописане стандарде и изведене су веома лоше. Што се тиче атмосферске канализације, на територији општине постоји углавном отворени систем канала, углавном земљани. Ова канализација се излива на повољним местима у оближње јаруге и удолине.

Успостављање функционално и одрживог система управљања и третман отпадних вода је један од приоритета у следећем планском периоду.

Индикатори	Почетна вредност	Жељена вредност
Повећан број прикључака на канализациону мрежу	591	2500
% територије општине са које се комуналне отпадне воде прикупљају системски и контролисано	30%	50%
Удео фекалних отпадних вода које се пречишћавају и безбедно испуштају	0%	80%

Мера 3.4.1: Реконструкција постојеће и изградња нове мреже фекалне канализације

Неопходно је знатно проширење канализационе мреже на целој територији општине. У делу градског и приградског подручја приметна је велика разлика између броја прикључака на централни систем водоснабдевања и броја прикључака на канализациону мрежу. Мрежу фекалне канализације, неопходно проширити, на целој територији општине, за минимално 10км примарне, колекторске мреже и 25км секундарне мреже, како би се повећао број прикључака на одводну мрежу и у наредном периоду сукцесивно приближио броју прикључака водоводне мреже. У приградским насељима је одвођење фекалних отпадних вода решено септичким јамама, од којих већина не испуњава прописане стандарде. При пројектовању нове мреже водити рачуна о могућности фазног коришћења водонепропусних септичких јама, чиме би се знатно унапредио животни стандард становништва и смањило загађење околине.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово

Процењена вредност: 7.000.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.4.2: Изградња постројења за третман отпадних вода

И на врло малом делу територије општине са које се отпадне воде прикупљају системски исте се испуштају у реципијенте без икаквог третмана. Нетретиране отпадне воде доводе до загађења околине и угрожавања квалитета како површинских и подземних вода, тако и земљишта. Неопходна је хитна изградња постројења за третман фекалних отпадних вода које би обезбедило да третиране отпадне материје излазе у реципијент са 95% прераде. Уз постројење неопходно изградити мрежу сабирних колектора и савремену лабораторију за контролу параметара прерађених отпадних вода.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово

Процењена вредност: 3.500.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.4.3: Изградња система атмосферске канализације

На територији општине Лапово изграђен је само 1км атмосферске канализације. На преосталој територији атмосферска канализација се улива у фекалну која нема капацитета да прими веће количине воде у време интензивних падавина па долази до повремених изливања.

Што се тиче атмосферске канализације, у периурбаним насељима општине постоји углавном отворени систем земљаних канала, неплански изведених, где се атмосферске воде неконтролисано изливају на повољним местима у оближње јаруге и удолине.

Узимајући у обзир чињеницу не захтевају посебан третман и пречишћавање и да су трошкови третмана отпадних вода значајни, рационално би било атмосферску воду враћати у речне сливове. Ово захтева раздвајање атмосферске од фекалне канализације. Процењује се да је, у централном подручју, потребно изградити 50км атмосферске канализације.

У периурбаним, околним насељима треба изградити око 50км бетонских канала, који ће омогућити контролисано одливање до повољних места или споја са ближним водотоковима.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово
 Процењена вредност: 7.500.000 евра
 Извори финансирања: екстерни и делом интерни*
 Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Допринос приоритета остваривању циљева Агенде 2030

Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарне услове за све
 6.3 До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непрочишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу
 6.6 До краја 2030. заштитити и обновити екосистеме повезане са водом, укључујући планине, шуме, плавна земљишта, реке, издане и језера

Приоритетни циљ 3.5:

Зелена и чиста општина за здрав живот

100% територије општине Лапово је покривено услугом сакупљања комуналног отпада. „ФЦЦ Еко“ д.о.о. обавља ову услугу и сав отпад депонује на модерној санитарној депонији изграђеној по највишим еколошким стандардима. Комплекс депоније заузима површину од 21 ха 93 а и налази се на територији општине Лапово.

Континуирано се врши и уклањање дивљих сметлишта. И поред тога, на територији општине регистровано је више дивља сметлишта, која се и поред редовног уклањања отпада, стално пуне, а ничу и нове локације.

Управљање рециклабилним отпадом се не примењује, не постоје ни контејнери за ПЕТ.

Индикатори	Почетна вредност	Жељена вредност
Регистрована дивља сметлишта	23	0
Број еко трибина и еко викенда на годишњем нивоу	0	мин 10 + 5
Повећање пошумљених површина	7,3%	15%

Мера 3.5.1: Чишћење дивљих сметлишта

Постојање дивљих сметлишта је евидентан проблем и на територији општине Лапово. „ФЦЦ Еко“ и ЈКСП „Морава“ врши континуирано уклањање дивљих сметлишта. И поред тога, на већем броју локација у општини, сметлишта се стално обнављају и након уклањања. Након коначног чишћења локације и санације простора, постављањем природних препрека прилазу локацијама и чешћом контролом надлежних инспекција трајно решити постојећи проблем.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ЈКСП „Морава“ Лапово
 Процењена вредност: цца 18.000 евра по локацији
 Извори финансирања: екстерни и делом интерни*
 Рок за реализацију: средњи, 2 - 4 година

Мера 3.5.2: Унапређење информисаности и подизање свести грађана о значају здраве животне средине

Мера подразумева развој и реализацију програма који ће грађанима на јасан и прихватљив начин објаснити важност и предности правилног одлагања отпада, одговорности сваког појединца за очување и начинима одговорног поступања према животной средини. Поред одржавања минимум 10 трибина на тему очувања животне средине, планирана је израда едукативних лифлета и постера, а све у циљу „агресивне“ едукације грађана.

Савремени дизајн рециклажних острва и њихово постављање у близини вртића и школа, уз организовање еко викенда за децу, знатно ће допринети унапређењу концепта зелене и чисте општине Лапово.

Кампање едукације ће се реализовати континуирано на годишњем нивоу у наредном планском периоду.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, предшколске и школске установе, удружења грађана

Процењена вредност: 15.000 евра континуирано на годишњем нивоу

Извори финансирања: интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Мера 3.5.3: Изградња зелених површина

Овом мером је предвиђено озелењавање општине Лапово. На територији општине шумама газдује ШГ „Крагујевац“. Укупна површина државних и приватних шума према подацима из 2011. године износи 400ха, односно само 7,3% укупне територије општине. Овај проценат је знатно испод планираног оптимума Републике Србије (40%) те је неопходно извршити хитно пошумљавање нових површина. Изградња најмање 1 дечијег парка у центру града и по 1 у приградским месним заједницама знатно ће побољшати квалитет ваздуха.

Одговорни субјект за реализацију: Општина Лапово, ШГ Крагујевац, ЈКСП „Морава“ Лапово, еко удружења, приватни сектор

Процењена вредност: 400.000 евра

Извори финансирања: екстерни и делом интерни*

Рок за реализацију: дуги, 5 - 7 година

Допринос приоритета остваривању циљева Агенде 2030

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, укључујући посебну пажњу о квалитету ваздуха и управљању отпадом на општинском и другим нивоима

Циљ 15: Очување живота на земљи

15.1 До краја 2020. осигурати очување, обнову и одрживо коришћење копнених слатководних екосистема и њиховог окружења, посебно шума, мочварног земљишта, планина и исушеног земљишта, у складу са обавезама према међународним споразумима

15.4 До краја 2030. Осигурати очување планинских екосистема, укључујући њихов биодиверзитет, како би се њихови капацитети унапредили тако да пружају корист која има суштински значај за одрживи развој

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 4: ДРУШТВЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ, ЗДРАВСТВО И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.1:

Унапредити васпитно-образовни систем у складу са потребама деце, васпитача, родитеља, ученика, наставника и локалне самоуправе

Образовање у Општини Лапово има дугу традицију и обавља се у три установе: ПУ „Наша младост“, ОШ „Светозар Марковић“ и Средња школа.

Установа за децу предшколског узраста „Наша младост“ Лапово свој васпитно-образовни рад обавља на једној локацији. Са постојећим обухватом деце (210) искоришћеност васпитног особља је 100%.

Основношколским образовањем бави се ОШ "Светозар Марковић" са три локације школе у Лапово Вароши, са укупно 436 ученика.

У средњем образовању ради Средња школа у Лапову са 7 одељења. Делатности за које је Средња школа верификована су: економија, право, администрација; остала делатност личних услуга; туризам, трговина, угоститељство, а од 2021/22 и саобраћај. У Средњој школи се образују ученици на смеровима царински техничар, кувар и конобар.

Образовна структура профила је промењена увођењем нових профила за упис у школску 2021/22. годину из подручја рада Саобраћај: возовођа и кондуктер у железничком саобраћају. Процена је да ови нови трогодишњи профили, као и царински техничар, у потпуностима одговарају потребама Лапова и обезбеђују потребан кадар за нова радна места.

На свим нивоима образовања потребно је унапређење просторних капацитета и инфраструктуре, боља техничка опремљеност и наставна средстава, за стварање свеобухватно бољих услова за рад и боравак у васпитно образовним установама. Као највећа слабост на нивоу целокупне заједнице оцењена су неповољна демографска кретања (одлазак младог и образованог кадра у веће градове). Стога је потребно у свим сегментима друштвено економског развоја, па тако и у систему образовања, планирати мере које ће допринети стварању бољих услова и мотивације за останком у локалној заједници.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број нових реконструкција, санација и адаптација објеката васпитно-образовних институција	3	9
Број уређених простора око школа и вртића	3	3 нова
Број нових издања у школским библиотекама	0	100
Број нових отворених школских игралишта	0	2
Број опремљених кабинета новим наставним средствима	2	Најмање 5

Мера: 4.1.1 . Унапређење инфраструктурних капацитета васпитно-образовних институција

У циљу унапређења услова за васпитно-образовни рад, приоритети су решавање основних инфраструктурних проблема и обезбеђење адекватног простора. Акцент се ставља санације и реконструкције, као и прикључење Средње и основне школе на канализациону мрежу

У случају предшколске установе „Наша младост“ приоритет је уређење простора око вртића (адаптација атријума, опремање дворишта и замена оградe), што је дефинисано у документу Развојног плана установе кроз развојни циљ: „Обезбедити физичку и социјалну средину која подстиче учење и развој деце“. У домену инфраструктуре, очекује се употребна дозвола за спортску халу. Школа може од Министарства да добије средства за запошљавање особе за одржавање спортске хале, али потенцијални проблем је управљање халом, тј. позиција менаџера. У наредном планском периоду потребно је наћи модел за решавање овог проблема.

Поред тога, важно је обезбедити квалитетну мрежу за брзи интернет. Школе су повезане и опремљене комплетном унутрашњом мрежом, али недостаје спољна мрежа која иде од средње школе.

Активности/ пројекти:

- Адаптација атријума вртића
- Опремање дворишта вртића материјалима у складу са новим основама - „Године узлета“, септембар 2022. година
- Замена целокупне оградe дворишта вртића ка фудбалском игралишту
- реконструкција канализационо-водоводне мреже предшколске установе
- реконструкција тоалета за запослене и децу у предшколској установи,
- замена столарије у предшколској установи;
- Радови на објектима основне школе: санација кровова у оба одељка (урађен је пројекат и послат Министарству); санација подова; санација дворишта и оградe
- Реконструкција и енергетска санација објекта ОШ „Светозар Марковић“, објекта број 4. (потребна је обнова Решења, које је истекло у јулу 2021. године)
- инфраструктурно решење за прикључење Средње школе на оптички кабл.
- прикључење Средње и основне школе на канализациону мрежу
- изградња отвореног школског игралиште са свом потребном опремом и по свим стандардима у средњој и основној школи. Урађена је пројектно-техничка документација за средњу школу, док за објекте основне школе није урађена.
- поправка оградe око централне школе, школско-спортске хале и одељцима о.ш; постављање заштитне оградe око школско-спортске хале и озелењавање дворишта,
- постављање справа у функцији дечијег игралишта,
- постави видео надзор у централној основној школи.
- адаптација кабинета Средње школе за природне науке за потребе наставе нових смерова
- Запошљавање особе за одржавање спортске хале. Дефинисање модела за управљање халом - менаџер.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 500 000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

Мера: 4.1.2. Стварање услова за виши квалитет наставе и ваннаставних активности на свим нивоима образовања

У претходном периоду у општини Лапово постигнути су добри резултати на пољу усклађивања образовних профила са потребама локалне привреде, а самим тим и могућности запошљавања младих. Као нов профил у Средњу школу уведен је Царински техничар. Ученици који похађају овај профил свакодневно путују до школе, јер у Лапову не постоји ученички дом. Могућности за успостављање дома су мале, а повољан простор зграде „Првог маја“, још увек нема услове за пренамену, јер не постоји пројектно-техничка документација, иако су имовинско власнички односи решени.

Успостављање организованог превоза за ученике је проблем, јер је све мањи број ученика, тј. нема довољног броја за организован превоз. Проблем се нарочито односи на Одељак 4. Истовремено, нема јавних линија међу општинама из којих гравитирају ученици, док је неопходан међуградски због разуђености територије са које долазе ученици. *Потребно је поновити иницијативу за успостављање организованог превоза.*

У циљу прилагођавања образовних профила потенцијалима општине и потребама тржишта рада уместо фризера, уведени су профили возовођа и кондуктер у железничком саобраћају. За возовођу није био довољан број ученика. Наизменично ће бити уписиван кондуктер и кувар-конобар за које је увек велико интересовање, јер је висок проценат запошљавања. *Потребно је појачати промоцију, јер у време пандемије Ковид 19 нови профили нису били промовисани због епидемиолошке ситуације и ограниченог приступа школама.*

Опремање новим наставним средствима за квалитетно извођење наставе:

- набавка нових наставних средстава за квалитетно извођење наставе (кабинетска настава: биологија, хемија – опрема дефинисана у развојном плану).
- набавка рачунара за кабинет информатике
- набавка књига за библиотеку у свим школама – потребно је на годишњем нивоу
- допунити библиотечки фонд и у основној и у средњој школи новим насловима
- везаним за сваки предмет- по 100 књига. У основној школи и за млађе и за старије разреде а у средњој и за општеобразовне предмете и за стручне
- предмете са свих профила.
- набавка беле табле за сваку учионицу – 25

У складу са опремањем савременијом технологијом, потребно је посебну пажњу посветити и обукама за коришћење опреме и програма, нарочито у области ИКТ. Поред тога, планира се оспособљавање и оснаживање кадрова за учешће у пројектима националних министарстава, међународних донатора и ЕУ (нарочито Ерасмус +)

У домену кадрова, потребно је ангажовање медицинске сестре - васпитача у предшколској установи за рад у мешовитој јасленој групи деце.

Потребна је континуирано одржавати сарадњу школа са социјалном службом (ЦСР), у складу са могућностима центра. Један од важних пројеката у оквиру ове сарадње је *оснивање Удружења наставника и родитеља у сврху едукације родитеља на теме подизања мотивације деце за учење (нарочито на нивоу средње школе).*

Ова мера обухвата и реализацију мера и активности из локалног акционог плана за интеграцију рома, које се односе на унапређење образовања и васпитања ромске деце и младих на свим нивоима образовања.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 80.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2024. године

Мера: 4.1.3. Промовисање квалитетног васпитно образованог рада

Мера подразумева континуирано планирање и организацију манифестација које директно промовишу квалитетан васпитни и образовни рад, не само са децом, већ и са родитељима, затим оснаживање сарадње између институција и додатне едукације.

Веома важно је континуирано унапређење рада са децом и ученицима са сметњама у развоју, како унапређење знања и вештина васпитача и наставника, тако и обезбеђење техничких и наставних средстава, као и асистената у настави.

Током периода пандемије Ковид 19, многе манифестације нису организоване због ограничавајућих околности, стога је осим ревитализације манифестација потребно у континуирано обогативати њихове садржаје. То су манифестације које подразумевају сарадњу више институција из сектора образовања и васпитања, културе, спорта и Центра за социјални рад, као и директно укључивање деце, ученика и наставника, а главне су:

ускршњи вашари, Растимо уз плес, пријем предшколаца, испраћај предшколаца и Новогодишњи вашар.

За квалитетан васпитно образовни рад веома је важна комуникација и сарадња са родитељима по питањима која су веома важна за правилан развој деце и превазилажење проблема који су специфични за различите узрасте. Зато се планира континуирана сарадња између школа и Центра за социјални рад у организовању консултација са родитељима у циљу решавања друштвених и образовних проблема који се јављају код ученика, као што су вандализам, неправилан раст и развој и отуђеност због прекомерног коришћења Интернета и разних облика дигиталне и виртуелне комуникације.

Пројекти у плану:

- Унапреди своје знање и вештине
- Центар за радну и професионалну оријентацију
- Омладински клуб
- Стално стручно усавршавање наставника, васпитача и стручних радника у свим образовним установама
- Повећање компетенција наставника, васпитача и стручних сарадника
- Помоћ и рад са децом и ученицима са сметњама у развоју

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 110.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.2:

Подићи квалитет и разноликост културних садржаја унапређењем капацитета установа и већим укључивањем грађана, нарочито младих у културна дешавања

У општини Лапово постоје две установе културе - Културно-туристички центар „Стефан Немања“ Лапово и Општинска библиотека „Слово“.

Понуда културних дешавања заснива се на музичким, биоскопским и позоришним представама, уз туристичка дешавања. Богату културно-историјску баштину углавном чине споменици посвећени историјским дешавањима на простору општине и њене околине.

Међународне манифестације које се редовно одржавају су: Међународна изложба „Град музеј железница Лапово“, Ликовна колонија УЛУ „Светлост“, годишњи концерт музичке школе „Божидар Трудић“ и културно-туристичка манифестација „Вину у част“ посвећена пољопривредницима, винарима, виноградарима, али и песницима и сликарима.

Сви културно образовни програми се реализују у простору КТЦа. За уређење и унапређење просторних капацитета КТЦа проблем представља имовинско-правно питање, јер је део простора (бина) у приватном власништву.

У претходном периоду постигнут је помак у развоју програма и понуде културног центра, међутим, отежавајућу околност представља мали број радника у односу на проширу понуду и активности, као и генерално недовољна финансијска средства која се издвајају из буџета за развој културе, укључујући и смањење средстава на позицији 423 (услуге по уговору са које се исплаћују сва дешавања и рад са свим актерима у културном животу). Присутно је више проблема у домену просторних и трехничких услова у установама културе (прокишњавање галерије, недостатак простора за књиге у библиотеци, недовољно коришћење нових технологија и недостатак интернет библиотеке, недостатак Фонда књижевне грађе и др.) Уз решавање ових недостатака и проблема, потребно је појачати међусекторску сарадњу и промоцију културе, уз успостављање централне културне манифестације општине Лапово, која би осим промоције културе допринела и развоју туристичке понуде општине.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број отворених простора за културне активности	0	2
Број кампања/промоција за подизање свести становништва о значају културног наслеђа и савременог стваралаштва – на годишњем нивоу	0	2
Фонд књижевне грађе	30 000	Увећан за најмање 100%
Број чланова библиотеке	800	Увећан за 30%
Број новокреираних културно-уметничких садржаја	0	Најмање 3 до 2028. године
Број нових културно-уметничких манифестација	4	Најмање 1 нова

Мера: 4.2.1 . Унапређење просторних и техничких капацитета објеката културе

Иако мала општина, Лапово има богат културни програм и манифестације које се редовно одржавају. Културни програми се обогаћују упркос проблемима просторне и техничке природе. Зато је у наредном планском периоду потребно обезбедити средстав за унапређење инфраструктурних и техничких услова у установама културе, како би се број и квалитет културних програма у континуитету одржавао и унапређивао. У основи више проблема је нерешени имовинско-правни односи КТЦ Стефан Немања, што даље онемогућава многе радове. Основни проблеми установа културе су:

- недостатак већег простора за организовање културних програма у библиотеци, простора за смештај полица за књиге и осталу грађу; недостатак депоа/ магацина,
- Неадекватна просторна решења (недостатак прозора - објекат је изграђен тако да средишња, највећа просторија нема прозоре, само окна и неколико мањих прозора), стара столарија
- Недостатак адекватног затвореног простора за културне активности
- Недостатак позорнице за одржавање манифестација на отвореном – потенцијал је локалитет Јовачина чесма за позорницу
- Недовољна искоришћеност капацитета сале КТЦ
- Сала са позорницом КТЦ нема опремљену гардеробу,
- Недостатак продајно-изложбеног простора за традиционалне производе (сувенирница)
- Галеријски простор је неприступачан осетљивим групама (налази се на 2. спрату)
- Недовољно простора за редовне активности ликовних уметника
- Недовољно опреме за КУД Лапово (народне ношње)
- Недовољно финансијских средстава за издавачку делатност библиотеке.
- Од два котла који греју биоскопску салу један је неисправан, потребна је замена; Додатни и основни проблем представљају нерешени имовинско власнички односи, услед чега не може да се уради пројекат

Пројекти и активности:

1. Унапређење библиотечко-информационе делатности
2. Изградња и опремање гардероба КТЦ-а
3. Мобилна сцена за извођење културних програма
4. Бина на отвореном на локацији Јованчина чесма
5. Набавка адекватног кино-пројектора за рад биоскопа
6. Уградња лифта и приступне рампе у КТЦ
7. Уређење партера иза КТЦа
8. Привођење намени железничког (поштанског) вагона који стоји код блока 1 за потребе ликовних уметника и за децу из вртића
9. Постављање брвнара

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 450.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство културе, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

Мера: 4.2.2. Популаризација културе кроз креирање културних програма у складу са потребама публике и већу укљученост младих

У оквиру мера популаризације културе и уметности једна од основних активности је истраживање културних навика и потреба становника / нарочито младих, које се треба периодично, тј. редовно понављати. На основу анализе потреба могуће је наставити планирање културних програма у складу са потребама публике, тј. приближавање програма одређеним циљним групама. За анимирање становништва осим тога важно је пронаћи начин да се разбију предрасуде о културном животу појединца и да се значајно унапреди информисање становништва.

За креирање културног садржаја општине Лапово планирају се следеће акције:

- Објављивање публикације у области библиотечко-информационе делатности
- Амфитеатар
- Лапово кроз векове – ВРЕМЕПЛОВ
- Одржавање међународне ликовне колоније
- Континуирано унапређење рада са децом у оквиру библиотеке

За анимацију у култури општине Лапово планирају се следеће акције: кампање за подизање свести о значају очувања културног наслеђа, унапређење информисања становника о културним програмима, континуирано организовање и промоција културних и културно-туристичких манифестација.

Општина ће обезбедити подршку у спровођењу кампања, пре свега активним удружењима и клубовима, као што су: удружење „Моравске шаренице“, удружење ликовних уметника, књижевни клуб, активно културно-уметничко друштво и удружење УБНОР. Такође се планира издвајање средстава за реализацију мера и активности из локалног Акционог плана за интеграцију Рома, које се односе на промоцију и неговање ромске културе.

У оквиру унапређења информисања становника Лапова о културним програмима и дешавањима, једна од најважнијих активности је сређивање сајта општине и сегмента који се односи на ту врсту догађаја и актуелности.

Уз континуирано организовање и промоција културних и културно-туристичких манифестација у општини Лапово, важно је обезбедити и уредити отворени простор за одржавање културних програма и манифестација.

Једна од важнијих иницијатива у новом планском периоду је ревитализација угашене манифестације **Женидба Краљевића Марка**, која се раније одржавала на Покладе - Бела недеља) – Потребан је опис са режисерским решењем да се манифестација поново успостави.

КТЦ ће у годишњи програм уврстити и ову манифестацију са испланираним активностима и мерама безбедности. Носилац манифестације биће КТЦ, а општина ће обезбедити финансијска средства.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 80.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство културе, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.3:

Унапредити ниво услуга социјалне и здравствене заштите

Општину Лапово карактерише изражена депопулација становништва због велике миграције младих. На основу економских показатеља општина Лапово је сврстана у другу групу развијености општина у Србији. На квалитет услуга социјалне и здравствене заштите у општини Лапово неповољно утичу фактори као што су недовољни људски, инфраструктурни и технички капацитети, као и минимална општинска средства која се издвајају за социјалну заштиту. Као највећи проблем издавају се повећан број случајева насиља у породици, малолетне делинквенције, развода, повећање броја корисника социјалне заштите и немогућност остварења консултативних прегледа од стране специјалиста. С друге стране, осим организације Црвеног крста у општини Лапово активна су удружења грађана која значајно доприносе побољшању квалитета живота угрожених и маргинализованих група, као и особа са инвалидитетом, као што су удружење Зора и Коло српских сестара. У циљу унапређења услуга социјалне и здравствене заштите и квалитета живота становника Лапова и у спреси са активностима установа, потребно подржавати у континуитету рад ових организација.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број нових услуга социјалне заштите	2	2 нова
Број нових едукативних садржаја из здравствене заштите	0	1 годишње
Број нових едукативних садржаја из социјалне заштите	3	2 нова годишње
Обезбеђено возило за ЦСР	0	до 2028. године
Опремљен пословни простор ЦСР	немају	100% до 2025. године
Уклоњене архитектонске баријере за особе са инвалидитетом за приступ установама	нема	100% до 2028. године
Обезбеђен магацински простор за Црвени крст	нема	до 2025. године
Обезбеђен радни простор за удружења у области соц. заштите	нема	до 2023. године
Технички опремљен Дом здравља за обављање цитолошких гинеколошких прегледа	нема	100% до 2024. године
Набављени апарати за електролите (Na и K) и микроскопа за ДЗ	нема	100% до 2024. године
Обучени кадрови за коришћење постојећих УЗ апарата	нема	до 2024. године
Обезбеђена нова санитетска возила	2	2 нова до 2025. године
Изграђена гаража за возила ДЗ	0	До 2025. године

Мера: 4.3.1 Унапређење просторних и техничких капацитета за реализацију услуга здравствене и социјалне заштите на територији општине

Да би се квалитет услуга социјалне и здравствене заштите у општини Лапово одржавао и у континуитету унапређивао потребно је проширити и унапредити постојеће инфраструктурне и техничке капацитете, како установа социјалне и здравствене заштите, тако и организација и удружења која својим активностима значајно доприносе квалитету живота посебно осетљивих група грађана. С аспекта корисника услуга, потребно је обезбедити једнаку приступачност услуга, путем просторних и техничких решења. Неке од приоритетних активности у области инклузије и равноправне доступности услуга су:

- Опремање пословног простора Центра за социјални рад у улици Његошева 25 рачунарском/ техничком опремом за потребе самосталног Центра
- Обезбеђење адекватне повезаности и опремљености одељења ЦСР Лапово (интернет, база података, умреженост)
- Уклањање архитектонских баријера за особе са инвалидитетом за приступ установама
- Изналажење решења за доступност простора ЦСР за старију популацију и људе са здравственим проблемима
- Обезбеђење магациног простора за Црвени крст - Изградња и опремање магацинских простора
- Обезбеђење простора за удружења грађана за складиштење донација за угрожене грађане
- Обезбеђење радног простора за удружења која се баве посебно осетљивим грађанима, корисницима услуга социјалне заштите и особама са инвалидитетом

У области здравствене заштите потребно је допринети бољој техничкој опремљености, што је у домену надлежности локалне самоуправе, и то у следећим аспектима:

- Техничко опремање Дома здравља за обављање цитолошких гинеколошких прегледа
- Набавка апарата за електролите (Na и K) и микроскопа
- Обезбеђење кадра за коришћење постојећих ултразвучних апарата – обука за коришћење (постоје 3 ултра звука, али нису довољно искоришћена због необучености запослених)
- Повећање капацитета за превоз пацијената за дијализу и зрачне терапије у КЦ Крагујевац
- Обезбеђење нових санитарских возила, због дотрајалости постојећих
- Изградња гараже за возила Дома здравља у Лапову

Капитални пројекат у оквиру ове мере је Реконструкција Дома здравља Лапово, из средстава Министарства здравља Републике Србије, чији почетак је планиран за почетак 2022. године. Вредност радова 1 391 101,00 евра.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 1 500 000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство здравља, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

Мера: 4.3.2. Увођење нових услуга социјалне и здравствене заштите и унапређење доступности постојећих

Адекватно пружање услуга здравствене и социјалне заштите отежано је услед постојања различитих чинилаца:

- Велики број старих који живе сами
- Недостатак лекара специјалиста различитијих специјалности (условљено Правилником о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе ("Сл. гласник РС", бр. 43/2006, 112/2009, 50/2010, 79/2011, 10/2012 - др. правилник, 119/2012 - др. правилник, 22/2013 и 16/2018)
- Недовољно људских капацитета у установама заштите
- Повећан број случајева насиља у породици, малолетне делинквенције, развода
- Пораст хроничних, незаразних обољења (дијабет, карцином)
- Низак ниво свести становништва о значају превенције и превентивних прегледа
- Недовољно развијена међусекторка сарадња (образовање, здравство и социјална заштита). Иако постоје добри примери међусекторске сарадње потребно је одржавати континуитет и додатно је развијати упркос ограниченим капацитетима установа (недовољан број кадрова је основни разлог)

Једна од основних отежавајућих околности је непостојење самосталног Центра за социјални рад. Формирање самосталног ЦСР би решило многе проблеме, али је процедура отежана због близине општине Баточина и малог број становника општине Лапово. ЦСР нема своје возило ни довољно стручних радника са лиценцом „водителј случаја“.

Планиране активности и пројекти:

- Помоћ, подршка и брига о старим лицима, на основама сарадње са Нивеус тимом
- Оснивање Центра за породичну терапију
- Развијање услуге личног пратиоца детета
- Израда социјалне мапе Лапова
- Покретање иницијативе за специјализацију интерне медицине - Због близине ауто пута и транзиције, Лапово је својевремено добило специјализацију интерне медицине и опремање (рендген). Због изражене потребе, потребно је поново покренути ову иницијативу.

За помоћ, подршку и бригу о старим лицима постоји потреба за још најмање 2 геронто домаћице (реализација у сарадњи са Нивеус тимом), јер постоји велика потражња од стране корисника. За 2 геронто домаћице, стручног радника и администрацију потребно је издвајати је 180 000,00 динара на месечном нивоу.

За услугу личног пратиоца Центар за социјални рад има потреба за 8 деце.

Потребне услуге породично-правне заштите за подизање свести о родитељству и браку (психотерапеур, социјални радник, психолог).

У општини Лапово услед демографске структуре становништва, тј. великог броја старих лица постоји потреба за оснивање дома за старе у социјалној потреби и Прихватилишта за стара лица.

У циљу квалитетнијег планирања и постизања бољих ефеката услуга социјалне заштите, једна од основних активности је израда Социјалне мапе општине Лапово. Иако постоје подаци о корисницима социјалних услуга, потребно је направити свеобухватну базу података социјалне мапе, што ће омогућити и ефикасније умрежавање релевантних институција за интегрисану помоћ и подршку корисницима. У општини Лапово је евидентирано 58 породица корисника ЦСР за новчану социјалну помоћ који су корисници и услуга Црвеног крста.

У општини Лапово изражена је добра и врло активна сарадња Кола српских сестара са Црвеним крстом и Центром за социјални рад, што знатно унапређује квалитет услуга према осетљивим групама становништва. Ова организација међутим дуже време ради у приватним просторима; нема простор за састанке, лагеровање хуманитарних помоћи, чување архиве и документације и сл. Потребно је одредити простор за рад Кола српских сестара.

Иницијативе удружења Коло српских сестара које ће се реализовати уз подршку локалне самоуправе:

- Безбедно коришћење игралишта за децу са проблемима у развоју – потребно је да пар пута недељно неко од стручних спортских радника пропрати коришћење овог игралишта од стране ове деце.
- 17 година се одржава манифестација „Материце“ у Дому културе. Окупљају се све школе у општини са свом децом која учествују у програму. За ову манифестацију потребно је обезбедити континуирану подршку, како у реализацији и са социјалног аспекта, тако и за промоцију традиционалних културних вредности.
- „Посна трпеза“ манифестација за Бадње вече у организацији КСС
- Подршка породицама самохраних очева (3 породице)
- Изградња спомен плоче са именима палих жртава и садња 79 стабала
- Стаза здравља или меморијална стаза на општинском терену (стазе за пешачење или вожњу бицикле за побољшање квалитета живота и здравља у Лапову)

Потенцијалне иницијативе:

Израда идејног пројекта за изградњу објекта за рад удружења и установа социјалне заштите са територије општине Лапово.

Оснивање социјалног Фонда општине за бригу о социјалну угроженим породицама и појединцима.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 100 000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство здравља, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

Мера: 4.3.3. Континуирана едукација у установама социјалне и здравствене заштите

Дом здравља у Лапову ће у наредном периоду, добити могућност коришћења специјалистичке услуге интерне медицине (због најбољег студента – дипломца, која је изразила жељу за ову врсту специјализације). Иначе, због малог броја становника општине Дом здравља нема услова за добијање осталих специјализаната.

Основни проблеми:

- Недовољно људских капацитета
- Неодрживост појединих услуга пројектног принципа
- Непостојање довољно волонтера за рад Црвеног крста
- Недовољно развијена међусекторка сарадња (образовање, здравство и социјална заштита)
- Недостатак капацитета / кадра за писање предлога пројеката
- Недовољна кадровска оспособљеност (за обављање цитолошких гинеколошких прегледа)
- Недостатак консултативних прегледа / специјалиста
- Низак ниво свести о значају превенције и превентивних прегледа

У складу са идентификованим проблемима, кључне активности које су дефинисане за овај плански период, а за које општина има надлежности и могућности реализације су појачане едукативне и промотивне активности. Ограничен и недовољан број стручних кадрова може се у извесној мери надоместити континуираном едукацијом постојећих кадрова и појачаном међусекторском и међуресорном сарадњом која је иначе врло заступљена у општини, али услед ограничених кадрова потребно је континуирано идентификовати кључне области и теме за наставак сарадње у циљу што бољих и одрживих ефеката. Рад на едукацији и подизање свести становништа, допринеће бољој превенцији болести и бољој искоришћености постојећих услуга социјалне заштите, а такође је могуће усмерити кампање и ка мотивисање волонтера за рад Црвеног крста.

Пројекти из претходног планског периода, који остају у плану за реализацију у овом планском периоду:

1. Едукација жена из области превенције карцинома дојки
2. Стварање услова за упућивање лекара на специјализацију из више области
3. Едукативни програми из области социјалне заштите

У оквиру ове мере посебно ће бити посвећена пажња реализацији мера и активности из локалног *Акционог плана за друштвену интеграцију Рома*, као што су: 1) органозовање годишње акције пријављивања непријављене ромске деце у матичне евиденције грађана и отварање здравствених легитимација, 2) Организовање интерактивних предавања и израда информативног материјала о људским правима, породичним правима, планирању породице и контрацепцији, правима деце и жена и органозовање разговора са одговарајућим стручњацима, 3) примена специфичних школских програма, акција и манифестација за подршку социјалном развоју и интеграцији ромске деце у социјалну средину.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 10.000 евра на годишњем нивоу

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство здравља, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, донатори)

Временски рок: до 2028. године

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.4.

Унапредити услове за масовније бављење школским, рекреативним, алтернативним и клупским спортским активностима

На развој спорта у општини Лапово неповољно утичу фактори као што су неповољна демографска структура – миграције младих ка већим градским центрима, неразвијеност општине и недовољна финансијска средства из буџета која се издвајају за спорт од стране локалне самоуправе. Иако је у претходном периоду буџет за спорт знатно увећан, и даље није довољан за све потребне радове за изградњу адекватне спортске инфраструктуре. Остали проблеми се односе на мале клубове који морају да се финансирају самостално, јер не могу да уђу у професионализам и недовољну мотивацију деце за бављење спортом. Код деце је заступљена инертност, па је стога веома важна промоција школског спорта. Постојање спортске хале може знатно да допринесе решавању проблема уз упоредну и адекватну промоцију спорта и здравих стилова живота, као и прилагођавање средстава кампање према одређеним циљним групама. Такође је потребно пронаћи моделе сарадње са приватним сектором, путем спонзорстава.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број нових и уређених отворених простора за бављење спортом	4	Најмање 3 нова
Број рекреативних и атрактивних садржаја на отвореном	6	Најмање 3 нова
Број затворених спортских објеката/ уређених простора	1	Најмање 2 нова
Број спортских манифестација за децу и омладину и рекреативце	1	2 годишње
Број спортских манифестација које се редовно одржавају	3	Најмање 5
Број лиценцираних спортских радника	4	Најмање 3 нова
Број едукација за спортске раднике	0	Најмање 1 годишње
Број кампања о важности бављења спортом - годишње	0	Најмање 2 годишње
Број регистрованих спортиста	100	Најмање 150

Мере: 4.4.1. Унапређење капацитета спортске инфраструктуре за бављење алтернативним, аматерским и професионалним спортом свих грађана

Основна мера за унапређење услова за развој спорта је унапређење инфраструктурних, тј. просторних капацитета и објеката. Приоритет је добијање техничке сагласности и решавање имовинско-правних односа за спортску халу.

Као највећи проблеми издвајају се:

- Недостатак техничких сагласности (употребне дозволе) и нерешени имовинско-правни односи за спортску халу
- Инфраструктурни и комунални радови у оквиру спортске хале
- Базени у лошем стању (инфраструктура, опрема, документација)
- Недостатак малих фудбалских терена

Пројекти:

- Изградња теретане у спортској хали (постоји предлог пројекта)
- Изградња спортских елемената зиплајн-а и вештачке (пењачке) стене на језеру – Rewild центар
- Затворени базени кроз ЈПП за изградњу (у плану је израда ПТД)

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 500 000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство омладине и спорта, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028.

Мера: 4.4.2. Омасовљавање и развијање спорта кроз континуирану едукацију и промоцију здравих стилова живота

У области спорта у општини Лапово као главни проблеми се издвајају следећи: недовољна промоција спорта, што између осталог доприноси слабој заинтересованости деце и младих за спорт и последично, недостатак школске базе за развој спорта. У склопу недовољне промоције је и недостатак рукометних, одбојкашких и кошаркашких турнира, а одбојка нема такмичарски карактер (школа одбојке није укључена у редовна такмичења). Стога је неопходно реализовати активности на промоцији спорта и обезбедити услове за одржавање турнира и других спортских такмичења.

Осим кампање, просторних и техничких капацитета, важан услов за развој спорта је и ангажованост стручних и посвећених спортских радника.

У домену континуиране едукације и промоције приоритетне активности су:

- Одржавање семинара, финансирање школовања и лиценци за спортске раднике,
- Подизање свести родитеља и деце о важности бављења спортом,
- Мултисекторска сарадња са школама и здравственим установама о важности здравља и здравог начина исхране
- Јачање волонтеризма
- Развој школе спорта
- Набавка Татами табли за борилачке спортове
- Јачање Спортског савеза - Одређивање функције Председник спортског савеза као плаћене функције
- У оквиру промоције спорта, такође се планира постављање споменика лопте Чика Дача 1903.

Добар пример промоције спорта је манифестација пешачења за децу и наставнике, у организацији основне школе. Међутим, у реализацији је често проблем избор безбедних стаза као што је Јованчина чесма, па се за наредни период планира обележавање безбедних стаза и уређење „стазе здравља“.

2017. године је спроведено мапирање бицикличке и пешачке стазе у оквиру регионалног пројекта. Мапиране су маршуте, али није обављено маркирање и сигнализација због великог броја вештачких депонија које онемогућавају успостављање стаза. Како нема алтернативе за мапиране руте, посебна пажња се мора посветити подизању еколошке свести становништва у оквиру приоритета Заштита животне средине. Потребно је одредити и ангажовати комуналног редара за контролу одлагања отпада.

Када се оствари предуслов чистог и безбедног окружења, приступиће се изради пројекта за уређење и маркирање пешачких стаза и уређење и сигнализацију бицикличких стаза.

Остали пројекти:

- Омасовљење бављења различитим спортским активностима - кампање
- Омасовљење школског спорта
- Развијање одбојке у Лапову
- Изградња „Стазе здравља“
- Уређење и маркирање пешачких стаза
- Уређење и сигнализација бицикличке стазе

Ова мера такође укључује реализацију мера и активности из Акционог плана за друштвену интеграцију Рома, као што су: 1) оснаживање ромске деце и омладине путем обуке за ненасилне вештине самоодбране, 2) Подршка ромској деци и младима у обуци непливача путем набавке потребне опреме, 3) Обука Рома за спортове на реци, за период до краја 2023. године.

Одговорна страна: Општина Лапово

Процењена вредност: 200.000 евра

Извори финансирања: интерни и екстерни (Општина Лапово, Министарство омладине и спорта, страни донатори/фондови)

Временски рок: до 2028. године

Допринос реализацији циљева одрживог развоја:

ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈА, ИНФРАСТРУКТУРА

9.1 Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на јефтином и једнаком приступу за све

ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ

11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

11.3.2 Удео градова који имају директне структуре за учешће цивилног друштва у урбанизму и управљања која функционишу редовно и на демократски начин

11.7 До 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА, МЕРА И ПРОЈЕКТА

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1: ПРИВРЕДА И ПРЕДУЗЕТНИШТВО		
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
1.1. Унапређење инвестиционих потенцијала, конкурентности и промоције привреде	1.1.1. Унапређење и промоција инвестиционог амбијента	<ol style="list-style-type: none"> 1. Израда планско-урбанистичке документације за проширење индустријске зоне 1 у општини Лапово 2. Инфраструктурно опремање индустријске зоне 1 3. Утврђивање фактичког стања и откуп земљишта од стране општине за потребе инвеститора ради унапређења радне зоне 4 4. Утврђивање фактичког стања и откуп земљишта од стране инвеститора за потребе проширења индустријске зоне 1 5. Израда водича за инвеститоре 6. Локални центар за подршку бизнису – One stop shop услуге 7. Развој инвестиционе инфраструктуре
	1.1.2. Унапређење механизма за подршку и промоцију предузетништва	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дани предузетништва у Лапову 2. Самозапошљавање младих 3. Тренинзи и едукација предузетника кроз активности удружења предузетника Лапова 4. Млади предузетници 5. Развој удружења предузетника општине Лапово 6. Унапређење рада канцеларије за ЛЕР – прва фаза 7. Унапређење рада канцеларије за ЛЕР – друга фаза 8. Усаврши своје знање 9. Анализа потребе инвеститора за квалификованом радном снагом
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 2: ПОЉОПРИВРЕДА – РУРАЛНИ РАЗВОЈ И ТУРИЗАМ		
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
2.1. Унапређење пољопривредне производње и рурални развој	2.1.1. Едукација становништва у руралним подручјима	<p>Обуке у сврху праћења и примене савремених технологија у пољопривреди и изградње додатних вештина руралног становништва из следећих области:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ратарства, 2. сточарства, 3. воћарства, 4. удруживања, 5. агроекономије, 6. могућности стварања производа високе додатне вредности, 7. оснаживању жена у агробизнису, 8. производњи у повртарству, 9. органска производња, 10. заштити производа са географским пореклом и 11. брендирање производа.
	2.1.2. Развој нових локалних пољопривредних производа	<ol style="list-style-type: none"> 1. Производња воћних ракија 2. Производња вина 3. Производња у виду прераде воћа и поврћа (воћни сокови, џемови,...)

	2.1.3. Изградња и јачање капацитета асоцијација у сектору аграра	1. Формирању Локалне акционе групе на територији општине Лапово и неке од суседних општина, која се заснива на међуопштинском и међусекторском партнерству у складу са LEADER принципима ЕУ.	
	2.1.4. Израда и имплементација планских и развојних докумената из области руралног развоја	1. Доношење програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта 2. Доношење Програма развоја пољопривреде општине Лапово 3. Израда базе података производних и људских ресурса у сектору руралног развоја.	
	2.1.5. Унапређење примарне пољопривредне производње	1. Набавка сертификованог садног материјала коштичавог воћа 2. Набавка сертификованог садног материјала јабучастог воћа 3. Набавка сертификованог садног материјала јагодастог воћа 4. Побољшање расног састава и бројности грла говеда 5. Побољшање расног састава и бројности грла оваца 6. Повећање броја пчелара и кошница пчела 7. Набавке механизације, опреме и улагања у физичку инфраструктуру пољопривредних газдинстава 8. Посете сајмовима пољопривреде.	
	2.1.6. Електрификација пољопривредних површина	1. Електрификација за наводњавање минимум 300 ха пољопривредних површина 2. Подизања великих стакленика и пластеника на пољима	
	2.1.7. Набавка нових АМС у циљу унапређења локалног прогнозно-извештајног система	1. Постављање 3 аутоматске метеоролошке станице.	
	2.1.8. Изградња инфраструктурних и техничких капацитета за подршку руралном развоју	1. Реконструкција и ревитализација зелене пијаце 2. Реконструкција и ревитализација сточне пијаце 3. Изградња откупне станице за овце 4. Изградња система бунара (бушотина) за наводњавање пољопривредних површина	
	2.2. Развој туризма	2.2.1. Јачање институционалних и људских капацитета у сектору туризма	1. Израда Програма развоја туризма општине Лапово 2. Едукацију и студијске посете примерима добре праксе у сеоском и еко туризму 3. Укључивање КТЦ општине Лапово у регионалне иницијативе за подршку развоја туризма на територији Шумадије и Поморавља 4. Категоризација сеоских домаћинстава на територији Лапова
		2.2.2. Унапређење и промоција манифестационог и еко/зеленог туризма	1. Унапређење техничких услова и капацитета како би се унапредио манифестациони туризам и створили услови за пријем већег броја гостију. 2. Покретање иницијативе за проглашење туристичке зоне и унос у

		<p>просторни план општине.</p> <p>3. Интегрисање активности Удружења Азил за коње старо брдо и Центра за повратак природи у општу туристичку понуду и промоцију општине Лапово.</p>
	2.2.3. Унапређење инфраструктурних капацитета у сектору туризма	<ol style="list-style-type: none"> 1. Израда пројектно – техничке документације и постављање туристичке сигнализације 2. Израда пројектно – техничке документације бициклическо-пешачке стазе до Велике Мораве 3. Израда студије о могућностима развоја бањског туризма на територији општине Лапово. 4. Изградња бициклическо-пешачке стазе до Велике Мораве 5. Изградња и опремање сувенирнице 6. Обележавање и уређење пешачке стазе до извора „Ладно“ 7. Изградња визиторског центра поред Велике Мораве 8. Адаптација и опремање ловачког дома у Лапову 9. Уређење 2 извора: «Ладно» и «Јованчини извори». 10. Постављање табли на локалитете који су део историјских насеља 11. Одржавање путева до локације азила на Старом брду 12. Изградња бунгалова за ноћење (током 2022. капацитета до 20 места, током 2024. до 50) 13. Опремање спортских елемената у оквиру «Центра за повратак природи» ради подизања квалитета туристичке понуде
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3:		
ИНФРАСТРУКТУРА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
3.1. Унапређење система водосабдевања	3.1.1: Увођење система за праћење губитака у водоводној мрежи и приоритетна реконструкција дела водоводне мреже у општини	<ol style="list-style-type: none"> 1. Увођење надзорно-управљачког система над целокупним системом водоснабдевања 2. Рекултрисување цевовода, приоритетном заменом старих цеви у дужини од око 50км
	3.1.2: Повећање капацитета изворишта и дужине магистралног цевовода	<ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња 3 нова бунара и резервоарски простор запремине 2000м³ на локацији постојећег изворишта „Гаревина“. 2. Реконструкција дела магистралног цевовода (замена постојећих цеви уз постављање нових одговарајућег пречника) у дужини од најмање 1км.
	3.1.3: Изградња Постројења за производњу пијаће воде	1. Изградња савременог постројења за производњу здраве пијаће воде у коме ће се одвијати процес пречишћавања по захтевима стандарда.

3.2 Унапређење локалне путне инфраструктуре	3.2.1: Реконструкција постојеће и изградња нове локалне путне инфраструктуре	<ol style="list-style-type: none"> 1. Израда пројектно-техничке документације за све планиране активности на реконструкцији. 2. Реконструкција 6,8 км путне мреже и улица уз обавезну реконструкцију тротоара. 3. Изградња нових атарских путева и реконструкција постојећих.
	3.2.1: Реконструкција постојеће и изградња нове железничке инфраструктуре	<ol style="list-style-type: none"> 1. Постављање рампе и неопходне саобраћајне и сигурносне сигнализације. 2. Изградња три нова пешачка пружна прелаза и пасареле код главне железничке станице.
3.3. Модернизација енергетске и телекомуникационе инфраструктуре	3.3.1: Реконструкција постојећих електроенергетских објеката и нисконапонске мреже и изградња додатних електроенергетских објеката	<ol style="list-style-type: none"> 1. Реконструкција остатка нисконапонске мреже, 2. Реконструкција постојећих електроенергетских објеката напонског нивоа 10/0,4 кV и то четири трафостанице: Крајина вино, Рака петричевић, Дудови и Мујковићи. 3. Изградња три нове трафо станице напонског нивоа 10/0,4 кV и то Церска, Радна зона 1 и Радна зона 2.
	3.3.2: Изградња нове дистрибутивне гасоводне мреже	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проширење броја прикључака на гасоводну мрежу периурбане територије општине, 2. Спровођење еколошке кампање 3. Изградња дистрибутивних гасовода високог притиска у дужини од око 7 км 4. Изградња две нове ГМРС „Лапово 1“ и „Лапово 2“.
	3.3.3: Модернизација телекомуникационе инфраструктуре	<ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња и реализација DSLAM уређаја који су услов за даљу реализацију ADSL прикључака IPTV телевизије и других врста сервиса корисницима. 2. Изградња потпуно нове ТТ инфраструктуре.
3.4. Унапређење система управљања отпадним водама	3.4.1: Реконструкција постојеће и изградња нове мреже фекалне канализације	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проширење канализационе мреже на целој територији општине, за минимално 10км примарне, колекторске мреже и 25км секундарне мреже.
	3.4.2: Изградња постројења за третман отпадних вода	<ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња постројења за третман фекалних отпадних вода. 2. Изградити мрежу сабирних колектора и савремену лабораторију за контролу параметара прерађених отпадних вода.
	3.4.3: Изградња система атмосферске канализације	<ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња 50км атмосферске канализације у централном подручју. 2. Изградња око 50км бетонских канала, у периурбаним, околним насељима.
3.5. Зелена и чиста општина за здрав живот	3.5.1: Чишћење дивљих сметлишта	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чишћење локације дивљих сметлишта и санација простора. 2. Постављањем природних препрека прилазу локацијама дивљих сметлишта.
	3.5.2: Унапређење информисаности и подизање свести грађана о значају здраве животне средине	<ol style="list-style-type: none"> 1. Одржавања минимум 10 трибина на тему очувања животне средине. 2. Израда едукативних лифлета и постера, у циљу „агресивне“ едукације грађана. 3. Дизајнирање савремених рециклажних острва и њихово постављање у близини вртића и школа.

		<ol style="list-style-type: none"> 4. Организовање еко викенда за децу. 5. Континуирано организовање кампања едукације на годишњем нивоу.
	3.5.3: Изградња зелених површина	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пошумљавање нових површина. 2. Изградња најмање 1 дечијег парка у центру града и по 1 у приградским месним заједницама.
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 4: ДРУШТВЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ, ЗДРАВСТВО И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА		
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
4.1. Унапредити васпитно-образовни систем у складу са потребама деце, васпитача, родитеља, ученика, наставника и локалне самоуправе	4.1.1 . Унапређење инфраструктурних капацитета васпитно-образовних институција	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адаптација атријума вртића 2. Опремање дворишта вртића материјалима у складу са новим основама 3. Замена целокупне оgrade дворишта вртића ка фудбалском игралишту 4. Реконструкција канализационо-водоводне мреже предшколске установе 5. Реконструкција тоалета за запослене и децу у предшколској установи, 6. Замена столарије у предшколској установи; 7. Радови на објектима основне школе: санација кровова у оба одељка; санација подова; санација дворишта и оgrade 8. Реконструкција и енергетска санација објекта ОШ „Светозар Марковић“, објекта број 4. 9. Инфраструктурно решење за прикључење Средње школе на оптички кабл. 10. Прикључење Средње и основне школе на канализациону мрежу 11. Изградња отвореног школског игралиште са свом потребном опремом и по свим стандардима у средњој и основној школи. 12. Поправка оgrade око централне школе, школско-спортске хале и одељцима о.ш; постављање заштитне оgrade око школско-спортске хале и озелењавање дворишта, 13. Постављање справа у функцији дечијег игралишта, 14. Постави видео надзор у централној основној школи. 15. Адаптација кабинета Средње школе за природне науке за потребе наставе нових смерова 16. Запошљавање особе за одржавање спортске хале. Дефинисање модела за управљање халом - менаџер.
	4.1.2. Стварање услова за виши квалитет наставе и ваннаставних активности на свим нивоима образовања	<ol style="list-style-type: none"> 1. Набавка нових наставних средстава за квалитетно извођење наставе (кабинетска настава: биологија, хемија – опрема дефинисана у развојном плану). 2. Набавка рачунара за кабинет информатике 3. Набавка књига за библиотеку у свим

		<p>школама</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Набавка беле табле за сваку учионицу 5. Обуке за коришћење опреме и програма у области ИКТ. 6. Оспособљавање и оснаживање кадрова за учешће у пројектима националних министарстава, међународних донатора и ЕУ 7. Ангажовање медицинске сестре - васпитача у предшколској установи за рад у мешовитој јасленој групи деце. 8. Одржавање сарадње школа са социјалном службом ЦСР. 9. Оснивање Удружења наставника и родитеља у сврху едукације родитеља на теме подизања мотивације деце за учење. 10. Реализација мера и активности из локалног акционог плана за интеграцију рома, које се односе на унапређење образовања и васпитања ромске деце и младих на свим нивоима образовања.
	<p>4.1.3. Промовисање квалитетног васпитно образованог рада</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Организација манифестација које директно промовишу квалитетан васпитни и образовни рад, 2. Оснаживање сарадње између институција и додатне едукације. 3. Унапређење, 4. Унапређење знања и вештина васпитача и наставника за рад са децом и ученицима са сметњама у развоју, 5. Обезбеђење техничких и наставних средстава за рад са децом и ученицима са сметњама у развоју, 6. Обезбеђење асистената у настави, 7. Континуирана сарадња између школа и Центра за социјални рад у организовању консултација са родитељима у циљу решавања друштвених и образовних проблема који се јављају код ученика. 8. Пројекти у плану: <ul style="list-style-type: none"> - Унапреди своје знање и вештине - Центар за радну и професионалну оријентацију - Омладински клуб - Стално стручно усавршавање наставника, васпитача и стручних радника у свим образовним установама - Повећање компетенција наставника, васпитача и стручних сарадника - Помоћ и рад са децом и ученицима са сметњама у развоју
<p>4.2. Подићи квалитет и разноликост културних садржаја унапређењем капацитета установа и већим укључивањем грађана, нарочито младих у културна</p>	<p>4.2.1 . Унапређење просторних и техничких капацитета објеката културе</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Унапређење библиотечно-информационе делатности 2. Израдња и опремање гардероба КТЦ-а 3. Мобилна сцена за извођење културних програма 4. Бина на отвореном на локацији Јованчина чесма

дешавања		<ol style="list-style-type: none"> 5. Набавка адекватног кино-пројектора за рад биоскопа 6. Уградња лифта и приступне рампе у КТЦ 7. Уређење партера иза КТЦа 8. Привођење намени железничког (поштанског) вагона који стоји код блока 1 за потребе ликовних уметника и за децу из вртића 9. Постављање брвнара
4.3. Унапредити ниво услуга социјалне и здравствене заштите	<p>4.2.2. Популаризација културе кроз креирање културних програма у складу са потребама публике и већу укљученост младих</p> <p>4.3.1 Унапређење просторних и техничких капацитета за реализацију услуга здравствене и социјалне заштите на територији општине</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Објављивање публикације у области библиотечко-информационе делатности 2. Амфитеатар 3. Лапово кроз векове – ВРЕМЕПЛОВ 4. Одржавање међународне ликовне колоније 5. Континуирано унапређење рада са децом у оквиру библиотеке 6. Кампање за подизање свести о значају очувања културног наслеђа, 7. Унапређење информисања становника о културним програмима, 8. Континуирано организовање и промоција културних и културно-туристичких манифестација. 9. Сређивање сајта општине. 10. Издвајање средстава за реализацију мера и активности из локалног Акционог плана за интеграцију Рома, које се односе на промоцију и неговање ромске културе. 11. Обезбеђење и уређивање отвореног простора за одржавање културних програма и манифестација. 12. Ревитализација манифестације Женидба Краљевића Марка. <ol style="list-style-type: none"> 1. Опремање пословног простора Центра за социјални рад у улици Његошева 25 рачунарском/ техничком опремом за потребе самосталног Центра 2. Обезбеђење адекватне повезаности и опремљености одељења ЦСР Лапово (интернет, база података, умреженост) 3. Уклањање архитектонских баријера за особе са инвалидитетом за приступ установама 4. Изналажење решења за доступност простора ЦСР за старију популацију и људе са здравственим проблемима 5. Обезбеђење магацинског простора за Црвени крст - Изградња и опремање магацинских простора 6. Обезбеђење простора за удружења грађана за складиштење донација за угрожене грађане 7. Обезбеђење радног простора за удружења која се баве посебно осетљивим грађанима, корисницима услуга социјалне заштите и особама са инвалидитетом 8. Техничко опремање Дома здравља за обављање цитолошких гинеколошких

		<p>прегледа</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Набавка апарата за електролите (Na и K) и микроскопа 10. Обезбеђење кадра за коришћење постојећих ултразвучних апарата – обука за коришћење 11. Повећање капацитета за превоз пацијената за дијализу и зрачне терапије у КЦ Крагујевац 12. Обезбеђење нових санитетских возила, због дотрајалости постојећих 13. Изградња гараже за возила Дома здравља у Лапову 14. Реконструкција Дома здравља Лапово
	<p>4.3.2. Увођење нових услуга социјалне и здравствене заштите и унапређење доступности постојећих</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Помоћ, подршка и бригаа о старим лицима, на основама сарадње са Нивеус тимом 2. Оснивање Центра за породичну терапију 3. Развијање услуге личног пратиоца детета 4. Израда социјалне мапе Лапова 5. Покретање иницијативе за специјализацију интерне медицине 6. Безбедно коришћење игралишта за децу са проблемима у развоју 7. Континуирана подршка манифестацији „Материце“. 8. „Посна трпеза“ манифестација за Бадње вече у организацији КСС 9. Подршка породицама самохраних очева 10. Изградња спомен плоче са именима палих жртава и садња 79 стабала 11. Стаза здравља или меморијална стаза на општинском терену 12. Израда идејног пројекта за изградњу објекта за рад удружења и установа социјалне заштите са територије општине Лапово. 13. Оснивање социјалног Фонда општине за бригу о социјалну угроженим породицама и појединцима.
	<p>4.3.3. Континуирана едукација у установама социјалне и здравствене заштите</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Континуирана едукација постојећих кадрова, појачаном међусекторском и међуресорном сарадњом 2. Едукација и подизање свести становништа, 3. Кампање ка мотивисању волонтера за рад Црвеног крста. 4. Едукација жена из области превенције карцинома дојки 5. Стварање услова за упућивање лекара на специјализацију из више области 6. Едукативни програми из области социјалне заштите 7. Органозовање годишње акције пријављивања непријављене ромске деце у матичне евиденције грађана и отварање здравствених легитимација, 8. Организовање интерактивних предавања и израда информативног материјала о људским правима, породичним правима, планирању

		<p>породице и контрацепцији, правима деце и жена и органозовање разговора са одговарајућим стручњацима,</p> <p>9. Примена специфичних школских програма, акција и манифестација за подршку социјалном развоју и интеграцији ромске деце у социјалну средину.</p>
4.4. Унапредити услове за масовније бављење школским, рекреативним, алтернативним и клупским спортским активностима	4.4.1. Унапређење капацитета спортске инфраструктуре за бављење алтернативним, аматерским и професионалним спортом свих грађана	<p>1. Изградња теретане у спортској хали</p> <p>2. Изградња спортских елемената зиплајн-а и вештачке (пењачке) стене на језеру – Rewild центар</p> <p>3. Затворени базени кроз ЈПП за изградњу</p>
	4.4.2. Омасовљавање и развијање спорта кроз континуирану едукацију и промоцију здравих стилова живота	<p>1. Одржавање семинара, финансирање школовања и лиценци за спортске раднике,</p> <p>2. Подизање свести родитеља и деце о важности бављења спортом,</p> <p>3. Мултисекторкса сарадња са школама и здравственим установама о важности здравља и здравог начина исхране</p> <p>4. Јачање волонтеризма</p> <p>5. Развој школе спорта</p> <p>6. Набавка Татами табли за борилачке спортове</p> <p>7. Јачање Спортског савеза - Одређивање функције Председник спортског савеза као плаћене функције</p> <p>8. Постављање споменика лопте Чика Дача 1903.</p> <p>9. Омасовљење бављења различитим спортским активностима - кампање</p> <p>10. Омасовљење школског спорта</p> <p>11. Развијање одбојке у Лапову</p> <p>12. Изградња „Стазе здравља“</p> <p>13. Уређење и маркирање пешачких стаза</p> <p>14. Уређење и сигнализација бицикличке стазе</p>

7. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја општине Лапово

За потребе спровођења Плана развоја, општина ће успоставити одговарајући институционални оквир, који подразумева и праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака.

Институционални оквир за спровођење и праћење спровођења имаће два нивоа структуре:

- Координационо тело, на челу са координатором и
- Носиоце мера, како је дефинисано Планом развоја

Координационо/управљачко тело управља процесом спровођења, прати напредак на основу достављених извештаја, одлучује о предлозима за решавање установљених проблема у спровођењу Плана, по предлогу доноси корективне мере у случају да је остваривање мера или циљева угрожено, или предлаже евентуалне ревизије Плана и установљавање нових циљева и мера.

Састав Координационог тела чиниће доносиоци одлука унутар Општине (високи функционери општине и руководиоци носилаца мера) који ће обезбедити управљачку подршку за спровођење Плана и ефикасно решавати проблеме, а посебно оне које се односе на сарадњу различитих институција/јединица/носилаца мера и активности. У том смислу улогу Координационог тела имаће Општинско веће у проширеном саставу. Појединици у оквиру Координационог тела добиће задужења и одговорности за имплементацију и праћење појединачних праваца развоја и тако давати подршку локалној администрацији која ће конкретно бити одговорна за спровођење на нивоу циљева и мера. Они ће посебно имати важну улогу у подршци појединим носиоцима мера када је у питању процес буџетирања а поготово аплицирању за екстерне изворе финансирања од чијег прибављања спровођење многих од њаважнијих мера зависи.

Одељење за локални економски развој ће, као Координатор, бити задужено да одржава константну комуникацију са јединицама/организацијама које су носиоци мера и активности, да од њих прибавља извештаје и информације о спровођењу мера и активности, дискутује о оствареним резултатима и идентификованим проблемима, израђује препоруке за решавање установљених проблема у спровођењу мера, проверава да ли су средњорочни планови институција усаглашени са мерама и циљевима у Плану развоја, извештава Координационо тело о напретку, припрема материјале и обавља административно-техничке послове за Координационо тело.

Носиоце мера и активности чине организациони делови управе и други актери под чију надлежност потпадају активности у вези са мерама дефинисаним у Плану развоја, службе општине, јавно комунална предузећа, установе и/или организације чији је оснивач општина. Носиоци мера и активности имају одговорност да у своје планове рада (и финансијске планове) уврсте утврђене мере и активности за чије спровођење су одговорни, да их спроводе, извештавају Координационо о резултатима спровођења тих мера и активности, утврде евентуалне проблеме у спровођењу мера и предложе опције за решавање тих проблема.

7.1. Спровођење плана развоја општине Лапово

План развоја реализоваће се кроз процес планирања, израде, доношења и спровођења докумената јавних политика, осталих планских докумената, и то: средњорочних планова и финансијских планова локалне самоуправе и прописа који се доносе у складу са законом и статутом јединице локалне самоуправе.

Првенствено План развоја општине Лапово биће операционализован кроз израду и доношење средњорочног плана општине. Приликом израде средњорочних планова, општина ће се руководити правилима прописаним Законом о планском систему и Уредбом о методологији за израду средњорочних планова и обрасцима садржаним у овој уредби.

7.2. Праћење спровођења Плана развоја општине Лапово

Праћењем спровођења Плана развоја биће утврђено:

- Да ли се мере и приоритетни циљеви остварују по плану и ефикасно;
- Који ризици се јављају или очекују у остварењу учинака Плана развоја;
- Које одлуке треба донети у случају одступања од планираног, као и
- Да ли су планирани и остварени учинци и даље релевантни за остваривање визије.

Праћење (мониторинг) реализације мера дефинисаних Планом развоја је систем прикупљање и обраде података у вези са реализацијом мера. Сврха прикупљања и обраде података је упоређивање постигнутих резултата у оквиру сваке од мера, у односу на планиране.

Праћење ће се вршити континуирано, а за то ће се користити дефинисани обрасци и базе података које је потребно ажурирати у складу са доступним подацима званичне статистике (секундарни подаци). Поред секундарних података из званичне статистике, прикупљаће се и примарни подаци, а одговорност за наведену активност имају руководиоци одељења, у складу са надлежностима за конкретне податке. Посебно ће се водити рачуна о јасном дефинисању улога и одговорности у делу прикупљања података, где ће овај посао бити дефинисан као системска активност, а не као једнократни задатак.

7.3. Вредновање постигнутих учинака Плана развоја општине Лапово

Вредновање учинка Плана развоја спроводиће се периодично, на начин да се прикупљени подаци и информације добијени током спровођења плана, анализирају и упоређују. Вредновање се спроводи ради:

1. Оцене релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости мера садржаних у плану развоја,
2. Утврђивања степена промене који је настао спровођењем мера из Плана и степена достизања приоритетних циљева, а све у циљу преиспитивања и унапређења Плана развоја, односно утврђивања потребе за његовом ревизијом и бољим планирањем. Ова врста анализе представља заправо накнадну (ex-post) анализу ефеката Плана развоја.

Податке и информације за потребе вредновања достављаће органи и организације одговорни за спровођење мера из Плана развоја, одељењу Локалног економског развоја, као Координатору спровођења, праћења и вредновања учинака Плана развоја. Такође, користиће се у анализама и други подаци и информације, прибављени из осталих извора, који могу бити од користи за бољу процену учинака Плана.

7.4. Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја општине Лапово

У складу са Законом о планском систему, Општина има обавезу израде следећих извештаја у вези са Планом развоја:

Извештај о спровођењу средњорочног плана који је истовремено и извештај о спровођењу Плана развоја ЈЛС – на годишњем нивоу. Овај извештај представља реални приказ спровођења плана развоја у претходној календарској години.

Извештај о постигнутим учинцима Плана развоја – на трогодишњем нивоу. Овај извештај представља са друге стране реални приказ учинака плана, који су постигнути током спровођења предвиђених мера у трогодишњем периоду који је протекао.

За прикупљање информација о реализацији плана на годишњем нивоу и припреми нацрта годишњег извештаја о спровођењу плана, биће задужено Одељење Локалног економског развоја. Нацрт годишњег извештаја о спровођењу упућује се Општинском већу на усвајање.

Истеком сваке треће календарске године од доношења, Општинско веће биће одговорно да утврди предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја општине Лапово, који затим подноси на усвајање Скупштини општине, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

Извештаји о спровођењу Плана развоја и извештаји о учинцима Плана биће објављивани на званичном интернет сајту Општине, најкасније 15 дана од дана усвајања.

Од момента, када, у складу са Законом буде успостављен Јединствени информациони систем за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање (ЈИС), општина Лапово ће бити у обавези да наведене извештаје уноси у овај систем.

7.5. Ревизија плана развоја

Уколико се након усвајања извештаја о учинцима утврди потреба за ревизијом плана, истој ће се приступити у складу са процедурама које прописује Закон о планском систему. Према Закону, Општинско веће иницира ревизију постојећег Плана развоја, уз детаљно образложење разлога за ревизију. Одлуку којом се покреће ревизија постојећег Плана, доноси Скупштина општине, а ток поступка за ревизију реализује се по процедури која је прописана и за усвајање Плана развоја општине Лапово.